

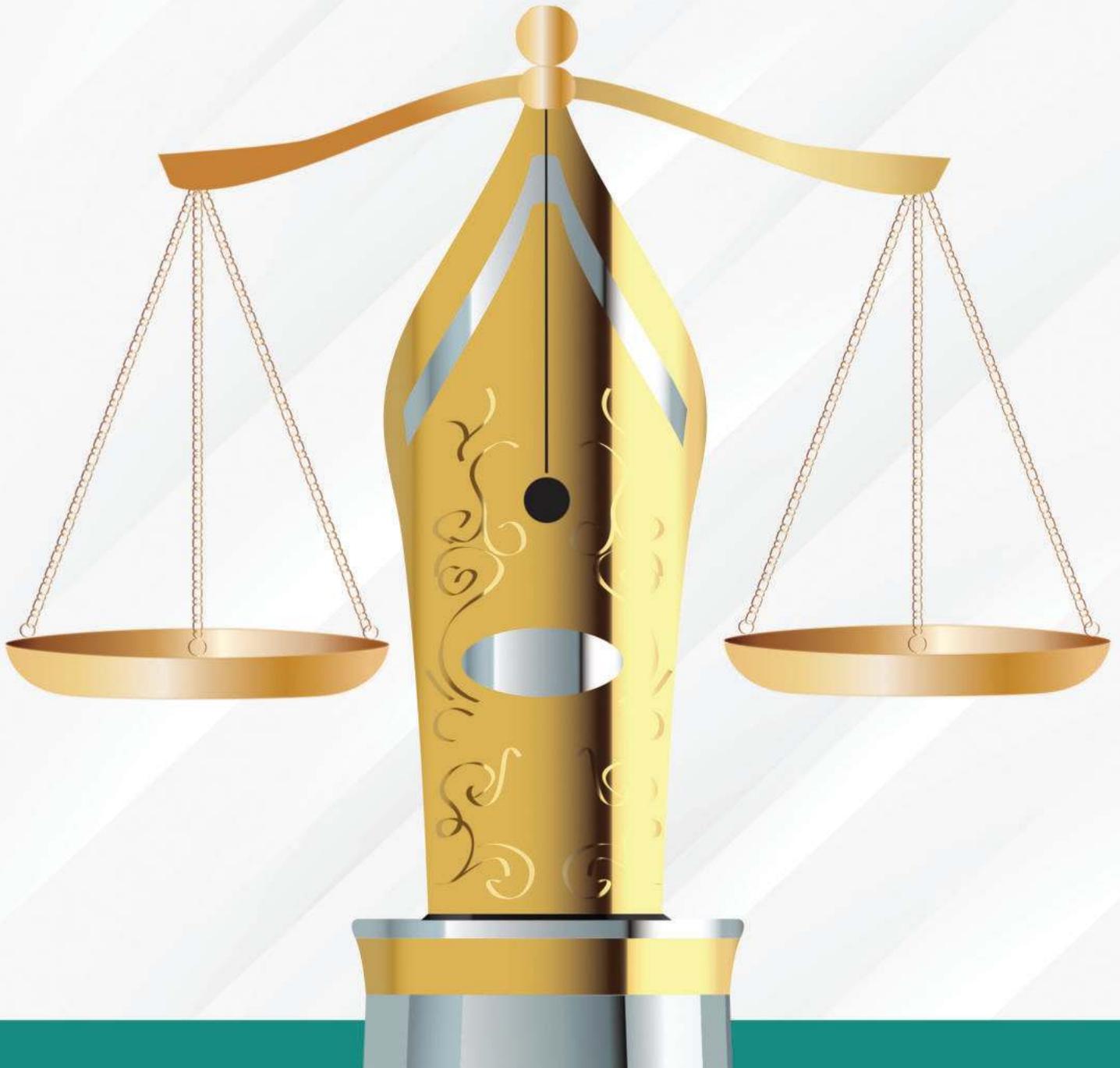
دیدگاه‌های دیده‌گستر

Didgah
Karshenas

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

فصلنامه خبری، تحلیلی، آموزشی، پژوهشی، شماره ۶، زمستان ۱۳۹۸

راهنمای تدوین و ارائه مقاله به فصلنامه

«دیدگاه کارشناسی»

۱. موضوع مقاله ترجیحاً در ارتباط با نکاتی باشد که کارشناسان در رشته‌های مختلف کارشناسی با آن‌ها روبرو هستند.
۲. مقاله حاصل مطالعات، تجربیات و تحقیقات نویسنده (یا نویسندگان) باشد.
۳. مقاله قبلاً برای هیچ‌یک از نشریات (داخلی یا خارجی) ارسال یا در هیچ‌یک از نشریات (یا مجموعه مقالات همایش‌ها) چاپ نشده باشد.
۴. مقاله با استفاده از نرم‌افزار **Word** (ترجیحاً ویرایش‌های ۲۰۰۷ به بالا) نوشته شود. برای متن فارسی از قلم **B Nazanin** با فونت ۱۲ و برای متن انگلیسی از قلم **Times New Roman** و فونت ۱۲ استفاده شود.
۵. کلیه فرمول‌ها فقط با نرم‌افزار **Word** تایپ شده باشد.
۶. ارسال مقالات به هر دو صورت **WORD** و **PDF** باشد.
۷. مقالات باید به ایمیل نشریه (kkrdfars@gmail.com) ارسال شده یا به واحد روابط عمومی واقع در طبقه دوم کانون کارشناسان رسمی دادگستری تحویل گردد. پس از دریافت فایل مقاله، فرآیند بررسی، داوری و سایر پیگیری‌ها آغاز می‌شود.
۸. یادداشت‌ها بصورت پاورقی آورده شود.
۹. فهرست منابع جداگانه به ترتیب حروف الفبا (ابتدا فارسی و سپس انگلیسی) آورده شود و از تکرار منابع خودداری گردد.
۱۰. در ذکر منابع از الگوی زیر استفاده شود:
 - ۱-۱) کتاب تألیف‌شده: نام خانوادگی، نام نویسنده، (سال نشر)، نام کتاب، محل نشر: ناشر.
 - ۱-۲) مقاله: نام خانوادگی، نام نویسنده (سال نشر)، عنوان مقاله، نام نشریه، دوره یا جلد، (شماره نشریه): شماره صفحات مقاله. ارجاع به صورت کامل همراه با ذکر شماره و سال انتشار و شماره صفحه باشد و از نوشتن لفظ «و دیگران» در ارجاع فارسی و موارد مشابه در ارجاع لاتین خودداری شود.
 - ۱-۳) کتاب ترجمه‌شده: نام خانوادگی، نام نویسنده، (سال تألیف)، نام کتاب به فارسی، نام و نام خانوادگی مترجم، محل نشر: نام ناشر.
- ۱۱) حجم مقالات با منابع، جداول و شکل‌ها حداکثر ۸ صفحه باشد.
- ۱۲) مسئولیت صحت و سقم مطالب مقاله به عهده نویسنده است.
- ۱۳) فصلنامه «دیدگاه کارشناسی» در تلخیص و ویرایش مطالب ارسالی آزاد است.

از نویسندگان محترم تقاضا می‌شود جهت پیگیری مقالات با شماره تلفن ۰۷۱ ۳۶۲۹۱۵۳۷-۰۷۱-۱۲۴ تماس حاصل فرمایند.

فهرست

- سخن آغازین (محمدحسین دادخواه) ۲
- حق کسب یا پیشه یا تجارت (غلامحسین هوشمند سروستانی) ۳
- اخلاق حرفه ای (مهندس علیرضا صدیقی) ۶
- رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه (عباس محمودآبادی، مهدی شفیعیان) ۸
- ماهیت حقوقی قولنامه (جلیل دقت) ۱۲
- مشخصات یک امضای خوب (محمدعلی رجبی) ۱۴
- اهمیت اجرای طرح افزایش مواد آلی خاک و نقش آن در تولید محصولات سالم (محمدحسن کرد) ۱۶
- انواع گلخانه، مزایا و معایب (امید ابراهیم پور) ۲۱
- قانون ماده ۱۰۰ شهرداری ها (علیرضا رودکی) ۲۴
- راهکارهای استفاده بهینه از پساب های شهری (اردوان نیکنام) ۲۸
- چگونه مدیری موثر باشیم؟ (محمدحسین سرایداران) ۳۱
- میراث جهانی با هدف توسعه پایدار (علیرضا عسکری چاوردی) ۳۶
- مدیریت هیجان خشم (رحمت اله ستوده) ۴۰
- آشنایی با کبد چرب (سهیلا سالاری) ۴۲
- خود درمانی، هرگز! (مصطفی قائمی نیا) ۴۳
- گزارش سفر به کالپاتا (ناصر ساریخانی) ۴۴
- گزارش همایش بزرگداشت روز کارشناسان رسمی دادگستری**
- گزارش سخنرانی رئیس کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس ۴۶
- گزارش سخنرانی استاندار فارس ۴۷
- گزارش سخنرانی رئیس کل دادگستری استان فارس ۴۸

صاحب امتیاز: کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

مدیر مسئول: مهندس محمدحسین دادخواه

شورای سیاست گذاری: دکتر سید محسن مرشدی - مهندس سید امیر پیروز مرعشی

مهندس احمدرضا کشتکاران

مدیر اجرایی و روابط عمومی: زهرا بازیار

شورای نویسندگان: مهندس علیرضا صدیقی، مهندس غلامحسین هوشمند سروستانی،

سرهنگ نعمت اله اعتمادی، مهندس احمدعلی فرهام، دکتر فرزاد رئیس زاده

مهندس ناصر ابونصر شیرازی

ویراستار: افروز نجابتیان، سارا وطن زاده

طراحی و صفحه آرایی: سید داوود طباطبایی

لینوگرافی، چاپ و صحافی: مجتمع چاپ دنیا

۱۲۶ داخلی ۷-۳۶۲۹ ۱۵ ۳۶

www.kkrdf.ir

kkrdfars@gmail.com

آکادمی فارسی، شیرازی خیابان قصر دشت، آستاپ فولمی چاپ انتقال خون
کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

سخن‌های خردمند

محمدحسین دادخواه
رئیس کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس
مدیر مسئول فصلنامه دیدگاه کارشناس

کارشناسان چشم بینای قضات در اتخاذ تصمیمات قضائی هستند و با تکیه بر دانش خویش ابعاد تاریک پرونده را روشن و آشکار می کنند. به بیان دیگر می توان گفت که کارشناسان در مقام قضاوت قرار دارند، با این تفاوت که پس از اعلام نظر تخصصی کارشناس، ارزشگذاری نظریه تخصصی کارشناسی با تأیید مقام قضائی مبنا و محور صدور حکم قرار خواهد گرفت.

امروزه به دلیل پیچیدگی و نقش تکنولوژی های جدید، دعاوی و اختلافات نیز پیچیده تر از گذشته شده است، و همین امر نیاز مراجع قضائی و قضات را بیش از پیش به نظرات تخصصی کارشناسان بیشتر کرده است، بنابراین می توان گفت اهمیت کار کارشناس هم تراز کار قاضی می باشد.

از اینرو کسانی که می خواهند گام در این عرصه بگذارند باید علاوه بر دارا بودن ویژگی های اخلاقی برجسته و تقوی الهی نسبت به تقویت بنیه علمی و به روز کردن دانش خود اهتمام جدی داشته باشند.

هیئت مدیره فعلی کانون ضمن تاکید بر این دیدگاه، یکی از اولویت های کاری خود را تقویت برنامه های آموزشی قرار داده است و در کنار برنامه ریزی برای برگزاری سمینارها و دوره های آموزشی تخصصی بر آن شد تا به یکی از دغدغه های همیشگی همکاران گرانقدر جامعه عمل پوشانده و نسبت به اخذ مجوز و انتشار مجله تخصصی "دیدگاه کارشناس" اقدام نماید.

به لطف حضرت حق اکنون پس از حدود یک سال و نیم تلاش تمامی دست اندرکاران، ششمین شماره این نشریه چاپ و آماده عرضه گردیده است. امید است این حرکت گامی هرچند کوچک در راستای تقویت بنیه علمی همکاران و نیز ارتقاء دانش عمومی شهروندان باشد.

پیروز و سرافراز باشید

حق کسب یا پیشه یا تجارت

مهندس غلامحسین هوشمند سروستانی
کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

قابل توجه از قانون روابط موجر و مستأجر سال ۱۳۵۶ (ق.ر.م.م. سال ۵۶)، توجه کارشناسان را بیش از پیش به این نکات جلب نموده و در ادامه تعدادی سؤالات مرتبط بیان شده است.

۱- دو ویژگی مهم و متفاوت قانون ر.م.م. سال ۱۳۵۶:

الف- امری بودن: طبق ماده ۳۰ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶: «کلیه طرق مستقیم یا غیر مستقیم که طرفین بمنظور جلوگیری از اجرای مقررات این قانون اتخاذ نمایند پس از اثبات در دادگاه بلا اثر و باطل اعلام خواهد شد.»

با توجه به مفاد این ماده از قانون بنظر می رسد آزادی اراده طرفین برای درج بسیاری از توافقات قراردادی مورد رضایت (که در قوانین مدنی به رسمیت شناخته شده است) از آنان سلب گردیده و این ویژگی؛ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ را به یک قانون امری مبدل نموده است.

چه اینکه طبق این قانون تا قبل از انعقاد قرارداد اجاره، هر گونه اتخاذ تصمیم در خصوص انعقاد یا عدم انعقاد قرارداد اجاره در اراده طرفین و از جمله در اراده موجر است اما به محض انعقاد اجاره نامه، رابطه استیجاری بر موجر تحمیل شده و با اتمام مدت اجاره نیز موجر اختیاری برای فسخ یا قطع قرارداد ندارد، مگر اینکه بروز شرایط خاص را اثبات نماید که آن هم مستلزم صدور رأی دادگاه است.

البته علی رغم موارد فوق، بعدها و طبق ماده ۱ ق.ر.م.م. سال ۱۳۷۶ "شرایط مقرر بین موجر و مستأجر" مورد پذیرش واقع شده است اما این پذیرش کماکان قراردادهای تحت حاکمیت ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ را در بر نمی گیرد.

توضیح بیشتر اینکه در مباحث حقوقی؛ قوانین موضوعه (وضع شده) را به قوانین امری و قوانین تکمیلی تقسیم بندی می نمایند. قوانین امری؛ قوانینی هستند که افراد قادر به انجام توافق و قرارداد بر خلاف اوامر آن قوانین نبوده اما قوانین تکمیلی؛ قوانینی هستند که مکمل اراده طرفین قرارداد باشند و نه جایگزین اراده آنان.

از جمله امور کارشناسی ارجاعی به کارشناسان رشته راه و ساختمان، موضوع ارزیابی حق کسب یا پیشه یا تجارت (در اصطلاح: حق کسب و پیشه و به اختصار ح.ک.پ.ت) متعلق به مستأجرینی است که در املاک مورد اجاره سابقه فعالیت داشته یا دارند.

در همین رابطه گرچه موضوع تعلق یا عدم تعلق حق کسب و پیشه به مستأجر، با توجه به پیچیدگی های قانونی و نکات ظریف و مهم حقوقی مربوطه ذاتاً امری قضایی و در صلاحیت و مسئولیت مراجع قضایی بوده و وظیفه کارشناسان صرفاً ارزیابی حق کسب و پیشه است، اما با این حال مکرراً مشاهده شده که بررسی تعلق یا عدم تعلق حق کسب و پیشه نیز به کارشناس محول می گردد.

به گونه ای که در بسیاری از پرونده های مطروحه، مراجع قضایی بدون ورود به جزئیات امر و بدون رسیدگی به موضوع اثبات تعلق یا عدم تعلق این حق به مستأجر، قرار کارشناسی ارزیابی حق کسب و پیشه را صادر و حتی در مواردی بجای حق کسب و پیشه از عبارت سرقفلی و گاهی نیز بر عکس و در مواردی نیز از هر دو عبارت در قرارهای کارشناسی صادره استفاده نموده و در نتیجه کارشناسان بطور غیر مستقیم در جایگاه اثبات تعلق یا عدم تعلق ح.ک.پ.ت قرار می گیرند.

این در حالی است که در تعلق یا عدم تعلق ح.ک.پ.ت، عوامل متعدد و متنوع حقوقی از قبیل: محتویات و شرایط قرارداد استیجاری فی مابین موجر و مستأجر، نوع فعالیت کسبی (مشمول حق کسب و پیشه یا خارج از شمول آن) تاریخ اولین قرارداد، نوع قرارداد (رسمی یا عادی یا شفاهی یا بدون قرارداد) منطقه جغرافیایی، تخلفات احتمالی مستأجر از مقررات قانونی و سایر عوامل، تأثیر گذار و تعیین کننده بوده به گونه ای که در مواردی منجر به کاهش یا حتی اسقاط ح.ک.پ.ت نیز می گردد.

در این نوشتار سعی شده است تا با ذکر برخی نکات

ب: عدم انقطاع رابطه استیجاری بعد از اتمام مدت اجاره (استمرار رابطه استیجاری):

گرچه در قانون مدنی مثلاً ماده ۴۶۸ و ماده ۴۹۴ مدت اجاره و انقضاء مدت اجاره از اهمیت و توجه خاص برخوردار است اما طبق ماده ۷ و موادی دیگر از قانون ر.م.م. سال ۱۳۵۶ رابطه استیجاری پس از انقضاء مدت قرارداد نیز تداوم می یابد، مگر آنکه بنا به دلایلی که قانون تعیین کرده است قرارداد یا رابطه استیجاری قطع یا فسخ گردد.

در همین رابطه گرچه حدود ۹ سال بعد از ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ و طبق ماده واحده الحاقی مصوب ۱۳۶۵/۸/۱۵ که بیان می دارد: «از تاریخ تصویب این قانون کلیه اماکن استیجاری که با سند رسمی بدون دریافت هیچگونه سرقفلی و پیش پرداخت به اجاره واگذار شود، در رأس انقضاء مدت اجاره مستأجر موظف به تخلیه آن می باشد.» اما حتی با تصویب ماده واحده مذکور نیز، رویه حاکم بر قراردادهای قبل از ماده واحده، تغییر نیافته و اصل تداوم رابطه استیجاری بر آنان حاکم بوده و تداوم دارد زیرا طبق ماده ۱۱ ق.ر.م.م. سال ۱۳۷۶: «اماکنی که قبل از تصویب این قانون به اجاره داده شده از شمول این قانون مستثنی و حسب مورد مشمول مقررات حاکم بر آن خواهد بود.»

۲- موارد کلی تعلق حق کسب و پیشه

چنانچه حاکمیت ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ بر رابطه استیجاری طرفین اثبات گردد و دلایلی برای سقوط حق کسب و پیشه از سوی موجر اقامه و اثبات نگردد در اینصورت طبق ماده ۱۵ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ موارد کلی تعلق حق کسب و پیشه شامل حالات ذیل است که البته و در هر حال **منوط به صدور حکم از سوی دادگاه** می باشد. لذا در حالات زیر ارزیابی حق کسب و پیشه توسط کارشناس موضوعیت می یابد.

۱-۲ تخلیه ملک به درخواست خواهان در مواردی که مستأجر حق انتقال نداشته و موجر نیز موافق به انتقال نباشد (مشروط به صدور حکم توسط دادگاه) با پرداخت تمام مبلغ حق کسب و پیشه

۲-۲ تخلیه ملک به علت نیاز شخصی موجر (نیاز بمنظور معاش یا تأیید دادگاه) با پرداخت تمام مبلغ حق کسب و پیشه و تجارت

۳-۲ تخلیه ملک با هدف اسکان مالک یا اولاد یا پدر و مادر یا همسر مالک (با تأیید دادگاه) با پرداخت تمام مبلغ

حق کسب و پیشه

۲-۴ تخلیه ملک بمنظور تجدید بنا توسط موجر پس از اتمام مدت اجاره اولیه با ارائه مدارک صادره از شهرداری با پرداخت تمام مبلغ حق کسب و پیشه

۲-۵ انتقال منافع مورد اجاره از سوی مستأجر به اشخاص دیگر به شرط تجویز انتقال منافع ملک از سوی دادگاه (در مواردی که مستأجر حق انتقال نداشته و موجر نیز موافق به انتقال نباشد) با دریافت تمام مبلغ حق کسب و پیشه

۲-۶ تخلیه مورد اجاره (با رأی دادگاه) در حالتی که مستأجر بدون رعایت شرایط قانونی اقدام به انتقال حق کسب و پیشه نموده باشد با پرداخت نصف مبلغ حق کسب و پیشه به مستأجر یا متصرف مورد اجاره

۳- موارد سقوط حق کسب و پیشه

طبق ماده ۱۴ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶: «در موارد زیر موجر می تواند حسب مورد صدور حکم فسخ یا تخلیه را از دادگاه درخواست کند دادگاه ضمن حکم فسخ اجاره دستور تخلیه مورد اجاره را صادر می نماید و این حکم علیه مستأجر یا متصرف، اجراء و محل تخلیه خواهد شد.»

بنابراین در موارد زیر حق کسب و پیشه مستأجر ساقط می گردد و لذا طبیعتاً ارزیابی حق کسب و پیشه توسط کارشناس موضوعیت نمی یابد و انتظار می رود مراجع قضایی با رسیدگی قبلی به دعوی موجر و ضمن تشخیص و اثبات ادعای موجر، از صدور قرار کارشناسی ارزیابی حق کسب و پیشه در اینگونه موارد خودداری نمایند.

ذیلاً تعدادی از موارد موضوع ماده ۱۴ ب.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ ذکر می گردد:

۱-۳ **تغییر شغل بدون رضای موجر** مگر اینکه شغل جدید عرفاً مشابه شغل سابق باشد. (بند ۷ ماده ۱۴ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶)

۲-۳ **تعدی و تفریط** در عین مستأجره که توسط مستأجر صورت پذیرفته باشد. (بند ۸ ماده ۱۴ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶)

توضیح: طبق ماده ۹۵۱ قانون مدنی؛ تعدی، تجاوز نمودن از حدود **اذن یا متعارف** است نسبت به مال یا حق دیگری

طبق ماده ۹۵۲ قانون مدنی: تفریط، عبارت است از ترک عملی که به موجب **قرارداد یا متعارف** برای حفظ مال غیر لازم است.

طبق ماده ۹۵۳ قانون مدنی: تقصیر اعم است از تفریط و تعدی

۳-۳ **واگذاری عین مستأجره به غیر** (به عنوان وکالت یا نمایندگی و غیره) بدون تنظیم اجاره نامه با مستأجر جدید (بند ۲ ماده ۱۴ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶) ضمناً به تفاوت

سؤال ۳: آیا کلیه قراردادهای استیجاری منعقد شده در تاریخ های بعد از ۱۳۵۶/۵/۲ تا ۱۳۷۶/۷/۱ تحت حاکمیت ق.ر.م.م سال ۱۳۵۶ قرار می گیرند؟

سؤال ۴: علت و منظور از تصویب ماده واحده مصوب ۱۳۶۹/۵/۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص حق کسب یا پیشه یا تجارت به شرح زیر چیست؟

ماده واحده: در مورد "حق کسب یا پیشه یا تجارت" مطابق قانون روابط موجر و مستأجر مصوب ۱۳۵۶/۵/۲ عمل شود.

سؤال ۵: چنانچه موجر طبق اجاره نامه، ملکی با کاربری مسکونی را بمنظور امور کسبی و تجاری به اجاره مستأجر واگذار نماید آیا محل و مستأجر و قرارداد، مشمول حق کسب و پیشه و تجارت خواهند بود یا خیر؟

آیا در صورت تخلیه، موجر موظف به پرداخت حق کسب و پیشه می گردد یا خیر؟

سؤال ۶: در چه مواردی مستأجر مستحق دریافت سرقفلی و حق کسب و پیشه توأمان می باشد؟ در چنین مواردی هر کدام از حقوق مستأجر در زمان تخلیه ملک شامل حق سرقفلی و حق کسب و پیشه، بر چه مبنایی تعیین و چگونه محاسبه می شود؟

سؤال ۷: انبارهایی که کسبه و تجار صرفاً برای جمع آوری و انبار کردن کالاهای خود، جدا از محل کسب و پیشه اجاره کرده اند و در سند اجاره قید شده برای انبار می باشد از نظر تخلیه و حق کسب و پیشه مشمول چه مقرراتی هستند؟

در جمع آوری و تدوین نوشتار فوق از مفاد قوانین مختلف روابط موجر و مستأجر و همچنین از مطالب کتاب زیر استفاده شده است.
حق کسب و پیشه و تجارت و سرقفلی در حقوق ایران؛ تألیف مهدی زینالی، انتشارات جنگل، ۱۳۸۸.

بند ۳-۳ با مندرجات بند ۲-۶ فوق توجه نمایید.
۳-۴- **عدم پرداخت اجاره بها:** با توجه به مقررات مندرج در ماده ۹ و ماده ۶ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶

۳-۵- **امتناع مستأجر از تنظیم اجاره نامه:** با توجه به مقررات مندرج در ماده ۷، ماده ۸ و ماده ۹ ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶

۴- طرح تعدادی سؤال در رابطه با حق کسب و پیشه و تجارت

در ادامه نوشتار حاضر تلاش شده است تا از طریق طراحی تعدادی سؤال، توجه بیشتر همکاران محترم به برخی موارد مهم مرتبط جلب گردد ضمناً در تمامی سؤالات، منظور از قراردادهای استیجاری، صرفاً قراردادهای استیجاری محل های کسب یا پیشه یا تجارت مد نظر بوده و سایر اماکن مد نظر نیست.

سؤال ۱: با توجه به اینکه امروزه مکرراً فقط از ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ و ق.ر.م.م. سال ۱۳۷۶ نام برده می شود و مورد استناد می گردد، این سؤال مطرح می شود که در صورت مواجهه با قراردادهای استیجاری منعقد شده در سال های قبل از ق.ر.م.م. مصوب سال ۱۳۵۶ (مثلاً سال ۱۳۳۰ یا سال ۱۳۴۵ یا سال ۱۳۵۵) اینگونه قراردادها مشمول کدام قانون و چه مقرراتی می شوند؟

سؤال ۲: آیا ق.ر.م.م. مصوب سال ۱۳۵۶ و از جمله تعلق حق کسب و پیشه دارای محدودیت مکانی است؟ یا اینکه در همه نقاط کشور قابل اجراست؟ در صورتی که دارای محدودیت جغرافیایی باشد در کدام شهرها قابل اجرا نیست؟ و در آن شهرها طبق چه مقرراتی و چگونه عمل می شود؟

سؤال ۳: آیا کلیه قراردادهای استیجاری منعقد شده در تاریخ های بعد از ۱۳۵۶/۵/۲ تا ۱۳۷۶/۷/۱ تحت حاکمیت ق.ر.م.م. سال ۱۳۵۶ قرار می گیرند؟

مشور اخلاق حرفه ای کارشناسان رسمی دادگستری

بنام خداوند هستی بخش

رسول اکرم (ص): بهترین شما، خوش خلقترین شماست.

به عنوان کارشناس رسمی دادگستری می پذیرم که:

باید متخلق به اخلاق این مشور حرفه ای کارشناسان باشم.

در انجام وظیفه به خدای باری تعالی توکل داشته و از او استعانت طلبیده و به رزاق بودن او اعتقاد داشته باشم.

اخلاق و رقامم برگرفته از سیره پیامبر اسلام (ص) و انمه هدی (ع) باشد.

به توان علمی، تجربی و تخصصی خود همراه با مهارت و تدبیر اطمینان و یقین داشته باشم.

راستی، درستی، صداقت و سلامت نفس بر وجودم حاکم باشد.

امانت، رازداری و اصل بی طرفی را در اجرای وظیفم رعایت نمایم.

در اظهار نظر بنیم از اغراض شخصی و احساسی دوری نموده و تمام حقایق را مکتوب بدارم.

حقایق و واقعیتها را شفاف بینم، منتقد و مستدل بنویسم و در هر مقطع زمانی از آن دفاع کنم.

قوانین و مقررات را محترم شمرده و در انجام مسوولیتم مراعی آن باشم.

به کسب روزی حلال، و لا غیر، معتقدم و آن را از شمول برکات و رحمت الهی بدانم.

از هرگونه مفهده ای پرینز کنم و بار قارم و ثاقت خود و سایر کارشناسان را حفظ نمایم.

بر اساس صلاحیتهای اکتسابی و با پروانه معتبر اظهار نظر نمایم.

در انجام وظایف گروهی تشریک مساعی نموده و ضمن آراستگی مناسب، خود را متعهد به حضور در تمامی مراحل اجرایی بدانم.

بار قار و اخلاقم حفظ حرمت، عفت، پاکدامنی و چشم پوشی از محرمات بنایم.

در برخورد با مراجعین و متداعیین اصل اعتدال و احترام به حقوق هر یک از اصحاب را در جایگاه خود رعایت نمایم.

تمام توان و تلاش خود را فارغ از هرگونه تاثیرپذیری از جریانها و عوامل سیاسی، اجتماعی و مالی در جهت بستر سازی مناسب و دستیابی به عدالت مصروف بدارم.

در نهایت وجدانم را محکمه ای می دانم که بر اعمال و رقامم قضاوت می نماید.

تن فوق مستفاد از سوگندنامه، قانون، آئین نامه و مقررات جاری کانون کارشناسان رسمی دادگستری تنظیم گردیده است.

شورای عالی کارشناسان رسمی دادگستری

اخلاق حرفه‌ای

مهندس علیرضا صدیقی

کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

بالاترین مقام آن حرفه و سازمان و تشکیلات و... است. انتخاب افراد تحصیلکرده برای هفتاد و اندی رشته کارشناسی رسمی دادگستری، طبق قانون از شرایط و ویژگی‌های دقیق و خاصی برخوردار است به طوری که افراد پس از قبولی در امتحانات ورودی، شرکت در مصاحبه و تأیید صلاحیت، بایستی دوران کارآموزی را با موفقیت سپری کرده و طی مراسمی رسمی، سوگند کارشناسی را اداء نمایند و ابتدا در حوزه تخصص آکادمیک و تجربی پذیرش شده، پروانه کارشناسی را اخذ کرده و آماده انجام وظایف محوله کارشناسی باشند.

از آنجا که نظر کارشناس رسمی در حیطه صلاحیتش می‌تواند با هدف کشف حقیقت، به مراجع قضائی برای اجرای عدالت کمک شایان توجهی نماید، برای کارشناس و امر کارشناسی، مقررات و قوانین ویژه‌ای نیز وضع و به مورد اجراء گذاشته شده است و کارشناسان رسمی می‌بایست در چهارچوب قانون کارشناسان رسمی دادگستری و آئین نامه‌های اجرایی آن به انجام وظایف محوله کارشناسی بپردازند، طبق ماده ۴ همین قانون و ماده ۴۸ آئین نامه مربوطه، هیأت مدیره و کانون بر اعمال و رفتار حرفه‌ای کارشناسان نظارت مستمر دارند و طبعاً طبق قانون با هرگونه تخلف احتمالی برخورد قانونی بعمل خواهد آمد.

بمنظور حفظ تعهدات کارشناسان رسمی و با توجه به ضرورت اجرای دقیق و بی نقص وظایف کارشناسی، علاوه بر قوانین موضوعه که دارای ضمانت اجرائی هستند و نیز یاد کردن سوگند، کارشناسان باید با طیب خاطر و براساس وجدان، در عرصه کارشناسی به انجام وظایف محوله بپردازند و از صمیم قلب متعهد به اخلاق حرفه‌ای کارشناسی باشند. همچنین با عنایت به موارد ذکر شده، شورای عالی کارشناسان رسمی دادگستری براساس مفاد و ضوابط سوگندنامه و قانون و مقررات و آئین نامه اجرایی، در اردیبهشت سال ۱۳۹۴ اقدام به تنظیم و تدوین منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسی نمود که کارشناسان علاوه بر پیروی از وجدان بیدار خود، ملزم به پایبندی بدان می‌باشند.

اخلاق حرفه‌ای یکی از شاخه‌های نسبتاً جدید اخلاق است که به مسائل اخلاقی در حرفه‌های مختلف می‌پردازد و ناظر بر اخلاق در محیط و روابط حرفه‌ای است. اخلاق، رشته‌ای است به قدمت تاریخ و بخاطر فعالیت‌های فردی، گروهی و روابط مختلف انسانی به‌مرور در زمینه‌های مختلف گسترش یافته که عموماً شامل پند، اندرز، راه و روش و امر و نهی‌های لازمه است تا جوامع انسانی مسئولانه و براحتی بتوانند زندگی دنیوی و عاقبت اخروی سعادت‌مندی داشته باشند. اخلاق زیربنای فرهنگ هر جامعه انسانی بوده و زمینه ساز آمادگی‌های بعدی در پذیرش یار و اجرای رفتارهای فردی و گروهی است و متغیری است که آگاهی و اراده فردی نقش محوری در آن ایفا می‌کند، از این روست که بسیاری از اندیشمندان برای بهبود اخلاق کار، بر نظریه‌های رفتاری تأکید دارند. زیرا زمینه‌های اخلاقی در ذهن و رفتار افراد، نقش مهمی در پذیرش و نهادینگی و اجرای اخلاق حرفه‌ای دارد.

از زمان‌های دور برای شروع حرفه‌هایی چون طبابت، قضاوت، کارشناسی، وکالت، رهبری و حرفه‌ها و مسئولیت‌های خطیر، برای رعایت اصول و ضوابط حرفه‌ای، با یادکردن سوگندهای ویژه‌ای متعهد به انجام صحیح وظایف محوله می‌گردیده‌اند که سوگندنامه طبابت سقراط قدیمی‌ترین آن‌هاست سپس با گسترش و تنوع حرفه‌ها و نیازهای نوین، رشته‌های جدید اخلاق برای حرفه‌های مختلف بوجود آمد.

منظور از اخلاق حرفه‌ای مجموعه قواعدی است که باید افراد مشغول به هر حرفه، داوطلبانه و براساس ندای درونی و وجدان، بدون الزامات تنبیهی یا ترس از مجازات‌های قانونی ناشی از تخلف، صرفاً بصورت بازتاب اخلاق نهادینه شده و رفتار عادی و طبیعی خویش، در تمام مراحل اجرای حرفه و وظیفه‌ای که بدان مشغول هستند، به اجرا گذارند.

اخلاق حرفه‌ای همانطور که از نامش پیداست، اخلاق هر حرفه، شغل، کسب و کار و فعالیت‌های شغلی انفرادی یا گروهی اعم از مشاغل پائین دستی تا فرماندهی و ریاست و

رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه

استانداردهای ساخت و الزامات فنی و مهندسی

دکتر عباس محمودآبادی؛ معاون برنامه‌ریزی ستاد مدیریت حمل و نقل و سوخت
دکتر مهدی شهبان؛ رئیس پژوهشگاه حمل و نقل هوشمند دانشگاه صنعتی امیرکبیر

مقدمه

توجه کارشناسان به تفاوت بین استانداردهای ساخت و رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه در ارائه نظرات خود تاکید می‌نماید. مبانی و الزامات مسایل ایمنی وسایل نقلیه در این مطلب در سه قسمت تدوین شده است که قسمت اول آن به کلیاتی در خصوص استانداردهای ساخت و تولید وسایل نقلیه می‌پردازد و در قسمت دوم به مبانی مهندسی رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه از نظر ساختاری می‌پردازد و در نهایت قسمت سوم آن، ملاحظات حمل و نقلی مرتبط با استفاده از وسایل نقلیه را مورد توجه قرار می‌دهد که در قالب نقش متغیرهای مداخله‌گر در ایمنی وسایل نقلیه مطرح می‌شوند.

استانداردهای ساخت وسایل نقلیه

به منظور اطمینان از رعایت حداقل‌های فنی و ایمنی در ساخت تمامی تجهیزات و محصولات تولیدی و نیز وارداتی از جمله خودروها، کشورهای مختلف ضوابطی را در حین ساخت و ورود تجهیزات به تولیدکنندگان و واردکنندگان ابلاغ می‌نمایند. این ضوابط، حداقل‌هایی فنی است که باید تولیدکننده در حین ساخت مد نظر قرار دهد یا محصول نهایی آزمون‌های مرتبط با معیارهای از قبل تعیین شده را با موفقیت به پایان رساند تا بتواند مجوز ساخت یا واردات را دریافت دارد. ضوابط مربوط به ساخت خودروهای تولید داخل و وارداتی در ایران نیز در قالب استانداردهای ۸۵ گانه برای آخرین بار در سال ۱۳۹۷ مورد بازنگری قرار گرفته و ابلاغ شده است و بر اساس آن خودروسازان مکلف به رعایت آن‌ها هستند. در این استاندارد موضوعات مختلف مربوط به شرایط ساخت وسایل نقلیه و تجهیزات آن‌ها ابلاغ شده است که از آن جمله می‌توان به مواردی نظیر میزان تولید صدا و آلاینده‌های دیگر، تجهیزات و تأمین میدان‌های دید، وسایل حفاظت سرنشین، سیستم‌های تعلیق و دیگر موارد اشاره نمود که خوانندگان در صورت نیاز می‌توانند استاندارد شماره ۶۹۲۴ و اصلاحیه‌های بعدی آن

با شروع فعالیت‌های مرتبط با ایمنی حمل و نقل در ایران از طریق بررسی سوانح رانندگی در سالیان گذشته و همچنین مطالعه مستندات و برنامه‌های مورد اجرا در کشورهای پیشرفته و نیز توصیه‌های سازمان‌های بین‌المللی مسئول یا درگیر در امور ایمنی حمل و نقل، مسائل فنی وسایل نقلیه به عنوان یکی از عواملی مطرح شد که باید در مطالعات مهندسی ایمنی و ترافیک و برنامه‌های ارتقای سطح ایمنی حمل و نقل مورد تاکید قرار گیرند. در سال‌های بعد این موضوع در قالب تغییراتی در نظام حقوقی مرتبط با معاینه فنی^۱ و نیز روندهای کنترل فنی وسایل نقلیه عمومی قبل از سفر توسط مدیر فنی شرکت یا مؤسسه حمل و نقل^۲ شکلی اداری به خود گرفت. از طرف دیگر با پیشرفت صنعت خودروسازی و تصویب الزاماتی در ساخت خودروهای تولیدی و رعایت آن‌ها در ورود وسایل نقلیه وارداتی، استانداردهایی تصویب و به مورد اجراء گذارده شد که آخرین آن مربوط به استانداردهای ۸۵ گانه تولید و واردات وسایل نقلیه است که از طریق سازمان ملی استاندارد ایران ابلاغ شده است.^۳ رخداد حوادث بیشتر و گذر زمان در انجام مطالعات ایمنی، وضعیت ایمنی وسایل نقلیه را به چالشی جدی تبدیل نمود تا حدی که در مصاحبه‌های رسانه‌ای یا حتی مکاتبات اداری وضعیت ایمنی انواع خاصی از وسایل نقلیه بیشتر مطرح شده و در حال حاضر نیز مطرح می‌شود. علاوه بر این، همواره بین استانداردهای ساخت وسایل نقلیه تولیدی و وارداتی آن‌ها با مقوله ایمنی ساختاری وسایل نقلیه تعارضاتی در بیان مطالب متفاوت شنیده می‌شود که نشان از آن دارد؛ مصاحبه شونده‌گان تصویری روشن از الزامات استاندارد وسایل نقلیه و رتبه‌بندی ایمنی آن‌ها ندارند. هدف نگارندگان این مطلب، دفاع از وضعیت ایمنی انواع خاصی از وسایل نقلیه یا تأیید محتوای مصاحبه‌های منتشر شده نیست، بلکه ذکر مواردی است که بر ضرورت

می‌گردد. نحوه استقرار آدمک‌ها نیز در خودرو از استانداردهای ویژه‌ای پیروی می‌کند، برای نمونه می‌توان به نشستن آدمک بزرگسال مرد در صندلی راننده و آدمک بزرگسال زن در صندلی کناری و هر دو با فرض بسته بودن کمربند ایمنی، اشاره نمود. همچنین فرض بر این است که خودرو با نمونه‌ای مشابه خود از نظر وزن و اندازه برخورد می‌کند.

اولین بخش از آزمایش‌ها، برخورد به جلو (Frontal Crash Test Scenario) است که در آن قسمت پیشین خودرو با سرعت ۳۵ مایل بر ساعت به یک مانع صلب برخورد می‌کند و میزان نیروی وارده برای ایجاد جراحت به سر، گردن، سینه و پاهای آدمک تعبیه شده اندازه‌گیری می‌شود. در دومین بخش از آزمایش‌ها فرض بر این است که برخورد در یک تقاطع انجام می‌شود و برخورد به پهلو (Side Barrier Crash Test Scenario) است. در این آزمایش وسیله نقلیه‌ای به وزن ۳۰۱۵ پوند (معادل ۱۳۶۸ کیلوگرم) از بغل با سرعت ۳۸/۵ مایل بر ساعت به خودرو برخورد می‌کند و میزان نیروی وارده برای ایجاد جراحات به سر، سینه، شکم و لگن آدمک اندازه‌گیری می‌شود. سومین بخش از آزمایش‌ها برخورد از بغل به مانع (Side Pole Crash Test Scenario) است که در آن خودرو با سرعتی معادل ۲۰ مایل بر ساعت با زاویه ۷۵ درجه به مانعی لوله‌ای شکل و استوانه‌ای به قطر ۲۵ سانتی‌متر در جهتی از خودرو که راننده نشسته است، برخورد می‌کند. در این آزمایش آدمک زن بزرگسال متوسط با کمربند بسته شده در صندلی راننده قرار داشته و میزان نیروی وارده برای ایجاد جراحت به سر، سینه، پایین ستون فقرات، شکم و لگن آدمک اندازه‌گیری می‌شود. آخرین بخش از آزمایش‌ها مقاومت در برابر واژگونی (Rollover Resistance Test Scenario) است که در آن معیار پایداری استاتیک (Static Stability Factor) وسیله نقلیه در قوس‌های افقی و یا شرایط انحراف ناگهانی از مسیر، مورد آزمایش و اندازه‌گیری قرار می‌گیرد. از این معیار تحت عنوان مقیاس عرض بین دو تیر به ارتفاع مرکز ثقل ($T/2H$) هم استفاده می‌شود که نحوه تاثیر وزن و ارتفاع را به ترتیب بصورت مستقیم و معکوس نشان می‌دهد. مقدار بدست آمده برای معیار فوق با مقادیر بحرانی آن مقایسه شده و برای رتبه‌بندی مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۹

را مطالعه نمایند.^۲ بخشی از استانداردهای فوق مربوط به تجهیزات ایمنی وسایل نقلیه و کارکرد آن‌ها است، اما نکته مورد توجه آن است که تمامی وسایل نقلیه‌ای که چنین استانداردی داشته باشند، الزاماً ایمنی سرنشینان خود را در سطحی یکسان تأمین نمی‌کنند. تفاوت در تأمین سطح ایمنی مورد نظر از طریق تجهیزات ساخته شده در خودرو، به نحوه طراحی خودرو و عملکرد سیستم‌های مرتبط با آن است که برای تأمین استاندارد یاد شده توسط طراحان خودرو بکار گرفته می‌شوند و طبیعتاً در برندهای مختلف خودرو و کارخانجات خودروسازی متفاوت خواهند بود. بنابراین آنچه که میزان تأمین ایمنی سرنشینان توسط وسایل نقلیه را مشخص می‌نماید، الزاماً رعایت حداقل استانداردهای ساخت وسایل نقلیه نیست، بلکه شاخص رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه است که در بخش‌های بعدی توضیح داده خواهد شد.

رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه

یکی از کاربردی‌ترین نظام‌های رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه بصورت رتبه‌بندی پنج ستاره‌ای یا پنج مقیاسه (Five Star Safety Ratings) تعریف شده است که از طریق ارزیابی میزان نیروی وارده به سرنشینان خودرو پس از برخورد آن با موانع استاندارد (Crash Tests) انجام می‌شود. این روند عموماً برای وسایل نقلیه جدید بکار گرفته می‌شود و در بسیاری از کشورهای جهان قبل از فروش انبوه و توزیع در بازار مصرف، رتبه ایمنی آن نیز مشخص و اعلام می‌گردد. در این نوع از رتبه‌بندی ایمنی وسایل نقلیه، با وجود آن که خودرو استانداردهای لازم را تأمین نموده است، هر چقدر که ستاره‌های اختصاص یافته به ایمنی خودرو بیشتر باشد به مفهوم ایمن‌تر بودن ذاتی و ساختاری خودرو است.^۵

در این روش، وسیله نقلیه حاوی آدمکی که حسگرهای جذب نیرو در قسمت‌های مختلف آن تعبیه شده‌اند، تحت آزمایش‌های استاندارد برخورد قرار می‌گیرد و میزان نیروی وارده به آدمک، نشان دهنده میزان جراحت وارده به سرنشینان در صورت بروز سوانح رانندگی است، میزان نیروی وارده به اجزای آدمک نشان دهنده وضعیت ایمنی ناشی از آن برخوردهای تعریف شده خاص است که تحت بررسی و اندازه‌گیری قرار می‌گیرد و در رتبه‌بندی لحاظ

بکارگیری روش‌های آماری متکی بوده و ضرورت دارد که جوامع آماری و نمونه‌های مورد بررسی با دقت انتخاب گردند.

در بخش نحوه استفاده موضوع کاملاً متفاوت و پیچیده‌تر است. نحوه استفاده از وسایل نقلیه تأثیر قابل توجهی در رخداد حوادث رانندگی دارد اما در مصاحبه‌های منتشر شده در رسانه‌ها کاربری انواع وسایل نقلیه مورد توجه قرار نمی‌گیرد. مثال زیر می‌تواند مفهوم معیار نحوه استفاده از وسیله نقلیه (Exposure) را تا حدودی روشن نماید؛ فرض کنید قرار است وضعیت ایمنی یک وانت مزدا با یک سواری از نوع رنو مگان مورد مقایسه قرار گیرند. راننده وانت باید در ساعات اولیه بامداد (مثلاً سه بامداد) از خواب بیدار شده، به محل باغ یا زمین‌های کشاورزی مراجعه کند و در صورت آماده بودن محصولات کشاورزی بارگیری و در زمانی برای تخلیه به محدوده ترافیکی شهر وارد گردد که محدودیت‌های تردد وسایل نقلیه را شامل نشود. پس از آن در طول روز در انتظار درخواستی باشد که محموله‌ای را برای شهروندی از محلی در شهر به محل دیگری انتقال دهد و در تخلیه و بارگیری آن نیز به عنوان کارگر کمک کند و در انتهای روز با جسمی خسته در تاریکی شب به منزل مراجعت نماید. در مقایسه چنین وضعیتی یک پزشک متخصص را در نظر بگیرید که صبح در وقت معمول از خواب بیدار شده، صبحانه را با خانواده میل و با یک سواری از نوع رنو مگان راهی بیمارستان یا محل کار خود شده است. در پایان روز نیز در وقتی معمول پس از ویزیت بیماران خود که از قبل نوبت آنها مشخص شده است، به منزل مراجعت می‌نماید. نگارندگان هیچ‌گونه قضاوت یا مقایسه‌ای غیر از معیار نحوه رانندگی برای این دو راننده که مطرح شدند را در این مطلب دخیل نمی‌نمایند، اما سؤال اصلی آن است که آیا واقعاً می‌توان انتظار بروز رفتاری یکسان در رانندگی برای هر دو راننده متصور بود؟ قطعاً چنین نیست.

برآیند حاصل از نیروهای وارده به آدمک‌های داخل خودرو و نیز محاسبات مربوط به پایداری استاتیک، وضعیت ایمنی خودرو را از نظر رتبه‌بندی ایمنی نشان می‌دهد.

متغیرهای حمل و نقلی مداخله‌گر (Exposures)

در علم آمار برای بررسی اثر متغیرهای مختلف بر متغیری دیگر از ترم‌هایی تحت عنوان متغیرهای مداخله‌گر (مستقل) و وابسته استفاده می‌کنند^۷. به عنوان مثال در بررسی میزان آلودگی هوا، متغیرهایی نظیر سرعت باد، میزان تردد وسایل نقلیه و یا میزان بارندگی، متغیرهای مستقل یا مداخله‌گر شناخته می‌شوند و میزان آلودگی هوا را متغیر وابسته قلمداد می‌کنند. البته ممکن است متغیر وابسته در مطالعات دیگری به عنوان متغیر مستقل شناخته شود؛ در مثال مذکور شاخص آلودگی هوا در میزان مراجعات مردم به بیمارستان‌ها چنین نقشی را ایفا کند، اما ماهیت تأثیرگذاری متغیرها روی یکدیگر است که مورد بررسی قرار می‌گیرد. در حوزه حمل و نقل و ترافیک نیز چنین است بنحوی که عواملی در بروز سوانح رانندگی نقش دارند که باید به عنوان متغیرهای مداخله‌گر (Exposure) مورد مطالعه قرار گیرند. بر این اساس، در اظهار نظر در خصوص مسایل ایمنی وسایل نقلیه علاوه بر معیارهایی که در قسمت اول توضیح داده شد، نحوه تأثیرگذاری عواملی که در برگیرنده میزان و نحوه استفاده از وسایل نقلیه باشند، نیز باید در مطالعات ایمنی با دقت مورد توجه قرار گیرند^۸. در مورد میزان استفاده از وسایل نقلیه، معیارها و متغیرهای متعددی وجود دارد که می‌توان آن‌ها را اندازه‌گیری یا برآورد نمود. به عنوان مثال در کشورهای پیشرفته عموماً دسترسی مناسبی به میزان استفاده از وسایل نقلیه در قالب کیلومتر طی شده (mileage) و یا مصرف سوخت وجود دارد، ولی در کشورهای در حال توسعه چنین شرایطی تقریباً وجود ندارد و تنها در صورت لزوم، این گونه از متغیرها برآورد می‌شود. برآوردهای تقریبی برای میزان استفاده عموماً بر

مشخصی وجود ندارد، ولی کارشناسانی که این گونه مطالب را برای مصاحبه‌های مدیران و مسئولین تدوین و آماده کرده و یا در ارائه نظرات فنی در خصوص وسایل نقلیه سهیم هستند، باید به مبنای علمی گزارشی که ارائه می‌نمایند آشنایی کافی داشته باشند. بر این اساس به کارشناسان حوزه ایمنی حمل‌ونقل و ترافیک توصیه می‌شود از ارائه نظر در خصوص معیارهای ایمنی وسایل نقلیه بدون اتکاء به نتایج رتبه‌بندی ایمنی که بر اساس آزمون‌های استاندارد تحلیل و ارائه می‌شوند و نیز نحوه تأثیرگذاری متغیرهای مداخله‌گر در مسایل ایمنی حمل و نقل به صورت کلان خودداری نمایند، چرا که اظهار نظر در این خصوص نیازمند مجهز بودن به تسهیلات خاص و داشتن دانش و اطلاعات کافی در مورد میزان و نحوه استفاده از وسایل نقلیه در راه‌هاست که در حال حاضر امکان جمع‌آوری آنها در کشور وجود ندارد.

منابع و مراجع:

۱. بند ۵ ماده ۱۸ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰ تنفیذی در قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب ۱۳۸۹
۲. استاندارد شماره ۶۹۲۴ تحت عنوان خودرو، تولید نوع وسایل نقلیه موتوری و تریلرها و سیستم‌ها، قطعات و واحدهای فنی مجزای آنها - مقررات و روش‌های اجرائی
۳. بند ج و تبصره ماده ۵ آیین‌نامه اجرایی تبصره (۱) ماده (۳۱) و ماده (۳۲) قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی (شماره ۱۵۹۳۲۹/ت/۴۷۱۸۷ هـ مورخ ۹۱/۸/۱۵ همان منبع

5. <https://www.nhtsa.gov/ratings5>.

6. <https://one.nhtsa.gov/cars/rules/regrev/Evaluate/809868/pages/IntroBack.html6>.

7. Walpole, R.E., Myers, R.H., Myers, S.L. and Ye, K., 2012. Probability & statistics for engineers & scientists. Prentice Hall.

8. A.S. Hakkert, L. Braimaister, The uses of exposure and risk in road safety studies, SWOV Institute for Road Safety Research, 2002

این موضوع مفهوم متغیر مداخله‌گر (Exposure) در مطالعات ایمنی حمل‌ونقل را نشان می‌دهد که نه تنها در ایران به فراموشی سپرده شده است، بلکه چنین دانش و اطلاعاتی نیز برای مد نظر قرار دادن آن در مطالعات مهندسی ایمنی ترافیک وجود ندارد. نحوه استفاده از وسیله نقلیه فقط یکی از متغیرهای مداخله‌گری است که در این قسمت توضیح داده شد و نمونه‌های دیگری مانند حرکت وسیله نقلیه در حجم‌های ترافیکی مختلف، شرایط آب و هوایی و موارد دیگر وجود دارد که در این مقال نمی‌گنجد، ولی آنچه اهمیت دارد آن است که متغیرهای مداخله‌گر در حوزه ایمنی باید با دقت مورد مطالعه قرار گیرند.

نتیجه‌گیری

از مطالب فوق می‌توان چنین نتیجه گرفت که اولاً بین رعایت استانداردهای ساخت انواع وسایل نقلیه با میزان ایمنی تأمین شده توسط خودروی ساخته شده تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود دارد و اگر چه بنحوی با یکدیگر مرتبط هستند اما حصول یکی از آنها در هر سطحی الزاماً نشان دهنده رعایت و حصول دیگری نیست. ثانیاً آنچه در قالب وضعیت ایمنی انواع خاصی از وسایل نقلیه در ایران در رسانه‌ها مطرح می‌شود، مبنای فنی و مهندسی ندارد چرا که از یک طرف وسایل نقلیه در قالب برنامه‌هایی مانند ارزیابی ایمنی وسایل نقلیه جدید (New Car Assessment Program) تحت بررسی و رتبه‌بندی ایمنی قرار نمی‌گیرند و از طرف دیگر دانش و اطلاعات و همچنین تسهیلات کافی در مورد متغیرهای مداخله‌گر نیز برای بررسی دقیق وضعیت ایمنی وسایل نقلیه در کشور وجود ندارد.

در حال حاضر در خصوص حل این مسأله که بعضی از مدیران و مسئولان حمل‌ونقل آشنایی و آگاهی تخصصی به مسایل فنی حوزه تحت مدیریت خود نداشته و در رسانه‌ها به طرح مطالبی می‌پردازند که با اصول و معیارهای مهندسی حمل‌ونقل و ترافیک سازگاری ندارد، راه حل

ماهیت حقوقی قولنامه

جلیل دقت

کارشناس رسمی دادگستری در رشته امور ثبتی

آیا قولنامه بیع قطعی است یا صرفاً قول انجام معامله است:

ابتدا برای روشن شدن مطلب مثالی می زنیم؛ (فردی می خواهد منزلش را بفروشد، اما خریدار همه وجه را آماده ندارد، فروشنده حاضر به انعقاد قرارداد شده و با خریدار قولنامه ای را در مکانی یا در دفتر مشاور املاک تنظیم می کند و قسمتی از ثمن را دریافت کرده و مقرر می گردد تا مابقی وجه تا سه ماه دیگر از سوی خریدار پرداخت شود. اما بعد از این قرارداد فروشنده به پول نیاز پیدا کرده و منزلش را به خریدار دیگری می فروشد و سند رسمی را نیز به نام خریدار دوم انتقال می دهد. اکنون تکلیف قرارداد اول چیست؟ و خریدار اول چه اقدامی بمنظور احقاق حقوق خود می تواند انجام دهد؟

برای پاسخ به این پرسش می بایست بدو عقود تشریفاتی را بشناسیم:

عقد تشریفاتی عقدی است که علاوه بر تمام شرایط اساسی برای صحت معامله که در ماده ۱۹۰ قانون مدنی توصیف شده، تشریفات صوری مخصوص را لازم دارد تا بتواند دارای آثار قانونی باشد؛ یعنی به صرف ایجاب و قبول، عقد ایجاد نمی شود. مانند اموال غیر منقول از قبیل منزل که شرایط بیع قطعی در آن تنظیم سند در دفاتر اسناد رسمی یا در اداره ثبت است و باید سند رسمی به نام خریدار انتقال یابد تا بیع قطعی صورت گرفته باشد. هر چند در قانون مدنی ایران عقود تشریفاتی که بدون تشریفات عقد باطل شناخته شود وجود ندارد و اینکه می گوئیم معاملات املاک، هبه نامه، صلح نامه و شرکت نامه می بایست در دفاتر اسناد رسمی ثبت شود برای اثبات عقد در پیش روی مقامات صالحه است، زیرا در ماده ۲۲ قانون ثبت چنین آمده:

«همین که ملکی مطابق قانون در دفتر املاک به ثبت رسید دولت فقط کسی را که ملک به اسم او ثبت شده و یا کسی که ملک مزبور به او منتقل گردیده و این انتقال نیز در دفتر املاک به ثبت رسیده یا اینکه ملک مزبور از مالک رسمی ارثاً به او رسیده باشد مالک خواهد شناخت.» همچنین در ماده

به او رسیده باشد مالک خواهد شناخت.» همچنین در ماده ۴۶ قانون ثبت چنین درج شده: «ثبت اسناد اختیاری است مگر در موارد ذیل: ۱- کلیه عقود و معاملات راجع به عین یا منفعت املاکی که قبلاً در دفتر املاک ثبت شده باشد.

۲- کلیه معاملات راجع به حقوقی که قبلاً در دفتر املاک ثبت شده باشد» و در ماده ۴۷ چنین بیان می نماید: «در نقاطی که اداره ثبت اسناد و املاک و دفاتر اسناد رسمی موجود بوده و وزارت عدلیه مقتضی بداند ثبت اسناد ذیل اجباری است: ۱- کلیه عقود و معاملات راجع به عین یا منافع اموال غیر منقوله که در دفتر املاک ثبت نشده ۲- صلح نامه و هبه نامه و شرکت نامه» و در نهایت در ماده ۴۸ قانون ثبت چنین آمده است: «سندی که مطابق مواد فوق باید به ثبت برسد و به ثبت نرسیده در هیچ یک از ادارات و محاکم پذیرفته نخواهد شد» به عبارت دیگر ثبت معاملات در دفاتر اسناد رسمی در این خصوص جزء تشریفات است لیکن تأثیری در صحت اصل معامله ندارد؛ مانند صیغه طلاق که جزء ایقاعات است و می بایست صیغه طلاق در حضور حداقل ۲ نفر مرد عادل که صیغه طلاق را بشنوند واقع گردد و همچنین ثبت نکاح که تابع تشریفات ثبت، در دفاتر رسمی ازدواج صورت می گیرد.

در حالی که فردی با خریدار قرارداد فروش منزل را منعقد نماید ولی منزل را به شخص دیگری بفروشد، تکلیف قولنامه اول چه خواهد بود؟ و دارای چه ماهیتی است؟ ارزش این سند عادی قولنامه در چه حد است؟ قولنامه واقع شده، قول انجام معامله و وعده بیع داده شده ولی هنوز تشریفات بیع قطعی در دفتر اسناد رسمی صورت نگرفته و انتقال انجام نشده است. اگر بگوییم این قولنامه خود سند انتقال است و بیع قطعی صورت گرفته این موضوع برخورد می کند با مواد ۴۶، ۴۷ و ۴۸ قانون ثبت یعنی خریدار هنوز رسماً مالک مبیع نشده است. در واقع فروشنده می گوید من منزل را قطعی نفروخته ام، صرفاً قول انجام معامله را دادم، حالا پشیمان شده ام، حاضرم خسارت خریدار را بدهم. چون تشریفات سند رسمی انتقال در دفتر اسناد رسمی صورت نگرفته، محکمه قاعداً نمی تواند سند انتقال خریدار دوم را باطل کند و فروشنده را

موضوع در محاکم مطرح گردیده و آراء متفاوتی نیز در این رابطه صادر شده است.

مورد دوم: این است که در قولنامه خسارت تأخیر در انجام معامله قید گردد، در این مورد هم می توان به دادگاه مراجعه نمود، چون در اینجا ضرر مسلم است. اگر فروشنده ملک را توسط قولنامه به خریدار فروخت و متعاقب آن همان ملک را به شخص دیگری بفروشد و سند به نام خریدار دوم بزند تکلیف چیست؟ خریدار اول چه راهکارهای حقوقی در پیش روی دارد؟ با توجه به مطالبی که گفته شد اولاً می تواند وجه التزامی که در قولنامه قید شده است را از محکمه مطالبه نماید. ثانیاً خسارت تأخیر در انجام تعهد هم قابل مطالبه است. ولی آیا می تواند سند انتقال به خریدار دوم را باطل نماید؟ ممکن است فروشنده با تمسک به قاعده فقهی تسلیط (الناس مسلطون علی اموالهم) بگوید به موجب قانون مدنی، من بر مبنای تسلط به مال خویش حق هرگونه اقدامی را نسبت به ملک خود دارم که در پاسخ باید بر مبنای قاعده فقهی "لاضرر" که در اصل چهلم قانون اساسی نیز اشاره شده: «هیچکس نمی تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد.» باید ادعای فروشنده را ساقط کنیم، ضمن اینکه در ماده ۱۳۲ قانون مدنی نیز اشاره به این امر شده است. لذا از نظر قاعده فقهی "لاضرر" می توانیم از دادگاه به استناد سوء استفاده از حق، فروشنده را ملزم به وفای به عهد کنیم. نتیجه آنکه در زمان تنظیم قولنامه چه در خارج از دفاتر املاک (مشاورین املاک) و چه در دفاتر مذکور تا آنجا که امکان داشته باشد وجه التزام و خسارت تأخیر انجام تعهد قید و درج گردد و از همه مهم تر این است که حتماً در قولنامه ها تصریح شود که مثلاً (فروشنده، ملزم است در تاریخ اول وقت اداری جهت انتقال سند رسمی به نام خریدار در دفتر اسناد رسمی شماره حاضر گردد ...). ارزش حقوقی جمله مذکور در این است که دیگر فروشنده نمی تواند با دست آویز قرار دادن مسائلی که قبلاً بدان اشاره شد از قبیل (هنوز بیعی صورت نگرفته، قول انجام معامله بوده، طبق قاعده تسلیط یا خسارت را می پردازم و ...) در پی برهم زدن معامله و تعهدات خود باشد و الزام به حضور در دفتر اسناد رسمی مانعی است محکم جهت انحراف مسیر فروشنده در گریز از تعهدات خود، چون از باب الزامات می توان در محکمه نامبرده را ملزم به انجام تعهدات خود و انتقال رسمی سند به نام خریدار در دفتر اسناد رسمی نمود.

ملزم به انتقال رسمی به خریدار اول نماید. یعنی هنوز حقوق عینی برای خریدار اول مستقر نشده است، بلکه صرفاً خریدار مذکور حقوق دینی دارد. این موضوع قولنامه یکی از مسائل پیچیده قضایی شده است و در این رابطه موضوع در دیوان عالی کشور مطرح و منتهی به صدور آراء هیئت عمومی دیوان عالی کشور نیز شده است. در واقع قولنامه جزء هیچ کدام از عقود معین نیست، هر چند در ماده ۱۰ قانون مدنی چنین آمده: «قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ است» لیکن محدود شدن معاملات اموال غیرمنقول توسط تشریفات تنظیم سند در دفاتر اسناد رسمی این ماده را محدود می کند. در رابطه با ماهیت حقوقی قولنامه نظریه های متفاوتی نیز وجود دارد که تشریح آن ها موجب اطاله کلام می شود، لیکن نظریه غالب این است که «... حقوقدانان قولنامه را به عنوان قول بیع گرفته اند نه خود بیع و در عین حال سعی می کنند که در جهت اجرای خواسته های دو طرف مانع ایجاد نکنند، چون این سند، یک سند عادی است و نمی تواند یک سند انتقال باشد و در این صورت مغایر با قانون ثبت می گردد. لذا این گروه از حقوقدانان عقیده دارند که: هر چند قولنامه یک بیع قطعی نیست لیکن به هر حال یک تعهد است، یک دین است و در عین حال لازم الوفاست.» باید در نظر داشت هر چند در بعضی از قولنامه های تنظیم شده در مشاورین املاک واژه قولنامه رسمی درج می گردد لیکن قولنامه های تنظیمی چه در منزل و چه در دفاتر مشاورین املاک هیچگاه یک سند رسمی محسوب نمی شوند، زیرا مستفاد از ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی در تعریف اسناد رسمی چنین آمده است: «اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آنها بر طبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند رسمی است.»

آثار حقوقی قولنامه چیست؟

مورد اول: شرط التزامی که در قولنامه ها می نویسند چه مفهومی دارد؟ مثلاً در یک قولنامه تصریح شده که اگر فروشنده تا فلان تاریخ به وعده خود عمل ننماید باید مبلغی را به عنوان وجه التزام به خریدار بپردازد. اگر متعهد حاضر نشد به تعهد خود وفا کند آیا متعهدله ناگزیر است فقط وجه التزام را دریافت کند و کنار رود یا اینکه هم وجه التزام را بگیرد و هم به محکمه جهت احقاق سایر حقوق خود مراجعه کند؟ این

مشخصات یک امضای خوب

سر هنگ محمدعلی رجبی

کارشناس رسمی دادگستری در رشته تشخیص اصالت خط و امضاء و اثر انگشت

منظور از امضاء هر علامت یا نوشته ای است که افراد در زیر سند یا نوشته ای برای منتسب کردن آن به خود می گذارند. در اروپا امضاء از قرن شانزدهم میلادی مرسوم بود و در ایران با آغاز مشروطیت امضاء جایگزین مهر شد.

امروزه امضاء تعیین کننده و تأیید کننده بسیاری از اسناد و مدارک است؛ چک ها، قراردادهای سپرده های بانکی و امثالهم تنها با امضاء رسمیت پیدا می کنند.

با توجه به روش های مختلفی که افراد در به دست گرفتن قلم دارند؛ هر شخص در قسمت های خاصی از امضای خود به قلم فشار آورده و یا برعکس در قسمت های دیگر با ملایمت قلم را بر روی کاغذ می لغزاند. نحوه استفاده از قلم همانند استفاده از کفش است که بسته به نوع قدم گذاشتن و راه رفتن افراد، کفش آن ها در جاهای مختلفی سائیدگی پیدا می کند.

قبل از بیان مطلب اصلی ذکر چند نکته لازم بنظر می رسد:

۱- اگر شخصی در زیر نامه ای که به نام شخص دیگری است با گذاشتن عبارت **از طرف** امضای خودش را بگذارد، به صرف این که تفویض اختیار از سوی طرف مقابل صورت نگرفته، جعل امضاء از سوی امضاء کننده محقق نشده است، زیرا هیچ نقص و خدشه ای در خود امضاء وجود ندارد.

۲- گاهی افراد پرمشغله امضای خود را بر روی مهر حک می کنند و از آن در زیر نوشته یا نامه هایی که از اهمیت چندانی برخوردار نیستند، استفاده می کنند. سؤالی که پیش می آید این است که آیا بر این مهرهای امضاء، احکام امضاء بار می شود یا احکام مهر؟ برخی اساتید حقوق معتقدند بر این موارد احکام مهر بار می شود در نتیجه ساختن مهر امضاء مشمول ساختن مهر می شود و نه ساختن یا جعل امضاء.

چگونه می توانیم از جعل امضایمان جلوگیری کنیم؟

رعایت نکات زیر به ما کمک می کند تا امضایمان جعل نشده یا بسختی جعل شود یا اگر جعل شد؛ تشخیص آن بر راحتی صورت گیرد:

- امضاء خیلی ساده یا خیلی پیچیده نباشد و از خطوط درهم استفاده نشود.
- با سرعت و صراحت امضاء شود. هرچه سرعت قلم بیشتر و زمان امضاء کوتاه تر باشد جعل امضاء سخت تر است.
- قلم یا دست در هنگام امضاء در جهات مختلف حرکت و تغییر مسیر دهد. (چپ، راست، بالا و پایین)
- امضاء با یک حرکت قلم انجام شود یا به عبارت دیگر قلم از روی کاغذ برداشته نشود. (یک قسمتی بودن امضاء)
- از اشکال ساده که دست بر راحتی و بطور معمول انجام می دهد، استفاده نکنیم.
- هنگام امضاء یک اسم یا شماره یا علامت را بصورت رموز نامشخص در امضاء بگنجانیم که بر راحتی قابل تشخیص نباشد.
- اندازه امضاء یک حد طبیعی و معمولی داشته باشد.
- جهت حرکت قلم یا دست، مخالف با روش معمول باشد. مثلاً راست دست ها خلاف جهت حرکت عقربه های ساعت باشد.
- امضاء همراه با تحدید نام و نام خانوادگی و تاریخ باشد،

بطوریکه این عادت برای شما ملکه شود.

- حتی الامکان در کنار امضاء، اثر انگشت هم زده شود. (خصوصاً در اسناد مهم)
- شکل ظاهری امضاء ترکیبی از خطوط منحنی، خطوط شکسته و زاویه دار باشد.
- اسناد را چگونه تنظیم و امضاء کنیم که قابلیت جعل آن کاهش پیدا کند؟**
- از سفید امضاء کردن جدا خودداری کنیم.
- پس از اتمام متن، چسبیده و نزدیک به متن امضاء کنیم. (بین متن و امضاء فضای خالی ایجاد نکنیم.)
- ابتدا و انتهای متن سند و ابتدا و انتهای خطوط، بسته و کادر مشخصی داشته باشد.
- کاغذ و قلم مناسب برای تحریر انتخاب کنیم و حتی الامکان کاغذ و قلم را خودمان تهیه کنیم.
- اندازه کاغذ را متناسب با متنی که می خواهیم تحریر کنیم، انتخاب کنیم.
- تاریخ ها، ارقام و اعداد را با حروف و در ادامه آن ها مشخص نماییم. (به هر دو صورت حروفی و عددی نوشته شود.)
- خط خوردگی ها، اصلاحات و تغییرات را در محل مناسب سند توضیح دهیم و در تأیید آن ها مجدداً امضاء گرفته شود.
- متن را طوری تحریر کنیم که محلی برای الحاق و اضافه کردن در بین سطرها یا کلمات یا مابین امضاء و آخرین سطر وجود نداشته باشد.
- جای نامناسبی که برای امضای ما در نظر گرفته شده را امضاء نکنیم. (نامناسب از نظر فاصله امضاء با متن)
- اسنادی که در چند نسخه و با استفاده از کاربن نوشته شده اند را تک تک و بدون استفاده از کاربن امضاء کنید.
- اسنادی که با مداد نوشته شده را اصلاً امضاء نکنیم.
- در تنظیم اسناد و نوشتن چک، از چند قلم مختلف استفاده نکنیم.
- متن را کاملاً بخوانیم و پس از اطلاع کامل امضاء کنیم.
- زیر تمام صفحات اسنادی که متن آن در چند صفحه نوشته شده است را امضاء کنیم و فقط به امضای صفحه آخر اکتفا نکنیم.
- پشت چک را بیهوده امضاء نکنیم و در صورت لزوم امضاء را در گوشه ای که فضای خالی در بالای آن ایجاد نشود، بگذاریم.

اهمیت اجرای طرح افزایش مواد آلی خاک و نقش آن در تولید محصولات سالم

مهندسی محمدحسن کرد
کارشناس رسمی دادگستری در رشته کشاورزی و منابع طبیعی

مقدمه:

انسان ریشه در خاک دارد، از خاک برمی آید و در طول حیات خود از آن بهره می گیرد و در خاک آرامش می یابد. خاک یکی از منابع حیات است که میراثی مشترک و ثروت ملی محسوب می شود، همچنین آثار و گنجینه های تمدن بشری را در خود جای داده است.

خاک بستر زیست انسان، بنیان و اساس تولید و امنیت غذایی، خودکفایی کشورها و شکوفایی اقتصاد ملی و بین المللی است. تخریب خاک اعلام جنگ با طبیعت است که باعث برهم خوردن تعادل زیست بوم می شود و در این جنگ بازنده قطعی انسان است.

بنی آدم سرشت از خاک دارند

اگر خاکی نباشد آدمی نیست

در زبان لاتین به جای کلمه "آدم" از واژه "هومو" استفاده می شود که از "هوموس" یا ماده زنده خاک گرفته شده است و "انسان" یا Human موجودی است که وابسته به هوموس یا ماده آلی خاک است. وجود ماده آلی علاوه بر آنکه مبین سلامت و کیفیت خاک است، شاخص بسیارمناسبی برای باروری آن بشمار می آید.

اگر میوه و سبزیجات امروزی عطر و طعم طبیعی خود را از دست داده اند به دلیل فقر مواد آلی در خاک های کشاورزی و مصرف بی رویه کودهای شیمیایی است. اگر برنج، گندم، جو، حبوبات و سایر غلات و حتی علوفه، گوشت و لبنیات دام های محلی از نظر کمیت و کیفیت مواد غذایی از استانداردهای جهانی فاصله گرفته اند در نتیجهی کمبود شدید مواد آلی در خاک های اراضی کشاورزی است. اگر گیاهان زراعی و باغی در برابر آفات و بیماری ها از خود کمترین مقاومت را نشان داده و شکننده شده اند و با شیوع هر آفت و بیماری شاهد گسترش آسیب هستیم، در نتیجهی ضعف در بنیه و شادابی گیاهان و حاصلخیز نبودن خاک هاست.

اگر با وزش هر باد سرد و گرمی و هر یخبندان و تگرگی یا

هر نوسان محیطی شاهد ریزش بیشترین محصول از اندام های گیاهی هستیم به دلیل کاهش عناصر طبیعی در خاک و گیاهان کاشته شده است. اگر شاهد کاهش قدرت نگهداشت آب در خاک، افزایش سله سطحی و افزایش تبخیر و در نتیجه افزایش تعداد دفعات آبیاری در این دوره کم آبی و خشکسالی هستیم به سبب فقر توده خاک از بقایای گیاهی و حیوانی است.

اگر در قدیم ماندگاری میوه و صیفی جات در انبارهای سنتی و اتاقک های کاه گلی برای طولانی مدت و تا شب های سرد زمستان امکان پذیر بود و اکنون زمان ماندگاری و انبارداری این محصولات حتی در یخچال ها و سردخانه های مدرن کاهش یافته، نشان از فقر عناصر طبیعی است. اگر در قدیم اراضی کشاورزی براحتی با خیش چوبی و با نیروی انسانی یا حیوانی شخم زده می شد و اکنون به دلیل فشردگی و تراکم خاک ها مجبور به استفاده از تراکتورهای سنگین و مدرن شده ایم و یا شاهد کلوخه ای شدن و روشن شدن رنگ خاک ها هستیم باز هم به سبب کاهش شدید مواد آلی و مصرف بی رویه کودهای شیمیایی است.

اگر شاهد به سادگی متلاشی شدن و ازهم گسیختن ذرات خاک در اثر برخورد قطرات باران، حرکت آب آبیاری یا جریان سیلاب های محلی در سطح اراضی کشاورزی و به راه افتادن آب های گل آلود در آبراهه ها و رودخانه ها هستیم و اگر با حرکت بادهایی با سرعت زیر آستانه فرسایش، شاهد برخاستن ذرات خاک و ایجاد گردبادهای محلی، طوفان ها و گرد و غبارها و تولید ریزگردهای منطقه ای هستیم، نتیجه فقدان مواد آلی در خاک های اراضی کشاورزی است. اگر شاهد کمترین میزان نگهداشت آب در درون توده خاک هستیم و مجبور به مصرف آب بیشتر با دور آبیاری کمتری به سبب کاهش درصد میزان مواد آلی در خاک هاست. اگر میزان تجمع انواع آلاینده های شیمیایی و میکروبی در خاک ها سالانه رو به افزایش است و شاهد افزایش آلودگی در انواع محصولات کشاورزی و افزایش مرگ و میر بر اثر

گذشت زمان به یک ترکیب کمپلکس تیره رنگ و مقاوم در برابر تجزیه، به نام هوموس تبدیل و نقش حیاتی را در خاک ایفا می‌کند. قسمت قابل توجهی از این مواد کلوئیدی بوده و دارای بار الکتریکی است که عناصر غذایی را بصورت جذب سطحی نگهداری کرده و از گزند آبشویی مصون می‌دارد. همچنین مانند اسفنج جاذب رطوبت بوده و تا ۶ برابر وزن خود آب جذب می‌کند، که این امر در مناطق خشک و نیمه خشک مانند ایران باعث ارتقاء کارایی مصرف آب می‌گردد.

مواد آلی حدوداً ۵ برابر سبک تر از بخش معدنی خاک هستند و مقدار اندک مواد آلی تأثیر شدیدی بر فضای حفرات دارد.

ملکوتی اعلام نمود اثر هر گرم ماده آلی، در حدود ۶ برابر هر گرم خاک است؛ از این پدیده اثر مهم مواد آلی در ذخیره سازی کاتیون های غذایی در تغذیه گیاه روشن می‌شود. در پژوهشی که توسط محصلی در استان فارس انجام شد مشخص گردید اثر هر گرم ماده آلی در افزایش ظرفیت تبادل کاتیونی خاک حدود ۲۳ برابر هر گرم رس است.

نتیجه نفوذ بیشتر آب در خاک همراه با افزایش مواد آلی به خاک، به افزایش ظرفیت نگهداری آب و خاصیت اسفنج وار آبیگری مواد آلی می‌انجامد. مواد آلی از راه تولید مواد صمغی و چسبناک یا ترشحات میکربی و یا میسیلیوم قارچ ها بر پایداری و استقامت خاکدانه ها می‌افزایند.

الیوت و لینچ نشان دادند که تشکیل خاکدانه ها به وسیله ترشح پلی ساکاریدها، در مناطقی که مواد آلی محتوی نیتروژن کمتری است، صورت می‌گیرد. بر اساس نتیجه پژوهش های این افراد، ارتباطی بین مقدار کربن خاک و ابعاد خاکدانه ها وجود دارد.

از آنجا که CEC هوموس در هر کیلو خاک ۲ تا ۳۰ برابر CEC انواع کانی های مختلف رس است، اغلب ۵۰ تا ۹۰ درصد توان جذب کاتیونی خاک های معدنی را شامل می‌شود. ماده آلی از راه ظرفیت تبادل کاتیونی و گروه های عامل اسیدی و بازی بیشترین ظرفیت بافری را در خاک فراهم می‌آورد.

نتایج تحقیقی در مورد خاک های اصلاح شده با کود حیوانی و کمپوست نشان داد که افزودن مواد آلی موجب افزایش پایداری ساختمان خاک می‌شود. این موضوع بویژه در مقادیر بالای استفاده از مواد آلی و در پایان دوره

بیماری های صعب‌العلاج و ظهور بیماری های ناشناخته‌ایم، بر اثر مصرف آب های آلوده، سموم و کودهای شیمیایی و فقر شدید مواد آلی در خاک های اراضی کشاورزی است.

بررسی منابع

الف: صرفه جویی در مصرف آب

در مناطق خشک و نیمه خشک که کم آبی یکی از فاکتورهای اصلی در کاهش رشد گیاه محسوب می‌شود، باید توجه داشت که مواد آلی قادر هستند ۲ الی ۶ برابر وزن خود آب جذب نمایند. مواد آلی همانند مالچ، رطوبت را در پیاز گیاه تأمین و حفظ می‌کنند. هر چقدر ماده آلی خاک بیشتر باشد ظرفیت نگهداری آب در کمپلکس مواد آلی و معدنی خاک نیز بیشتر می‌شود. در صورتی که میزان ماده آلی خاک یک درصد افزایش یابد، بین ۲۰ تا ۲۵ درصد (در برخی منابع ۱۵ تا ۳۵ درصد) کاهش مصرف آب بوجود خواهد آمد. با افزودن مواد آلی به خاک، ظرفیت نگهداری آب در خاک افزایش می‌یابد.

نتایج تحقیقات نشان داده است که به ازاء افزایش یک درصد ماده آلی، ۲/۳ درصد آب قابل استفاده خاک افزایش می‌یابد و این اثر در محدوده ۰/۸ تا ۸ درصد ماده آلی معنی دار می‌باشد. پاره ای از انواع مواد آلی می‌توانند تا ۲۰ برابر وزن خود، آب نگهداری کنند. ری کوسکی و هودسون نشان داده اند که با افزایش هر ۱ درصد مواد آلی به خاک، می‌توان ظرفیت نگهداری آب قابل دسترس گیاه را ۳/۷ درصد افزایش داد. در نتیجه، به آب کمتری برای آبیاری نیاز خواهد بود.

در تحقیقی روی انواع گروه های بافتی خاک مشاهده شد که با افزایش مواد آلی از یک تا سه درصد، ظرفیت نگهداری آب دو برابر گردیده و هنگامی که مقدار مواد آلی تا چهار درصد افزایش یافت، مقدار کل آب قابل دسترس گیاهان بیش از ۶۰ درصد افزایش نشان داد.

ب: اصلاح و بهبود شرایط خاک

در شرایط بهینه، خاک از ۴۵ تا ۵۰ درصد ماده معدنی، ۲۵ درصد هوا، ۲۵ درصد آب و ۱ تا ۵ درصد ماده آلی تشکیل می‌شود. همین مقدار ماده آلی نقش مهمی در روابط آب، خاک و گیاه دارد. فاز پایدار ماده آلی شامل بافت های تخریب شده گیاهی و جانوری است که پس از تغییر و تبدیل در اثر

۵ ساله مشهود بوده است.

دانشمندان دریافته اند که وجود خاک با ساختمان خوب، به مقدار و طبیعت مواد آلی اضافه شده به خاک بستگی دارد. این مواد آلی، فلاکوله شدن ذرات رس خاک را که برای خاکدانه سازی لازم است، بهبود می بخشد و این موضوع در مورد خاک های اصلاح شده با کمپوست نیز چشمگیر بوده است. این امر را می توان به دلیل اختلاف در ترکیب شیمیایی ترکیبات آلی استفاده شده دانست که در مقدار اسید فولویک و هومیک با هم تفاوت دارند.

همچنین بررسی های بعمل آمده نشان داده است که میزان اسید هومیک کمپوست بیشتر از کودهای حیوانی است. به دلیل اینکه اسیدهای هومیک به طور مستقیم در تشکیل کمپلکس رس - مواد آلی دخالت دارند، مقاومت خاکدانه ها بطور قابل ملاحظه ای متأثر از مقدار اسید هومیک است تا مقدار اسید فولویک، بنابراین خاک های اصلاح شده با کمپوست دارای خاکدانه های پایدارتری هستند. در طول تحقیق انجام شده، خاکدانه سازی برای کمپوست به میزان ۲۸ درصد و برای کود حیوانی به میزان ۲۴ درصد افزایش داشته است.

ج: کمیت و کیفیت محصولات

مهمترین عامل مؤثر در عملکرد و کیفیت مطلوب محصولات کشاورزی، حاصلخیزی خاک است که این عامل خود تحت تأثیر سه فاکتور ماده آلی، ظرفیت تبادل کاتیونی و درصد اشباع کاتیون های قلیایی خاک است. با توجه به این نکته که ظرفیت تبادل کاتیونی به مقدار زیادی تابع میزان ماده آلی موجود در خاک است، بنابراین اهمیت سهم ماده آلی در بالا بردن کمیت و کیفیت محصول بیشتر نمایان می شود. در این بین، میکروارگانیزم ها، پالایشگاه و کارخانجات پتروشیمی فعال خاک هستند و مواد آلی، مانند خون در بدن موجود زنده، کلید حاصلخیزی و نکته اصلی در کشاورزی پایدار است. لازم به ذکر است زمانی استفاده از کودهای ماکرو و میکرو شیمیایی و حتی استفاده از مالچ های گیاهی، اجرای پروژه کشاورزی حفاظتی و مواد اصلاح کننده خاک های شور و قلیایی مؤثر خواهد بود که مقادیر ماده آلی در خاک و میکروارگانیزم های متنوع کم نباشد (تا تأثیر این فعالیت ها در افزایش عملکرد و کیفیت محصول قابل مشاهده باشد). افزایش ماده آلی خاک

نخستین گام و اقدامی زیربنایی در تولید محصولات سالم و محصولات ارگانیک است.

تحقیقات بعمل آمده نشان می دهد استفاده از کمپوست کیفیت محصولات کشاورزی را نسبت به کودهای شیمیایی تا حدود ۵۰ درصد و کمیت آن ها را نیز در حدود ۳۰ تا ۷۰ درصد افزایش می دهد.

بررسی رابطه بین کربن آلی خاک و عملکرد دانه گندم در ۲۰۲ مزرعه در نقاط مختلف استان خراسان رضوی نشان داد که ۶۴ درصد عملکرد گندم بستگی به میزان کربن آلی خاک دارد. به ازای هر ۱/۰ درصد افزایش در میزان کربن آلی خاک، عملکرد دانه گندم بطور میانگین ۲۸۶ کیلوگرم در هکتار افزایش می یابد. در مدیریت خاک های شور و سبک باید به حفظ و افزایش کربن آلی خاک بیش از دیگر خاک ها توجه نمود.

د: سایر موارد

علاوه بر این افزایش ماده آلی خاک منجر به تامین مواد غذایی مورد نیاز گیاه برای درازمدت، زنده کردن خاک از طریق افزایش جانداران ذره بینی هوازی مفید، اصلاح ساختمان خاک، تنظیم pH (اسیدیته) خاک، ذخیره سازی آب در خاک و کاهش نیاز مصرف آب برای خاک و گیاه و کمک به مصرف آب کمتر در خشکسالی ها و مناطق خشک و کم آب می شود، همچنین رطوبت را بصورت تدریجی آزاد و به آسانی در اختیار گیاه قرار می دهد، شتاب بخشیدن به بازسازی خاک، کمک به اصلاح ساختمان خاک در اراضی شور، افزایش اکسیژن خاک، کاهش تبخیر و تعرق، جلوگیری از سله بستن خاک، تقویت کمیت و کیفیت مواد غذایی تولید شده، کاهش آفات و بیماری ها (کاهش مصرف سموم دفع آفات و مقاومت گیاه به ابتلاء به انواع بیماری ها)، فراهم ساختن زمینه مبارزه بیولوژیک با آفات، افزایش مقاومت گیاه به سرما، گرما و تنش های محیطی، سهولت در جذب مواد غذایی موجود در خاک، کاهش خطر آلاینده ها در خاک و اثر خنثی کنندگی آن ها از دیگر فواید آن است.

از دیگر اثرات ماده آلی در خاک می توان به کاهش شکاف و ترک در سطح خاک بخصوص در خاک های سنگین، افزایش توسعه و رشد ریشه ها، ایجاد کلات های عنصری و جلوگیری از دور از دسترس شدن آن ها برای گیاهان بوسیله آبشویی،

این معضل را با بالا بردن ارزش افزوده مواد به یک فرصت تبدیل نمود.

با توجه به آنچه ذکر شد آیا برآستی طرح افزایش مواد آلی خاک ها هزینه است یا سرمایه گذاری؟ تأثیر محصولات کشاورزی سالم در پیشگیری از بیماری های سرطانی:

تغییرات اجتماعی در کشور ایران و بسیاری از کشورهای منطقه طی ۳۰ سال اخیر وضع سلامت مردم را دستخوش دگرگونی کرده است. تغییر سنت های گذشته و پیروی از شیوه های جدید زندگی به تغییر در الگوهای غذایی از جمله افزایش دریافت چربی های اشباع و کاهش دریافت میوه و سبزی منجر شده و این امر موجب افزایش شیوع بیماری های غیرواگیر مانند بیماری های قلبی عروقی، سرطان و دیابت شده است. بر اساس گزارش سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۰۵ میلادی؛ بیماری های مزمن (بیماری های قلبی عروقی، دیابت، چاقی، انواع سرطان و بیماری های تنفسی) علت ۶۰ درصد از مرگ و میرها بوده که ۳۵ میلیون مرگ در سال به دلیل این بیماری ها رخ داده است. همچنین ۸۰ درصد از این مرگ ها در کشورهای در حال توسعه و کم درآمد مشاهده شده است. رژیم غذایی دست کم در ۳۵ درصد از کل موارد باعث ابتلاء به سرطان شده است که این رقم در زنان به ۵۰ درصد می رسد. در کشور ایران نیز سالانه حدود ۷۰ هزار مورد جدید سرطان شناسائی می شود و حدوداً ۳۰ هزار نفر نیز بر اثر ابتلا به این بیماری می میرند.

سرطان نوعی بیماری است که در آن سلول ها توانایی تقسیم و رشد عادی خود را از دست می دهند و این موضوع منجر به تسخیر، تخریب و فاسد شدن بافت های سالم می شود. از اجتماع سلول های سرطانی و تخریب سلولی بافت های سالم، توده ای به نام تومور ایجاد می شود. بعضی اوقات تقسیم سلول ها، بدون کنترل و بصورت غیر عادی انجام می شود به عبارتی رشد غیر عادی و بیش از حد سلول های بافت، تومور نامیده می شود. اگر تومور به لایه ای محدود ختم شود و به سایر بافت ها و ارگان ها سرایت نکند تومور خوش خیم (غیر سرطانی) است و اگر تومور گسترده شده یا بطور بالقوه قابلیت پخش شدن و

افزایش ظرفیت نگهداری و پویایی عناصر در خاک (تغییر pH و CEC) کاهش تراکم پذیری خاک های زراعی و آسان کردن کار ادوات خاک ورزی در امر کشاورزی، نگهداری عناصر غذایی برای گیاهان، بهبود و اصلاح خاک دانه ها و جلوگیری از فرسایش بادی و آبی و در نتیجه حفاظت خاک، جلوگیری از اثرات مخرب مواد سمی مثل حشره کش ها با جذب سطحی آن ها بوسیله ماده آلی، ایجاد رنگ تیره در سطح خاک و گرمتر شدن آن در نتیجه افزایش فعالیت میکرو ارگانیسم ها و.... اشاره نمود.

نکته قابل ذکر آن است که هزینه زیست تخریبی به کمک کمپوست، یک پنجم هزینه دفن خاک های آلوده یا سوزاندن آن است. به عقیده دکتر کول، یکی از متخصصان تخریب آلاینده های ارگانیک؛ زیست درمانی به کمک کمپوست بیش از هر روشی در پاکسازی خاک مؤثر است و خاک را تقویت و در شرایط بهتر از حالت قبل از آلودگی تحویل می دهد.

بمنظور افزایش حاصلخیزی خاک می بایست اقدام به افزایش مواد غذایی و میکروارگانیسم های مفید خاکزی در درون توده های خاک نمود. پیگیری این دو عامل بصورت توأم و وابسته به هم کلیدی ترین راه دستیابی به خاک حاصلخیز است. برای رسیدن به این هدف از تمامی مواد قابل تبدیل به کودهای آلی و کمپوست می بایست استفاده نمود. این مواد عبارتند از بقایا و ضایعات کشاورزی و زباله های تر شهری و روستایی، ضایعات فرآوری محصولات کشاورزی، انواع کودهای دامی و فضولات انسانی، لجن های آلی صنعتی، بقایای جانوری و غیره.

از روش های افزایش ماده آلی خاک می توان افزودن انواع کمپوست ها، کودهای آلی بیولوژیک و زیستی، کودهای حیوانی، مالچ پاشی گیاهی غنی شده، خاک های آلی، لجن های فاضلاب تصفیه و غنی شده و انجام پروژه هایی چون تولید و عرضه کمپوست، کشاورزی حفاظتی (کم و بی خاک ورزی)، کود سبز، رعایت تناوب آیش و کشت را نام برد.

بنابراین جمع آوری، غنی سازی و فرآوری بقایای گیاهی به جای سوزاندن یا بلااستفاده قراردادن، می بایست به شیوه های متنوع در دستور کار نهادهای دولتی و خصوصی قرار گرفته و

احاطه کردن سایر بافت ها و ارگان ها را داشته باشد بدخیم یا سرطانی نامیده می شود. برخی از شکل های سرطان متاستاز (Metastase) می کنند به این معنی که خصوصیت تهاجمی پیدا کرده و به سایر بافت های بدن، عمدتاً از طریق خون و لنف، سرایت می کنند و تومورهای جدیدی ایجاد می کنند.

زمانی که شخص به بیماری سرطان مبتلاء می شود نشانه آن است که وی دارای کاستی هایی در تغذیه و یا شیوه زندگی بوده است. این کاستی ممکن است. برای غلبه بر کاستی های متعدد تغذیه ای، می توان با استفاده از هرم غذایی و استفاده از گروه های مختلف مواد غذایی و تغییر رژیم غذایی سیستم ایمنی بدن را تقویت نمود.

رژیم با ۸۰٪ سبزیجات تازه و آب میوه و بنشن دانه های نباتی، آجیل ها و مقداری میوه، بدن را در محیط قلیایی قرار می دهد. آنزیم های زنده در آب سبزیجات تازه به آسانی جذب می شود و ظرف دقیقه به سطوح سلولی می رسد تا سلول های سالها رشد داده و تقویت کند. برای بدست آوردن آنزیم های زنده بمنظور ساختن سلول های سالم لازم است آب سبزیجات تازه (بسیاری از سبزیجات از جمله جوانه لوبیا) مصرف شود و دو تا سه مرتبه در روز مقداری سبزیجات خام مورد استفاده قرار گیرد.

در گذشته تصور می شد که تغذیه اثری بر سرطان ندارد، ولی امروزه محققان ثابت کرده اند که رژیم غذایی روزانه نقش مهمی در بروز، پیشگیری و درمان انواع سرطان ایفا می کند. بدن ما به غذا بیش از هر چیز دیگری نیازمند است و می توان گفت که یک سوم سرطان هایی که منجر به مرگ می شوند، با آنچه می خوریم در ارتباط اند.

بنابراین سرطان از جمله بیماری هایی است که تغذیه صحیح در پیشگیری و درمان آن می تواند نقش مهمی داشته باشد. تحقیقات ثابت کرده افرادی که بیشتر از پنج بار در روز از میوه و سبزی سالم استفاده می کنند کمتر در معرض خطر سرطان های دستگاه گوارش قرار دارند.

طبق نظر سازمان بهداشت جهانی، با استفاده از برنامه های تغذیه ای صحیح و استفاده از محصولات گیاهی سالم می توان ابتلا و مرگ و میر ناشی از سرطان را بیشتر از ۲۰ درصد کاهش داد.

با توجه به نقش تغذیه در پیشگیری از سرطان ها در ادامه به نمونه ای از نتایج مطالعات انجام شده در ارتباط با محصولات کشاورزی سالم که نقش پیشگیری کننده در سرطان ها را به عهده دارند، اشاره می شود:

۱- گوجه فرنگی: گوجه فرنگی غیر از ویتامین C، محتوی مقدار زیادی "لیکوپن" می باشد. لیکوپن ماده ای است که خطر سرطان های پروستات و تخمدان را کم می کند. محصولات گوجه فرنگی از قبیل رب گوجه فرنگی، سس گوجه فرنگی و کچاپ نیز ضد سرطان هستند. گروهی از پژوهشگران و دانشمندان ایتالیایی در مرکز علوم پیری دانشگاه "کیه تی" موفق شدند نقش گوجه فرنگی در پیشگیری از بروز سرطان پروستات را کشف کنند. این محققان اظهار داشتند که یک رژیم غذایی غنی از گوجه فرنگی بویژه گوجه فرنگی که همراه با دانه ها و پوست آن پخته شده باشد می تواند توسعه تومورهای پروستات و فاکتورهای التهابی مرتبط با فرایند توموری را کاهش دهد.

۲- کلم بروکلی و دیگر کلم ها: کلم ها غیر از کلسیم، منبع غنی "سولفورافان" هستند کلم بروکلی حاوی ماده ای موسوم به سولفورافان است که سلول های سرطانی را مورد هدف قرار داده و این سلول ها را به روش مؤثر نابود می کند. این ماده خطر بروز سرطان های معده، سینه و پوست را کم می کند. مقدار سولفورافان در کلم بروکلی بیشتر از بقیه کلم هاست.

نتایج تحقیقات پیشگیری از سرطان نشان داد که جوانه کلم بروکلی می تواند عفونت هلیکوباکتر پیلوری که شایع ترین عفونت باکتریایی و مهمترین علت ایجاد سرطان معده است را کاهش دهد. سرطان معده دومین علت مرگ و میر در دنیا است.

منابع:

- ۱- ابراهیمی س.، بهرامی ح.، ملکوتی م.ج. نقش مواد آلی در اصلاح خصوصیات فیزیکی و شیمیایی خاکهای آهکی کشور، نشریه فنی شماره ۳۰۲، موسسه تحقیقات خاک و آب. ۱۳۸۲
- ۲- ابراهیمی س.، بهرامی ح.، ملکوتی م.ج. اثر مواد آلی در اصلاح فاکتور کربن به نیتروژن خاک، نشریه فنی شماره ۴۴۸، موسسه تحقیقات خاک و آب. انتشارات سنا. ۱۳۸۴
- ۳- بوستانی. م.، هاشمی س. ه و کمالی س.آ. توسعه کشاورزی ارگانیک، معاونت بهبود تولیدات گیاهی، سازمان جهاد کشاورزی استان فارس. ۱۳۹۰

انواع گلخانه، مزایا و معایب

مهندس امید ابن‌اهیم پور
کارشناس رسمی دادگستری در رشته کشاورزی و منابع طبیعی

انواع گلخانه از نظر شکل

گلخانه یک طرفه

گلخانه یک طرفه معمولاً در کنار دیوار ساخته می‌شود؛ دیوار شمالی با مصالح ساختمانی و دیوار شرقی و غربی نیز تمام یا نصف آن از آجر ساخته می‌شود. دیوار جنوبی کوتاه‌تر از شمالی و رو به جنوب ساخته می‌شود. زاویه شیب سقف با زمین ۳۰-۵۵ درجه است مقدار این زاویه بستگی به عرض جغرافیایی دارد؛ به این معنی که در نیمکره شمالی هر چه از خط استوا دور می‌شویم سقف مایل‌تر و هر چه به استوا نزدیک می‌شویم زاویه سقف با سطح زمین باید کمتر باشد، زیرا با نزدیک شدن به قطب، اشعه خورشید مایل‌تر می‌تابد. حداکثر استفاده از نور در گلخانه در شرایطی است که نور بصورت عمودی بر سطح گلخانه بتابد و انعکاس نداشته باشد.

گلخانه دو طرفه

در این نوع گلخانه پهنای دو سقف مساوی است. ارتفاع گلخانه در بالاترین نقطه سقف معمولاً ۵/۲ تا ۵/۳ متر و عرض آن بین ۳ تا ۶ متر است. زاویه شیب سقف با سطح افقی ۳۵ الی ۵۵ درجه است.

گلخانه نیمه دو طرفه

شیب گلخانه‌های دو طرفه است، با این تفاوت که سقف آن با دو شیب نامساوی طراحی شده است. زاویه شیب سقف با سطح افقی ۳۵-۵۵ درجه طراحی شده است.

در این نوع گلخانه بهترین استفاده از نور به عمل می‌آید و نیاز به سقف به حداقل می‌رسد.

در مناطقی که شدت نور در زمستان کم است، گلخانه با دو شیب نامساوی (نیمه دو طرفه) که سطح جنوبی آن نسبت به شمال نور بیشتری دریافت می‌کند، ساخته می‌شود. اگر سقف جنوبی با سطح افقی زاویه ۲۵ درجه و سطح شمالی با سطح افقی زاویه ۵۵ درجه تشکیل دهد، ۱۱ درصد نور بیشتر

توسط پوشش دریافت می‌شود.

اگر زاویه سقف ۹۰ درجه و زاویه سطح شمالی با سطح افقی ۶۵ درجه باشد، نور بیشتری نسبت به حالت قبل دریافت خواهد شد.

در دیوار شمالی می‌توان مواد عایق منعکس‌کننده نور، تعبیه کرد. در نتیجه مقدار نور رسیده به گیاهان بیشتر و گرمای از دست رفته گلخانه کمتر می‌شود.

گلخانه نیم استوانه ای یا کوانست (Quonset)

اسکلت گلخانه نیم استوانه ای توسط لوله‌های آب ساخته می‌شود که قوس ۱۸۰ درجه دارند (قطر لوله ۱/۸۸ تا ۲/۵ سانتی متر) و توسط تیرهای فرعی که در امتداد طولی گلخانه قرار گرفته‌اند، نگهداشته می‌شود. فاصله تیرهای اصلی از هم ۴/۵ متر و فاصله تیرهای فرعی از هم ۰/۹ تا ۱/۲ متر می‌باشد. این نوع گلخانه بصورت مجزا یا جوی پشته ای ساخته می‌شود

گلخانه جوی پشته ای یا متصل به هم (Furrow and Ridge or Gutter Connected)

در این نوع گلخانه، دیوارهای بین گلخانه‌ها برداشته می‌شود، بنابراین به اسکلت کمتری نیاز دارد و دارای یک فضای داخلی واحد است.

هزینه اتوماسیون کمتر، نیروی کار کمتر، مدیریت بهتر کارکنان و مصرف سوخت کمتر (به علت کاهش سطوح تماس هدر دهنده گرما) از مزایای این نوع گلخانه است.

تنها عیب این نوع گلخانه این است که در صورت بارش برف؛ امکان سر خوردن برف از روی سقف وجود ندارد و برای ذوب برف باید لوله‌های حرارتی زیر ناودان‌ها قرار داده شوند و ناودان‌ها نیز باید دارای شیب مناسب برای انتقال آب باشند.

طراحی گلخانه باید چنان باشد که واحدهای گلخانه توسط یک کریدور مرکزی به هم وصل شوند. در این صورت گیاهان در اثر انتقال از یک واحد به واحد دیگر صدمه

نخواهند دید.

در برخی مناطق ایران راهرویی در اطراف گلخانه ساخته می شود و بخاری در آن قرار داده می شود تا فضای مفید گلخانه افزایش یابد. در این روش ساخت گلخانه؛ ارتفاع راهرو کم بوده و در نتیجه هزینه احداث آن کاهش می یابد. همچنین بازدیدکنندگان از محل راهرو حرکت کرده و میزان آلودگی گیاهان نیز کاهش خواهد یافت.

انواع گلخانه از نظر جدا یا متصل بودن گلخانه تک واحدی

در گلخانه تک واحدی راحت ترمی توان به دمای مورد نظر رسید، ولی گلخانه گرما را به سرعت از دست می دهد. نور وارد شده به گلخانه‌ی تک واحدی در منطقه رشد گیاهان بصورت یکنواخت توزیع می شود. در حالیکه در گلخانه های جوی و پشته ای محل های اتصال (ناودان) نور ورودی را شکسته و ضمن سایه اندازی باعث کاهش رشد گیاهان می شوند. داشتن فاصله مناسب اطراف گلخانه باعث ذوب سریع برف بدون ایجاد خسارت می شود. از معایب گلخانه های تک واحدی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

ارتفاع زیاد گلخانه‌ی تک واحدی باعث افزایش میزان سوخت مصرفی برای گرم کردن حجم هوای گلخانه می شود.

بزرگ بودن حجم به این معنی است که سطح بیشتری از گلخانه در معرض باد زمستانی است و در نتیجه هدررفت گرما از آن بیشتر است. انجام تهویه در گلخانه های تک واحدی سخت تر است.

گلخانه های بزرگ تک واحدی هزینه اولیه بیشتری دارند، آن ها براحتی قابل رنگ کردن نیستند، پوشش مجدد آن ها مشکل تر است و زمین زیادی برای یک گلخانه تک واحدی مورد نیاز است.

گلخانه متصل به هم یا چند واحدی (جوی پشته ای)

بسیاری از گلخانه ها می توانند به هم متصل شوند. گلخانه جوی پشته ای دارای یک قسمت برجسته (پشته) و یک قسمت فرورفته (جوی) می باشد و دیوارهای میانی بین هر قسمت برداشته شده است. تعداد واحدهایی که به هم متصل می شوند، بستگی به نوع و تعداد گیاهانی دارد که

قرار است در آن کشت شود.

مزایای گلخانه های متصل به هم عبارتند از: استفاده از زمین کمتر برای احداث، استفاده از اسکلت کمتر (به علت نداشتن دیوار میانی)، نیاز به گرمای کمتر (چون دیوارهای تبادل کننده کمتری گرما را به هدر می دهند) و کارآیی بهتر انرژی.

معایب گلخانه های متصل به هم عبارتند از: برف به سختی از سطح گلخانه متصل به هم خارج می شود و قرار گرفتن برف در ناودان ها باعث شکستن اسکلت می شود (برای رفع این مشکل باید در زیر ناودان ها کابل های حرارتی قرار داد)، ناودان ها باعث کاهش نور وارد شده به گلخانه می شوند و اغلب باعث تأخیر در گلدهی می شوند، حجم کم هوا در بالای گیاهان مقدار دی اکسید کربن را محدود می کند، مقدار پوشش سقف در گلخانه متصل و جدا از هم با مساحت یکسان برابر است. امروزه اکثر گلخانه ها بصورت جوی پشته ای ساخته می شوند و گاهی مساحت گلخانه ها به چندین هکتار می رسد که همه واحدها در یک فضا قرار می گیرند. افزایش مساحت این گلخانه ها باعث کاهش هزینه احداث می شود.

انواع گلخانه از نظر دما

گلخانه سرد

گلخانه سرد جهت حفاظت گیاهان از سرما و یخبندان مورد استفاده قرار می گیرد.

گلخانه نیمه گرم

این نوع گلخانه برای نگهداری گیاهان حساس به سرمای زمستان و گیاهانی که دمای کمتر از ۱۰ درجه سانتی گراد برای آن ها مضر است، کاربرد دارد.

گلخانه گرم

گلخانه گرم مخصوص تولید سبزی در خارج از فصل است. (در مناطق سردسیر به منظور کاهش تأثیر تغییرات هوای خارج گلخانه روی دما و رطوبت داخل گلخانه، آن را بصورت گود و دیوار آن را سیمانی می سازند.)

گلخانه گرم و مرطوب

شرایط این نوع گلخانه مانند گلخانه گرم است، ولی رطوبت آن در حد اشباع است. با آب پاشی راهروها، گرم کردن آب در فضای داخل گلخانه یا در اثر جریان آب از یک

طرف گلخانه به طرف دیگر آن، رطوبت مورد نیاز تأمین می شود.

انتخاب محل احداث گلخانه

گلخانه باید در جایی احداث شود تا بیشترین نور را دریافت کند. نور آفتاب در تمام روز لازم است، اما نور آفتاب در صبح که خورشید از شرق طلوع می کند، برای گیاهان کافی است. آفتاب صبح برای شروع غذاسازی (فتوسنتز) بیشتر مورد نیاز است و در نتیجه آن رشد گیاه به حداکثر رشد خواهد رسید. مقدار نور در ماه های آذر تا اسفند یک سوم خرداد است.

رابطه بین ارتفاع، عرض و زاویه شیب گلخانه

بطور تقریبی ارتفاع گلخانه حدود یک سوم عرض گلخانه است؛ به عنوان مثال در گلخانه ای با عرض ۶ متر، ارتفاع گلخانه باید حدود ۲ متر باشد. ارتفاع زیاد از حد نه تنها شکل گلخانه را ناموزون می کند، بلکه هزینه های نگهداری را نیز افزایش می دهد. زیرا مقداری از گرمای حاصله در ارتفاع بالایی سقف، در محلی که قابل استفاده گیاهان نیست، منتشر شده و موجب بالا رفتن هزینه های حرارتی گلخانه می شود. مقدار حرارت گلخانه به تدریج از کف تا سقف زیاد شده و با افزایش هر یک متر ارتفاع از کف، دمای هوا یک درجه سانتی گراد افزایش می یابد و هوای بالاترین نقطه گلخانه همیشه چندین درجه گرم تر از سایر قسمت ها است. ارتفاع گلخانه های فلزی بین ۴ تا ۷ متر انتخاب می شود، ولی ارتفاع داربستی که بوته ها به آن بسته می شوند حدود ۳-۲ متر است. در مورد ارتفاع مناسب گلخانه نظرات متفاوتی وجود دارد.

از دیدگاه شیوع آفات و بیماری ها؛ گلخانه با ارتفاع بیشتر بزرگی دارد، زیرا حجم هوای گلخانه با افزایش ارتفاع افزایش می یابد و در نتیجه از گسترش بیماری ها جلوگیری می شود. همچنین تجربه نشان داده که گسترش بیماری در گلخانه های با ارتفاع کمتر، بسیار بیشتر از گلخانه های با ارتفاع زیاد است. از طرفی بسیاری از گلخانه داران به منظور پیشگیری از گسترش بیماری، ارتفاع گلخانه را زیاد در نظر

می گیرند و در فصل زمستان برای صرفه جویی در مصرف سوخت و جلوگیری از هدررفت گرما، بین سقف گلخانه و گیاهان پوشش پلاستیک نصب می کنند، در استان های سردسیر کشور گلخانه با سه لایه پوشش پلاستیک احداث می شود و مشکل هدررفت گرما به کمینه می رسد. تنها مشکل؛ جمع شدن قطرات آب حاصل از چکه کردن سقف گلخانه پلاستیکی است که باعث سنگین شدن پلاستیک و خم شدن آن به سمت پایین می شود. برای رفع آن لازم است این پوشش با شیب مناسبی نصب شود تا آب جمع آوری شده براحتی از روی این پوشش عبور کرده و به خارج از محل کشت گیاهان منتقل شود. همچنین به منظور کاهش رطوبت نسبی هوای گلخانه تعدادی پنکه در جاهای مختلف نصب می شوند تا توزیع رطوبت یکنواخت شود.

با افزایش عرض گلخانه علاوه بر ارتفاع گلخانه، زاویه شیب سقف گلخانه با سطح افقی نیز افزایش می یابد.

زاویه شیب سقف گلخانه

زاویه شیب سقف گلخانه نقش مهمی در طراحی گلخانه دارد. زاویه شیب سقف گلخانه با سطح افقی بستگی به شکل گلخانه و منطقه مورد استفاده دارد. در گلخانه های پلاستیکی این زاویه حدود ۴۰ درجه و در گلخانه های شیشه ای ۳۳ درجه است، زاویه سقف گلخانه در میزان ریزش قطرات ناشی از بخار آب بر روی گیاهان داخل گلخانه مؤثر است. هر چه این زاویه بیشتر باشد میزان ریزش قطرات آب کمتر است.

حداکثر نور زمانی وارد گلخانه می شود که خورشید عمود بر سقف بتابد. این حالت در بهترین شرایط فقط در مدت کوتاهی از روز اتفاق می افتد. هر چه این زاویه کمتر شود، میزان نور وارد شده کمتر است. برای این که نور با زاویه ۹۰ درجه به گلخانه برخورد کند، زاویه شیب سقف گلخانه با سطح افقی باید بیشتر از ۶۰ درجه باشد. اگر عرض گلخانه کمتر از ۷/۶۲ متر باشد، زاویه شیب سقف گلخانه با سطح افقی ۳۲ درجه و اگر عرض گلخانه بیشتر از ۷/۶۲ متر باشد؛ این زاویه باید ۲۶ درجه باشد.

قانون ماده ۱۰۰ شهرداری ها

نحوه اظهار نظر کارشناسان

دکتر علیرضا رودکی
کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

چکیده

بررسی رعایت اصول مختلف فنی- بهداشتی و شهرسازی، از جمله موارد ارجاعی کمیسیون های ماده ۱۰۰ شهرداری ها به کارشناسان رسمی دادگستری است در این مقاله ضمن بررسی تاریخچه تصویب و اجرائی شدن این قانون به فلسفه ارجاع امر به کارشناسان و ضرورت توجه کارشناسان محترم به نحوه پاسخگویی این موضوع خواهیم پرداخت اما از دیگر اهداف این مقاله بازنمایی نکات مبهم در پاسخ های کارشناسی است که عموماً از طریق دبیران محترم کمیسیون های مستقر در شهرداری ها به کارشناسان ارجاع می شود.

آشنایی با نحوه شکل گیری و حدود اختیارات کمیسیون ماده ۱۰۰

اگرچه توجه به شاخصه های شهری در نخستین الگوهای تجدد مدنی با احداث میدان نقش جهان و خیابان های چهارباغ اصفهان در دوره صفویه شکل گرفت، اما تعاریف شهرنشینی و جامعه شهری به نوعی با مفاهیم توسعه صنعتی، فرهنگی و اجتماعی درهم آمیخته است.

در کشور ما نگرش علمی به شهرسازی مدرن به آغاز قرن اخیر مربوط می شود. با ارائه برنامه های مدون کوتاه و بلندمدت از جمله طرح آمایش سرزمین و مباحث کالبدی شهرسازی که در قالب طرح های جامع و تفصیلی مطرح گردید لزوم بکارگیری قوانین آمرانه بمنظور حفظ کالبد شهر اجتناب ناپذیر بود. یکی از اقدامات انجام شده در این راستا وضع قانون شهرداری ها بود در ادامه در اصلاح پاره ای از مواد قانون شهرداری ها برای رسیدگی به تخلفات ساختمانی، ماده قانون شهرداری نیز در مورخ ۱۳۴۵/۱۱/۲۷ به تصویب رسید، تبصره ۱ این ماده قانونی مجوز قلع ساختمان و تأسیساتی که بدون دریافت پروانه و یا خلاف مشخصات و مندرجات پروانه ساخته شده و در آن اصول شهرسازی، فنی و بهداشتی رعایت نشده باشد را برای شهرداری فراهم نموده است.

اگرچه در این قانون اختیار ید به تخریب بنا به استناد رأی کمیسیون ماده ۱۰۰ به شهرداری واگذار و این تخریب امری آمرانه و قاهرانه است اما با اضافه شدن ۳ تبصره در سال ۱۳۵۸ به ماده ۱۰۰ این اختیار به کمیسیون ها داده شد که در برخی امور بجای تخریب به جریمه متخلف بسنده نمایند.

در بدو امر شناسایی حدود اختیارات کمیسیون ماده ۱۰۰ و تبیین این موضوع برای کارشناسان ضرورت دارد.

حدود و دامنه اختیارات کمیسیون ماده ۱۰۰ عبارتند از:

۱- اتخاذ تصمیم در خصوص قلع بنا و تخریب مستحقات به دلیل عدم رعایت اصول شهرسازی، فنی یا بهداشتی (تبصره یک)

۲- اخذ جریمه ناشی از اضافه مساحت در بناهای مسکونی و تجاری به علت تشخیص عدم ضرورت قلع بنا توسط اکثریت اعضا کمیسیون ماده ۱۰۰

۳- اخذ جریمه عدم احداث بنا یا بلااستفاده بودن پارکینگ (تبصره های ۲ و ۳)

۴- تجاوز به معابر شهری و عدم رعایت بر اصلاحی (تبصره ۶)

با عنایت به موارد مطروحه فوق در ابتدای امر به نکاتی مهم در خصوص ارجاع امور کارشناسی توسط کمیسیون های ماده ۱۰۰ شهرداری می پردازیم.

نکته اول: به استناد تبصره ۹ ماده ۱۰۰ بناهایی که پروانه ساختمانی آن ها قبل از تاریخ تصویب نقشه جامع شهر صادر شده باشد مشمول قلع بنا نمی گردند و از این بابت قابل طرح در کمیسیون ماده ۱۰۰ نیستند، لذا اطلاع کارشناسان محترم از زمان تصویب نقشه جامع شهرها امری ضروریست؛ بطور مثال نخستین طرح جامع شهر شیراز در تاریخ ۱۳۴۵/۱۱/۲۳ از طریق شورای عالی شهرسازی به مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران ارجاع گردید. مطالعات اولیه طرح جامع شامل مراحل شناسایی و تجزیه و تحلیل آمار در تاریخ ۱۳۴۸/۶/۲۳ مورد تأیید شورای عالی شهرسازی قرار گرفت،

می شود که عمده ترین این روش ها عبارتند از:

* تشخیص آثار ساخت براساس تصاویر ماهواره ای و عکس های هوایی

* تشخیص زمان ساخت براساس تاریخ نصب انشعابات

* تشخیص زمان ساخت براساس مستندات مختلف از جمله تاریخ صدور پروانه ساختمانی، تاریخ عقد قرارداد خرید زمین، تاریخ عقد قرارداد ساخت، تاریخ دریافت تسهیلات ساخت و...

* تشخیص زمان ساخت بر اساس نوع مصالح مصرفی که امکان تعیین بازه زمانی و تاریخ ساخت بنا را به کارشناسان مجرب می دهد.

* تشخیص زمان ساخت بر اساس تاریخ صدور سند ثبتی

دامنه صلاحیت کمیسیون های ماده ۱۰۰

• اضافه ساخت مازاد بر مجوزات ساختمانی

• ساخت بدون مجوز احداث بنا

• تغییر کاربری فضا از مسکونی به تجاری

• تغییر کاربری پارکینگ به انباری، مسکونی یا تجاری

• نادیده گرفتن حداقل سطح فضای باز

• نادیده گرفتن حداکثر تعداد طبقات

• توسعه ساختمان بیش از تراکم تعیین شده

• احداث بنا در مسیر شبکه های ارتباطی پیشنهادی

• تجاوز به شبکه های ارتباطی

• رعایت نکردن عقب نشینی برای تعریض خیابان

• تخریب نکردن ساختمان قدیمی در ملک نوسازی شده

• حذف پارکینگ

تصمیمات عمومی تخلفات ساختمانی

تخلفات ساختمانی به دو دسته اصلی و فرعی تقسیم می شوند:

۱- تخلفات مطابق با ضوابط شهرسازی (مجموعه ساختمان هایی که بدون اخذ مجوز ساختمانی به احداث بنا اقدام نموده ولی طرح اجرا شده با طرح های مصوب و سایر مقررات شهرداری مغایرت ندارد).

۲- تخلفات خارج از ضوابط؛ همانطور که از اسم آن مشخص است در این نوع تخلف به نوعی ضوابط فنی، شهرسازی، بهداشتی و... در ساختمان احداثی رعایت نشده است.

اهمیت رعایت اصول فنی و استحکام بنا از منظر قانونی

رعایت اصول فنی در معنای کلان خود عبارت است از رعایت

همچنین طرح نهایی جامع که در آن تقسیم بندی های آینده شهرسازی و نحوه مصرف زمین و کاربری آتی برای ۲۵ سال آینده تهیه گردیده بود، در مورخ ۲۵/۴/۱۳۵۱ به تصویب نهایی شورای عالی شهرسازی رسید؛ در نتیجه بررسی اصول سه گانه مد نظر کمیسیون های ماده ۱۰۰ برای آن دسته از ساختمان هایی که احداث آنها قبل از ۲۵/۴/۱۳۵۱ در محدوده شهر شیراز قرار گرفته باشند قابلیت طرح و اتخاذ تصمیم در کمیسیون ماده ۱۰۰ را ندارند لذا تشخیص زمان ساخت از جمله مواردی است که همکاران و کارشناسان محترم باید به آن توجه ویژه داشته باشند.

دو نکته مهم در درخواست های ارجاعی از کمیسیون ماده ۱۰۰ شهرداری حائز اهمیت است:

۱- آیا در زمان تخلف انجام شده، بنای احداثی در محدوده یا حریم شهر بوده است یا خیر؟

۲- تشخیص زمان وقوع تخلف یا تبدیل و تغییر کاربری

در پاسخ به سوال اول نکاتی که بایستی مورد توجه قرار گیرد این است که حریم، محدوده و حدود اختیارات نهادهای مداخله کننده چیست؟

محدوده خدماتی و حریم آن به لحاظ قانونی به شرح است:

• حدود اراضی ملی و مستثنیات آن

• حدود محدوده خدماتی شهرک های صنعتی

• حدود محدوده خدماتی طرح های هادی روستایی که متولی آن در حال حاضر بنیاد مسکن انقلاب اسلامی است

• محدوده خدماتی تحت پوشش اداره کل راه و شهرسازی

• محدوده خدماتی و حریم شهرها که مراجع تصمیم گیرنده در این مورد شهرداری ها هستند.

یکی از ارکان اصلی در ارجاعات کارشناسی آن است که آیا محل وقوع در زمان تخلف، در محدوده یا حریم شهری بوده است یا خیر.

در پاسخ باید گفت بهترین راهکار برای این تشخیص؛ استعلام از شهرداری مناطق یا مراجعه به عکس های هوایی است که در آن ها محدوده یا حریم شهر مشخص شده باشد.

استعلام از شهرداری مناطق یا مراجعه به عکس های هوایی است که در آن ها محدوده یا حریم شهر مشخص شده باشد.

استعلام از شهرداری مناطق یا مراجعه به عکس های هوایی است که در آن ها محدوده یا حریم شهر مشخص شده باشد.

استعلام از شهرداری مناطق یا مراجعه به عکس های هوایی است که در آن ها محدوده یا حریم شهر مشخص شده باشد.

عوامل تعیین قدمت بنا یا وقوع زمان تخلف یا تغییر کاربری

روش های مختلفی برای تخمین قدمت بنا بکار گرفته

خصوصاً مبحث ششم مقررات ملی ساختمان مرجع اظهار نظر کارشناسان است یکی از مسائل رایج در کارشناسی های تأمین دلیل یا تعیین استحکام بنا نشست نامتقارن ساختمان است این نشست می تواند از طریق عوامل مختلفی در ساختمان ایجاد شود از جمله مهمترین این عوامل ناپایداری یا سستی خاک نگهدارنده پی سازه احدائی است.

در راستای تشخیص مقاومت خاک بستر سازه مشاوره و بهره وری از نظر متخصصین ژئوتکنیک امری الزامیست.

از دیگر موارد مورد نیاز جهت تعیین استحکام سازه تشخیص ترک و علت آن است در این راستا توجه همکاران محترم را به فصل نهم کتاب ارزشمند "همراه کارشناس" تألیف استاد پیشکسوت آقای مهندس شاهرخ ابراهیمی قاجار جلب می نمایم.

پس از معاینات لازم در خصوص استحکام پی ساختمان و تعیین عناصر سازه ای که باعث جلوگیری از نشست نامتقارن در ساختمان می شوند از جمله شنازهای رابط در ساختمان های فلزی یا بتنی یا کلاف های افقی زیرین در ساختمان های آجری و تشخیص عدم ترک های خطرناک ساختمان، نوبت به کنترل دیوارهای باربر است؛ این موضوع در ساختمان های آجری بسیار مهم است در حقیقت رکن اصلی تحمل بار سقف، دیوارهای باربر هستند میزان حداقل درصد دیوارهای نسبی جهت تحمل بار ثقلی، چگونگی توزیع وزن و سختی دیوار در پلان طراحی شده و توجه به مسأله مهم تطابق مراکز ثقلی و سختی ساختمان در مقابل مسئله پیچش ناشی از اثر بارهای جانبی امری بسیار مهم است.

اگرچه سقف های متداول اجراء شده در ساختمان های آجری عموماً از نوع تیرچه و بلوک بوده و به عنوان یک عضو دیافراگمی، بیشترین ایستایی را در مقابل بار وارده ثقلی و جانبی دارند؛ اما از دیگر سوی، پوشش مجموعه های صنعتی در قالب سوله و عناصر خرابایی بشدت در مقابل بار برف هستند. به عبارت دیگر و برخلاف تصور برخی از کارشناسان "در همه حالات تحمل بار ثقلی، به عنوان حداقل مبنایی تأیید استحکام بنا، به تنهایی پاسخگوی ایستایی سازه نیست."

پیشنهاداتی در خصوص استحکام بنای ساختمان های آجری:

- ۱- برداشت نقشه چون ساخت (AS BUILT)
- ۲- کنترل ترک های موجود در ساختمان
- ۳- اطمینان خاطر از استحکام بستر پی و خاک زیرسازه
- ۴- کنترل سازه های مجاور بخصوص توجه به موضوع مهم خاکبرداری برای احداث بناهای نوساز

مباحث مختلف مطرح در مقررات ملی ساختمان و سایر قوانین جاریه مرتبط با این مباحث، از جمله رعایت آیین نامه ها و نقشه های اجرایی؛ در این حالت رعایت اصول فنی بایستی به تأیید مهندسین ناظر بر اجرای ساختمان برسد که اهم این موارد در بخش سازه، تأسیسات و معماری عبارتند از رعایت بر و کف و حدود اربعه و ابعاد، رعایت اصول فنی مرتبط با تأسیسات برقی و مکانیکی، رعایت استانداردهای معماری فضاهای کاربردی، رعایت کیفیت مصالح و حداقل استانداردهای آن، رعایت اصول ایمنی در ساختمان و...

تعریف استحکام بنا

ایستایی ساختمان در مقابل بارهای ثقلی و جانبی، اطمینان از عدم نشست غیریکنواخت در پی ساختمان، بررسی تأثیر بارهای ناشی از آب انباشتی، کنترل وضعیت دیوارهای حائل، استحکام مصالح مصرفی در مقابل شرایط جوی از جمله تأثیر گرما و سرما، میزان جذب رطوبت و مقاومت در مقابل یخبندان که مجموعه ای تحت عنوان استحکام بنا را تشکیل می دهند.

استحکام بنا مجموعه ای کوچک از مجموعه ای بزرگتری است که آن را اصول فنی می نامیم. بررسی استحکام بنا در تخصص آن دسته از کارشناسان راه و ساختمان است که پروانه صلاحیت اجراء، نظارت و طراحی مرتبط با آن نوع سازه را داشته باشند. رکن اصلی صلاحیت در این امر آشنایی کامل با مباحث مقررات ملی و سایر قوانین مربوطه است بنا براین در بدو امر بایستی ساختمان ها را به لحاظ نوع سازه به موارد متعارف ذیل دسته بندی نمود:

- ۱- ساختمان های با سازه اسکلت بنایی که توجه و تطبیق آن سازه با موازین مبحث هشتم مقررات ملی الزامی است.
 - ۲- ساختمان های احدائی با سازه اسکلت فلزی که قابل تطبیق با مبحث دهم مقررات ملی ساختمان هستند.
 - ۳- ساختمان احدائی با سازه اسکلت بتنی که قابلیت تطبیق با مبحث نهم مقررات ملی ساختمان را دارند.
 - ۴- سازه های ترکیبی که قابلیت ترکیب با چند مبحث مختلف مقررات ملی را دارند.
 - ۵- سازه های نامتعارف مثل سازه های چوبی، سنگی، خشتی یا فرم های نامتعارف سازه ای که هر یک از این نوع سازه ها دارای مقررات اجرایی و فنی خاصی هستند.
- اما سوال اصلی این است که استحکام بنای یک سازه شامل چه مواردی است؟**
- مقاومت بنا در مقابل نشست نامتقارن ناشی از بار ثقلی؛ بار ثقلی مجموعه بارهای مرده، زنده و برف است در این

آزمایش های مقاومت مصالح و آزمایش های غیر مخرب و در صورت نیاز مخرب و همچنین کنترل طرح توسط مرجع ذیصلاح از طریق طراح سازه است، همچنین کنترل کیفیت اجرای کار از طریق استعلام از مهندس ناظر ساختمان الزامی است، به استناد تأییدیه این افراد می توان گواهی استحکام بنای سازه را صادر نمود.

توجه به نوع کاربری و پاسخگویی متناسب با نوع فضا به استعلامات کمیسیون ماده ۱۰۰

میزان حساسیت فضای مورد استفاده نقش بسیار مهمی در گواهی تأییدیه استحکام بنا دارد، با افزایش ضریب اهمیت ساختمان، حساسیت بررسی و پاسخگویی استعلامات کمیسیون ماده ۱۰۰ نیز افزوده می شود، استحکام سازه یک انبار در بعضی از عوامل کنترل کننده شاید قابل اغماض باشد اما استحکام بنای مجموعه آموزشی کودکان استثنایی به دلیل اهمیت بسیار زیاد جان عزیزان مردم، از اهمیت بیشتری برخوردار است.

نتیجه

تخلفات شهروندان یک شهر از مبانی قانونی و مجوزهای اصداری مندرج در پروانه های ساختمانی به قصد استیفای منفعت مادی، باعث تغییر در پیکره شهر شده این موضوع در تضاد با منویات مورد نظر قانون گذاران و اندیشمندان توسعه شهری است.

قانون گذار؛ مجموعه قوانین شهرداری بخصوص ماده ۱۰۰ شهرداری ها را به عنوان راهکاری برای جلوگیری از ناهنجاری در نظم شهری ارائه نموده است، هدف نهایی قانون تخریب بناست و استفاده از نظر کارشناس صرفاً اماره ای جهت رسیدن به این هدف است، رویکرد سیاستمداران در سال ۱۳۵۸ باعث تغییر این رویه گردیده است، در حال حاضر هدف از استفاده از نظریات کارشناسی، حکم به ابقاء بنا است و درخواست کمیسیون ها از کارشناسان ارائه دلایل فنی تخریب در خصوص عدم احراز استحکام بنا است. به هزاران دلیل فنی احراز استحکام بنا از طریق ظاهر بنا امکان پذیر نیست، رفتار سازه تابعی از عملکرد مصالح ساختمانی است، امکان کنترل و آزمون سازه پس از ساخت اگرچه امری ناممکن نبوده ولی بسیار دشوار است.

آشنایی توأمان با مبانی قانونی و فنی استحکام بنا توسط کارشناسان امری الزامی بوده که در این مقاله به تبیین مبانی آن پرداخته شد، امید که موثر واقع شود.

۵- توجه به آب انباشتگی بخصوص برای ساختمان های مجاور کوه و اطمینان از اجرای زهکش

۶- توجه به محل حفر چاه های فاضلاب

۷- کنترل اجرای کلاف های افقی و قائم و تطبیق آن با حداقل آیین نامه ای

۸- بررسی دیوارنسیبی و مطابقت آن با حداقل آخرین موازین مطرح شده در مبحث هشتم مقررات ملی ساختمان

۹- کنترل توزیع دیوارهای باربر و تطبیق مرکز سختی و مرکز ثقل ساختمان

۱۰- رعایت ضوابط محدودیت های تعیین شده در مبحث هشتم در خصوص ساختمان های بنایی از جمله کنترل تعداد حداکثر طبقات، حداکثر طول پیشروی های مجاز، حداکثر میزان پیشروی بالکن های روباز و رویسته، رعایت حداکثر ارتفاع کلی سازه، رعایت حداکثر ارتفاع کرسی، رعایت حداکثر ارتفاع زیرزمین از تراز کف فضاهای مجاور، حداکثر استاندارد بازشوها و نورگیری های درون ساختمان - حداکثر ارتفاع مجاز اختلاف سطح تراز کفها و سقفها - کنترل حداقل ارتفاع دست انداز بام، عدم وجود عناصر الحاقی در بام و تراس ها، کنترل حداکثر و حداقل بارهای مجاز وارده بر ساختمان، کنترل محل عبور عناصر تأسیساتی، بررسی مصالح مصرفی و کنترل آن با حداقل استانداردهای مرتبط با آن و...

نکته قابل توجه آنکه: پاسخ به پرسش های کمیسیون ماده ۱۰۰ صرفاً در خصوص وضعیت موجود بناست لذا اشاره به مواردی از جمله "ساختمان نیاز به مقاوم سازی یا تقویت سازه، زیر نظر مهندس طراح مقاوم ساز ذیصلاح دارد." فاقد اعتبار قانونی است، بدیهی است هر ساختمانی با تقویت عناصر سازه ای می تواند دارای استحکام باشد. لذا کارشناسان محترم از بکار بردن اینگونه عبارات در ارائه گزارش استحکام بنا خودداری فرمایند.

اظهار نظر کارشناسان در خصوص سازه های بتنی و فلزی

اظهار نظر در خصوص استحکام بنای ساختمان های بتنی و فلزی مقوله ای جدی است، در این ارتباط و در اولین گام لازم است ساخت بنا از دو نظر متفاوت بررسی شود؛ ساختمان هایی که بدون مجوز ساخت اقدام به احداث بنا نموده اند ولی مشکلی در رعایت اصول فنی و شهرسازی به لحاظ رعایت مصالح، اشغال تراکم، تعداد طبقات و... ندارند این ساختمان ها چنانچه دارای مستنداتی از جمله دفترچه های محاسباتی مرتبط با طراحی سازه باشند کنترل محاسبات و تطبیق طرح با حداقل های آیین نامه ای ضرورت دارد، در این حالت انجام

راهکارهای استفاده بهینه از پساب های شهری

مهندس اردوان نیکنام

کارشناس رسمی دادگستری در رشته مهندسی محیط زیست

چکیده

فاضلاب‌های شهری دارای انواع آلاینده های شیمیایی نظیر مواد سمی، فلزات سنگین و مواد آلی مثل هیدروکربون‌ها، دترجنت ها، چربی ها، روغن ها و میکروارگانیسم های زنده ای از قبیل ویروس ها، باکتری ها و کلیفرم های مدفوعی، پروتوزوئرها و کرم ها هستند؛ که با ورود فاضلاب های تصفیه نشده به محیط زیست و تماس با آب های سطحی، زیر زمینی و خاک ها باعث آلودگی این منابع با ارزش می گردد و در صورت استفاده انسان از این منابع، خطر گسترش بیماری در میان مردم ایجاد می شود؛ که حداقل ۲۱ مورد شیوع بیماری بوسیله سبزی های آلوده به مدفوع یا فاضلاب خام شناسایی شده است. این عوامل علاوه بر خطرهای مستقیمی که برای بهداشت عمومی دارند نتایجی از قبیل ایجاد مناظر زشت، تولید بوهای ناخوشایند و حشرات ناقل و مزاحمی مانند پشه ها و مگس ها را نیز به همراه دارند که با استفاده مجدد از فاضلاب تصفیه شده در کشاورزی می توان جدای از کاهش این خطرات، در مصرف آب شیرین صرفه جویی کرد و با توجه به وجود مواد کودی در پساب ها باعث حاصلخیزی زمین های کشاورزی نیز گردید که صرفه جویی اقتصادی را نیز در پی دارد. البته استفاده از فاضلاب خام یا با تصفیه ناقص در این امر می تواند مشکلات جدی به همراه داشته باشد. این استفاده زمانی معقول است که از نظر بهداشتی تدابیر حفاظتی مخصوصی اندیشیده شده باشد، در این گفتار سعی می شود اثرات بهداشتی و عوارض سوء رها سازی فاضلاب های تصفیه نشده در محیط زیست و زمین های کشاورزی در کشورهای در حال توسعه را بیان کرده و جنبه های غیربهداشتی آن برای کشاورزان و مصرف کنندگان محصولات کشاورزی را بررسی نموده همچنین با در نظر گرفتن روند رو به رشد شهرها در کشورهای مذکور و نیاز روزافزون ساکنین این شهرها به آب و مواد غذایی، راهکارهای اصولی را برای دستیابی به وضعیت مطلوب بین استفاده از فاضلاب و کاهش خطرات احتمالی مورد بحث و بررسی قرار خواهیم داد. استفاده مجدد از آب خاکستری و بازچرخانی آن بخصوص در بخش کشاورزی و فضای سبز شهری، به عنوان یکی از راهکارهای اصولی مورد اجماع مجامع علمی با هدف مقابله با بحران های کیفی و کمی منابع آب در کشورهای در حال توسعه،

توصیه شده و در بسیاری از این کشورها به اجراء درآمده است، که به آن نیز خواهیم پرداخت.

مقدمه

فاضلاب شامل انواع آلاینده های معدنی، آلی و سمی مقاوم به تصفیه می باشد، با توجه به جمعیت چند میلیاردی جهان با حجم وسیعی از فاضلاب روبرو هستیم که طبیعت اکنون قدرت تصفیه این حجم از فاضلاب با چنین آلودگی را ندارد، پس باید به یاری آن بشتابیم و از آلودگی بیشتر خاک و آب های سطحی و زیرزمینی جلوگیری نماییم. در جهان امروز حل مسائل زیست محیطی مورد توجه کلیه محافل و سازمان های بین المللی و تعیین کننده خط مشی های بهداشتی، اقتصادی و اجتماعی است. داشتن مشکل کمبود آب در اکثر نقاط جهان و کشورهای در حال توسعه از جمله کشور ما که به عنوان یکی از موانع پیشرفت کشاورزی و رشد صنعتی و اجتماعی شناخته شده است استفاده صحیح و اصولی از منابع آب و خاک خدمتی بزرگ به نوع بشر و موجودات زنده محسوب می شود، و ایجاب می نماید که مطالعات وسیع تری برای کاهش حجم آلودگی های محیط زیستی که زائیده دست بشر است، انجام شده و راه حل های کلیدی برای حل این مشکل جهانی ارائه گردد، تا همه مردم بتوانند از این منابع، استفاده شایانی بنمایند.

در نواحی خشک و نیمه خشک و از قرن گذشته، همراه با کاهش منابع آب تازه، تمایل به استفاده هرچه بیشتر از فاضلاب ها در کشاورزی و فضای سبز شهری افزایش چشمگیری داشته است (Future,2001). همراه با رشد شهرنشینی و افزایش حجم فاضلاب های شهری، استفاده از این فاضلاب ها به عنوان جانشین کم هزینه ای برای آبیاری مد نظر قرار گرفت اگرچه بصورت وسیعی خطرات بهداشتی و زیست محیطی متعاقب این فعالیت ها نیز افزایش یافته است (Future,2001). در کشورهای با درآمد سرانه پائین که عمدتاً کشورهای در حال توسعه هستند به دلیل پیچیدگی های خاص این جوامع مشکلات زیست محیطی بیشتر بروز می نماید (Kumar,2003). چالش های زیست محیطی، مخاطرات بهداشتی و مسایل مدیریتی کاربرد فاضلاب ها در کشاورزی و فضای سبز شهرهای کشورهای واقع در آسیا، آفریقا، خاورمیانه و آمریکای لاتین با مرور زمان رو به افزایش است (WHO and UNICEF,2000).

۲- مخاطرات بهداشتی استفاده مجدد از فاضلاب

فاضلاب های خانگی معمولاً دارای ۰/۱ درصد ناخالصی هستند که این مقدار شامل عوامل آلوده کننده مختلفی است که در صورت تخلیه در محیط زیست می تواند ضمن انتشار و شیوع انواع بیماری ها، خسارت های جبران ناپذیری در محیط زیست ایجاد نماید. در این رابطه کارگران و شاغلین مراحل تولید، بیشتر از همه در معرض خطر جدی هستند که باید محافظت شوند. همچنین طبق تحقیقی که به تازگی بر روی کارگران شاغل در تصفیه خانه های فاضلاب اصفهان انجام شده است، رابطه معنی داری بین کار کردن در این گونه مراکز و تماس با فاضلاب با بروز برخی از بیماری های دستگاه تنفس و عفونت های دستگاه گوارش پیدا شده است. سازمان بهداشت جهانی (WHO, 2000) عفونت های ایجاد شده بوسیله عوامل بیماری زای دفعی را براساس ویژگی های محیط انتشار در پنج گروه طبقه بندی می کند:

۲-۱- گروه اول

شامل عوامل عفونت زایی هستند که دوره کمون ندارند (non-laten) و بلافاصله پس از دفع با دوز نسبتاً پایین، آلوده کننده هستند ولی فاقد قدرت تکثیر در محیط بوده و از طریق تماس مستقیم از شخصی به شخص دیگر منتقل می شوند. مهمترین عوامل عفونت زا و بیماری های این گروه عبارتند از:

ویروس ها، پروتوزوئرها و کرم های انتروبیوس ورمیکولاریس (ته سنجاقی یا نخعی)، هایمنولپیس نانا (کرم نواری کوتاه) و عفونت های روتاویروسی، انتروویروسی، هپاتیت A و آمیبیازیس بالانتیدیازیس، انتروبیازیس، هایمنولپیازیس و ژاردیازیس از بیماری های ایجاد شده بوسیله این عوامل می باشند. ژاردیازیس لامبلیا بصورت کیست از طریق فاضلاب منتشر شده و در صورت ورود به بدن انسان در روده کوچک بخصوص در دوازدهه جایگزین می شود و باعث اختلالات دستگاه گوارش و اسهال می گردد، همچنین عمل جذب چربی ها را در روده مختل می نماید و بیمار دچار کمبود ویتامین های محلول در چربی می گردد. نشانه های اولیه ژاردیازیس عبارتند از: استفراغ، سردرد، اسهال، کرمپ های شکمی و تب پایین که این عوارض برای یک انسان متوسط با سطح مناسب بهداشتی تقریباً دو هفته طول می کشد ولی در انسان های ضعیف ممکن است چند ماه نیز طول بکشد و در مواردی نیز کشنده باشد.

۲-۲- گروه دوم

باکتری های مدفوعی هستند که همانند گروه اول بلافاصله پس از دفع عفونت زای می باشند و به دلیل دوز متوسط باید تعدادشان زیاد باشد تا قادر به بیماری زایی باشند، مهمترین توانایی آن ها قدرت تکثیر در محیط است که آن ها را قادر می سازد تا مدت طولانی در محیط باقی بمانند. عفونت های

کامپیلوباکتر، وبا، اشریشیاکلی بیماری زا، سالمونلوزیس، شیگلوزیس، حبسه و یرسینیوزیس از مهمترین بیماری های ایجاد شده بوسیله این گروه از عوامل هستند.

• تیفوئید و پاراتیفوئید که باسیل عامل آن Salmonellosis است که در نزد انسان بصورت یک گاستروانتریت حاد توأم با اسهال و انقباض عضلات بطنی همراه با تب، تهوع و استفراغ ظهور می کند.

• وبا (Vibrio cholera) یا التور که بیماری میکروبی خطرناکی است که بیمار به علت از دست دادن مقدار زیادی آب و الکترولیت های بدن دچار کاهش فشار خون و ضعیف شدن ضربان قلب و چروکیدگی پوست می گردد و در صورت عدم مداوای به موقع فرد مبتلا در حالت اغماز از بین می رود.

• شیگلاها (Shigellosis) مهمترین عامل بروز اسهال خونی در انسان می باشند، که سبب های مختلف آن عبارتند از: شیگلا دیسانتری، شیگلایکسنری، شیگلایبیدی و شیگلاسونه ای که رعایت نکردن بهداشت فردی می تواند باعث اپیدمی این بیماری گردد.

۲-۳- گروه سوم

نماتودهای روده ای منتقله از خاک هستند که به میزبان واسط نیاز ندارند. تخم این انگل ها به مدت زمانی برای تکامل نیاز دارند (دوره کمون) و از طرفی حداقل میزان دوز آلودگی فقط یک ارگانیزم است که در فاضلاب های خام میزان قابل توجهی از این انگل ها وجود دارد که مهمترین این عوامل عبارتند از:

آسکاریس لومبریکوئیدس (Ascaris lumbricodes)، کرم قلابدار آنکیلوستومادیدونال (Ancylostoma duodenale)، تریکوریس تریکوریس (Trichuris trichiura)، کرم های نکاتورامریکانوس، شلاقی و گرد و آسکاریس لومبریکوئیدس باعث عفونت روده کوچک می شود و بیشتر در میان کودکان شایع است این انگل غالباً از راه مدفوع دفع شده به فاضلاب انتقال می یابد و پس از آبیاری مزارع بوسیله فاضلاب آلوده، خاک و سبزیجات را آلوده می نماید. این عفونت در میان افراد شاغل در مزارع بیشتر مشاهده شده است.

۲-۴- گروه چهارم

بیماری های عفونی ناشی از کرم های نواری تنیاسازیناتا (Taenia saginata) و تنیاسلیوم (Taenia solium) می باشند که به میزبان واسط گاو یا خوک نیازمندند و انسان از طریق خوردن گوشت نپخته حیوانات آلوده به بیماری مبتلا می شود. عوارض این بیماری ها در انسان دل درد، سوء هاضمه و کاهش وزن است. به لحاظ اپیدمیولوژیکی تخم این انگل ها مقاوم بوده و دارای دوره کمون نیز می باشند.

۲-۵- گروه پنجم

استفاده از تجارب کشورهای دیگر در کاربرد آب خاکستری که به عنوان نمونه می‌توان به استفاده گسترده از آب خاکستری در دو کشور لبنان و اردن در کشاورزی اشاره کرد (Boghos, 2004., Hani). در استفاده از آب خاکستری نیز باید ملاحظات زیست محیطی و بهداشت عمومی مد نظر قرار گیرد.

۴- نتیجه گیری

کمبود منابع آب در بسیاری از مناطق خشک و نیمه خشک جهان مانند مناطقی از آسیا، آفریقا، خاورمیانه و آمریکای لاتین منجر به استفاده مجدد و اغلب غیراصولی از فاضلاب‌های شهری در مزارع کشاورزی گردیده است و این امر باعث پیدایش مشکلات زیست محیطی و بهداشتی بسیاری در داخل و اطراف شهرهای بزرگ این کشورها که در تماس با عوارض این آلودگی‌ها قرار دارند، شده است. مخاطرات بهداشتی، عوارض زیست محیطی و مدیریت مشکل و پیچیده این جوامع، هزینه‌های سرسام‌آوری را سالانه به آن‌ها تحمیل می‌کند. رشد روزافزون شهرها و به تبع آن افزایش نیاز به منابع آب و مواد غذایی و در نتیجه تولید هر چه بیشتر فاضلاب‌های شهری، ساکنین این شهرها را به استفاده فزاینده از این فاضلاب‌ها در مزارع و آبیاری کشاورزی ترغیب می‌نماید که باعث شیوع انواع بیماری‌های عفونی مرتبط با آب در این کشورها می‌گردد. بسیاری از این کشورها، به دلیل کمبود منابع، طرح‌های صرفه‌جویی در مصرف آب و استفاده مجدد از فاضلاب تصفیه شده را در دست‌آورد دارند، به عنوان نمونه در ایران استفاده از سیستم‌های آب خاکستری به دلیل دارا بودن ویژگی‌های شمرده شده و با رعایت ملاحظات زیست محیطی و بهداشت عمومی می‌تواند پاسخگوی قسمت عمده‌ای از نیاز فزاینده به منابع آب باشد.

مراجع:

- [1]. Boghos Ghougassian, 2004, Adoption of Grey Water Treatment and Reuse Technology in A Cluster of Six in Lebanon.
- [2]. Future Harvest, 2001, Wastewater Irrigation: Economic Necessity or Threat to Health and Environment. CGIAR, Washington, DC.
- [3]. Hani Abu Qdis, Rana Halalsheh, Impact of Grey Water Reuse on The Performance of Wastewater Treatment Plants in Jordan.
- [4]. Kumar, R. Mohan, 2003, Financing of Wastewater Treatment Projects, Hyderabad, 4 - 5 December 2003.
- [5]. Murad j. bino, 2004, Grey Water Reuse for Sustainable Water Demand Management.
- [6]. UNDP (United Nation Development Programme), 1998, Oxford University Press, New York.
- [7]. WHO and UNICEF, 2000, Global Water Supply and Sanitation Assessment 2000 Report, New York.

بیماری‌های عفونی ناشی از کرم‌های مرتبط با آب که به یک یا دو میزبان حد واسط در آب نیازمندند. میزبان اولیه که عامل در آن بطور جنسی تکثیر می‌یابد، حلزون است و اگر میزبان دوم نیز وجود داشته باشد، ممکن است یک ماهی یا ماکروفیت آبی باشد و استفاده از فاضلاب در کشاورزی چندان به این امر مربوط نیست. مکانیسم انتقال تعدادی از این بیماری‌ها یک معیار سنجش زیست محیطی برای کنترل تصفیه مؤثر مدفوع فاضلاب‌ها است.

۳- استفاده از پساب و آب خاکستری در کشاورزی و فضای سبز

همه فاضلاب تولید شده در خانه به جزء فاضلاب توالت را آب خاکستری (Grey Water) می‌گویند. به عبارت دیگر، فاضلاب تولیدی آشپزخانه، حمام و ماشین لباسشویی، آب خاکستری است. آب خاکستری حمام، ظرفشویی و لباسشویی تقریباً ۵۰ تا ۸۰ درصد فاضلاب شهری را تشکیل می‌دهد (Murad, 2004). از آب خاکستری بمنظور استفاده مجدد در آبیاری باغات استفاده می‌شود. استفاده مجدد از آب خاکستری باعث کاهش مصرف آب‌های سطحی و زیرزمینی می‌گردد. در مناطقی با آب و هوای خشک که محدودیت منابع آب دارند، استفاده مؤثر از آب و حفظ آن به هر طریق ممکن مهم است. آب خاکستری، فاضلابی است که شامل مقدار زیادی آب قابل استفاده است و زمانی از آن برای آبیاری استفاده می‌شود که گیاه به حد کافی رشد کرده باشد و بتواند آب حاوی ذرات ریز را استفاده کند. برخلاف روش‌های کوتاه مدت، استفاده مجدد از آب خاکستری بخش مهمی از مشکل کمبود آب جوامع را حل می‌کند و درآینده به عنوان روشی ضروری و غیرقابل تغییر باقی خواهد ماند. مزایای استفاده از آب خاکستری شامل موارد زیر است:

- استفاده از آب خاکستری باعث کاهش مصرف آب آشامیدنی برای مصارف غیرآشامیدنی، کاهش هزینه‌ها و افزایش منابع برای مصارف کشاورزی و فضای سبز می‌شود.
- تصفیه آب خاکستری به دلیل غلظت کم مواد آلی به مراتب آسان‌تر از تصفیه فاضلاب می‌باشد، در نتیجه هزینه‌های تصفیه کاهش و فرآیند تصفیه در تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهری مؤثرتر خواهد بود.
- امکان ساخت یک واحد تصفیه خانه در زمینی کوچک و استفاده بهینه در زمین وجود دارد.
- استفاده کمتر از انرژی، هزینه‌های پمپاژی و مواد شیمیایی
- به دلیل داشتن ازت آلی و مواد مغذی برای تغذیه گیاهان مناسب بوده و برای مناطق کم‌آب برای آبیاری و نیز فضای سبز شهری توصیه می‌گردد.
- آب خاکستری مورد استفاده در آبیاری؛ منبعی ثابت، قابل اعتماد و مطمئن است.

چگونه مدیری مؤثر باشیم؟

محمد حسین سرایداران

کارشناس رسمی دادگستری در رشته امور اداری و استخدامی

مقدمه

ظهور سازمان‌های اجتماعی و گسترش روزافزون آن‌ها یکی از خصائص بارز تمدن بشری است سازمان‌ها هر روزه با توجه به شرایط زمانی و نیازهای خاص جامعه تکامل و توسعه بیشتری می‌یابند، هر سازمان اجتماعی برای نیل به اهدافی طراحی شده و نیازمند مدیریت متناسب با ساختارش است.

تعریف مدیریت

مدیریت فرآیند بکارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می‌گیرد. مدیر کیست؟

مدیر یعنی کسی که با تدبیر خود به بهترین شکل نسبت به مردم انجام وظیفه کند و مسئول کسی است که در قبال وظیفه ای که باید انجام دهد مورد سوال قرار گیرد و بازخواست شود اما این مسئله‌ای است که در عرف مدیریتی به دست فراموشی سپرده شده است.

مدیریت علم است یا هنر؟

بخشی از مدیریت را می‌توان از طریق آموزش فراگرفت و بخش دیگر را ضمن کار باید آموخت؛ در واقع بخشی که با آموزش فراگرفته می‌شود علم مدیریت است و بخش دیگر را که موجب بکار بستن اندوخته‌ها در شرایط گوناگون می‌شود هنر مدیریت می‌نامند، می‌توان گفت: علم دانستن است و هنر توانستن.

خلاقیت مدیران

خلاقیت از ویژگی‌های ضروری برای مدیران است. خلاقیت یعنی بکارگیری توانایی‌های ذهنی با هدف ایجاد فکر یا مفهومی جدید، تداوم حیات سازمان‌ها به بازسازی آن‌ها بستگی دارد. بازسازی سازمان‌ها از طریق هماهنگ کردن اهداف با وضعیت روز و اصلاح و بهبود روش‌های حصول به این اهداف انجام می‌شود.

چه کسی خلاقیت و نوآوری می‌کند؟

خلاقیت صرفاً در انحصار مدیران نیست و هر انسانی از استعداد و خلاقیت برخوردار است، عامل مهم برای پرورش خلاقیت جلوگیری از عوامل بازدارنده‌ی ظهور آن است و در صورت آزادسازی ذهن از پیش‌فرض‌ها، الگوها و زنجیره‌های ذهنی در مدت کوتاهی توان خلاقیت و بکارگیری فکرهای نو در عمل قابل افزایش به میزان دو برابر است.

مدیریت موفق و مؤثر

مدیریت موفق و مؤثر عبارت است از کسب اهداف سازمانی یا چیزی بیشتر از آن، ویلیام جیمز با تحقیقی که درباره انگیزش انجام داد به این نتیجه رسید که اگر کارکنان، انگیزش بیشتری داشته باشند می‌توانند با ۸۰ الی ۹۰ درصد توانایی خود کار کنند، درحالی‌که در نبود انگیزه تنها با ۲۰ الی ۳۰ درصد تواناییشان کار می‌کنند. مدیری که بتواند حداقل کار مورد قبول را با استفاده از امکانات مدیریتی مانند: توبیخ، کسر حقوق و سایر اختیارات مدیریتی فراهم سازد مدیر موفق نامیده می‌شود، ولی مدیر مؤثر کسی است که بتواند ۸۰ الی ۹۰ درصد توانایی‌های افراد را بکار گیرد.

مهارت‌های مدیر

برخی حوزه‌های مهارتی که در فراگرد مدیریت ضرورت دارد عبارتند از:

- ۱- مهارت فنی: توانایی بکار بردن دانش، روش‌ها، فنون و ابزار که لازمه انجام وظایف خاص است و از طریق تجربه، تحصیل و کارورزی کسب می‌شود.
- ۲- مهارت انسانی: توانایی و قدرت تشخیص در کارکردن با افراد و انجام دادن کار بوسیله آن‌ها که شامل درک و فهم و انگیزش و بکار بردن روش‌های مدیریت مؤثر است.
- ۳- مهارت ادراکی: توانایی فهمیدن پیچیدگی‌های سازمان و آگاهی از اینکه آیا کارکنان در خور شرایط سازمان عمل میکنند یا خیر؟ آگاهی موجب می‌شود که مدیر بجای اینکه فقط بر مبنای هدف‌ها و نیازهای گروه نزدیک و

بلافاصل خود عمل کند اقدامات خود را بر هدف های سازمان استوار سازد.

امروزه تأکید بر مهارت های انسانی از اولویت های ویژه ای برخوردار است گفته شده که در مدیریت، توانایی رفتار کردن با مردم بیشتر از هر نوع توانایی دیگر اهمیت دارد. به موجب گزارش انجمن آمریکایی مدیریت؛ اکثر غریب به اتفاق ۲۰۰ نفر از مدیرانی که در یک بررسی پرسشی شرکت کردند بر این رأی توافق داشتند که مهمترین مهارت یک مدیر؛ توانایی در سازگاری و رفتار با مردم است. در این بررسی مدیران این توانایی را حیاتی تر از هوش، قاطعیت، دانش و معلومات یا مهارت های شغلی درجه بندی کردند. پس اگر این اعتقاد را داشته باشیم که نقش هر مدیر لایق، دورنگر و کاردان، تأمین بهداشت روانی کارکنان در سازمان است، سخنی دور از انتظار نگفته ایم، بنابراین مدیران سازمان ها می باید به این وظیفه با احساس مسئولیت و تعمق بیشتری توجه کنند و علاقه خود را نسبت به فراگیری و کاربرد اصول و مفاهیم بهداشت روانی در محیط کار نشان دهند. بهداشت روانی در محیط کار یعنی مقاومت در مقابل پیدایش پریشانی روانی و اختلال های رفتاری در کارکنان سازمان و سالم سازی محیط و فضای روانی کار بنحوی که هدف های چند گانه زیر تأمین شود:

* هیچ یک از کارکنان سازمان به دلیل عوامل موجود، گرفتار اختلال روانی نشوند.

* هر یک از کارکنان از اینکه در سازمان به فعالیت خود اشتغال دارند احساس رضایت و علاقمند به ادامه کار در سازمان باشند .

* هر یک از کارکنان سازمان نسبت به خود، رؤسا، مرئوسان، همکاران و بطور کلی نسبت به جهان پیرامون و خاصه نسبت به جایگاه خود در سازمان احساس مثبتی داشته باشند.

* همه کارکنان سازمان قادر به ایجاد روابط مطلوب با مدیر، محیط کار و عوامل موجود در آن باشند.

* کارکنان علی رغم مشکلاتی که در خانواده و در محل کار خود دارند، احساس خوشبختی کنند و از اینکه عضوی از آن سازمان هستند راضی و خشنود باشند.

همانطور که پیشتر ذکر شد؛ برای اینکه مدیران بتوانند به نقش خود به عنوان تأمین کننده بهداشت روانی در محیط کار، جامعه عمل ببوشانند باید با مفاهیم اساسی و اولیه بهداشت روانی و اصول آن آشنا باشند تا مهارت های شناختی، هیجانی و کرداری خاص و لازم در آنان بوجود آید و در نتیجه با کارکنان تحت نظارت شان مانند دیگر اعضای خانواده خویش رفتار کنند و موجبات تحقق اهداف سازمان را به روش های زیر فراهم نمایند:

* ایجاد فرهنگ یا فضای روانی مناسب در سازمان چنانکه کارکنان گرفتار پریشانی روانی ناشی از محیط کار و عوامل درون سازمانی نشوند.

* پیشگیری از پیدایش دشواری های ناشی از اختلال های رفتاری و پریشانی های روانی بعضی از کارکنان سازمان و بکارگیری توصیه های متخصصان تشخیص و درمان بیماری های روانی در محیط کار

* ایجاد شرایطی که کارکنان با اعتقاد قلبی و صمیمیت برای خود و همکاران خویش احترام قایل باشند و آن را در رفتار و اعمال خود نیز آشکار سازند.

استفاده از روش های ذیل به مدیران پیشنهاد می شود:

* از بکارگیری روش های مبتنی بر زور و اجبار در محیط کار اجتناب کند و به خاطر داشته باشد اگر کارکنان تحت نظارت او به دلیل ترس و برای اجتناب از تنبیه کار کنند، گرفتار پریشانی های روانی ناشی از محیط کار خواهند شد.

* ابتدا بکوشد تا استعداد های بالقوه کارکنان را بشناسد و سپس همه امکانات لازم برای رشد و شکوفایی این استعدادها را در حد توان فراهم آورد.

* با علاقه و صرف وقت دلایل کم کاری، غیبت و بی علاقهگی به کار و ایجاد سوانح و حوادث کاری ناشی از کم توجهی کارکنان را شناسایی کرده و از قضاوت های کورکورانه پرهیز نماید.

* به این نکته توجه داشته باشد که لازمه کار مؤثر، برخورداری کارکنان از روحیه بالا و علاقه آنان به کار است.

* از تمامی روش های انسانی برای جلوگیری از ایجاد احساس حقارت و ناامنی در کارکنان تحت نظارت خود استفاده کند.

ویژگی‌های مدیران از دید صاحب‌نظران

به اعتقاد دکتر سید علی قادری پژوهشگر مسائل اجتماعی؛ برخی از ویژگی‌های لازم برای مدیران عمومی هستند و در تمام فرهنگ‌های دنیا پسندیده‌اند مانند انصاف یا شناخت دقیق از زیرمجموعه خود که موجب مقبولیت و محبوبیت مدیر در میان کارمندان می‌شود.

وی می‌گوید بر این اساس اگر یک مدیر نیازها و مسئولیت‌های حیطة وظیفه خود را بشناسد؛ خواهد دانست که در چه حوزه‌ای باید وارد شود و در چه زمینه‌ای اظهار عقیده نکند چنانچه کارمندان این خصیصه را در مدیر خود بیابند او را لایق و شایسته خواهند دید، این اولین قدم برای کارآیی و دستیابی به نتیجه مطلوب مدیری موفق است، باید توجه داشت که شایستگی و محبوبیت مدیر، برتری انسانی بر انسان دیگر نیست بلکه محبوبیتی است که او در قبال خدمت به دیگران کسب کرده است.

قادری ویژگی‌های خاص هر مدیر را بسته به خصیصه‌های ذاتی و بستر فرهنگی جامعه‌ای می‌داند که در آن پرورش یافته است. وی همچنین مدیران را به دو بخش خرد و کلان تقسیم کرده و می‌گوید: «رئیس شعبه بانک مدیر جزء است اما وزیر آموزش و پرورش یک مدیر کلان است که هر یک از آن‌ها حیطة وظایفی دارند و باید دارای ویژگی‌های خاص برای پذیرش مسئولیت در آن حیطة باشند، به علاوه سیستم مدیریتی باید بگونه‌ای باشد که با حذف مدیر آسیب‌نبیند، مثلاً اگر رئیس جمهور یک ماه به سفر رفت یا بیمار شد نباید در سیستم اختلالی ایجاد شود.»

بر اساس این نظریه مدیر تنها گرداننده تشکیلات نیست بلکه خود تشکیلات هم بگونه‌ای است که او را به پیش می‌برد و مثل یک جزء از یک ساختار بزرگ او را در خود هضم می‌کند. این موضوعی است که در ایران اندکی جای تامل دارد؛ چرا که تغییر مداوم ساختار سازمان‌ها در صورت روی کار آمدن مدیران تازه، نشان از آن دارد که سازمان‌های ما هنوز فاقد مدیریتی سیستماتیک هستند و در حوزه‌های مدیریتی به قطعیتی نرسیده‌ایم، بنابراین هر مدیر به فراخور دانش، روحیات و امیال خود سیستم قبل را بر هم زده و بجای بهبود وضع گذشته سعی در بوجود آوردن

شرایطی جدید دارد.

فرهاد رهنما؛ محقق و مدرس دانشگاه نیز ویژگی‌های مدیر خوب را چنین بر می‌شمرد: مسئولیت‌شناسی، مسئولیت‌پذیری، نظم، صداقت، صراحت، شهامت، دقت و توجه به فرآیند تعمیم‌سازی، اخذ مشاوره و قدرت تصمیم‌گیری بر مبنای روند تصمیم‌سازی، در واقع یک مدیر باید بداند که حوزه مدیریت او ستادی است یا اجرایی اقتصادی یا فرهنگی-اجتماعی یا سیاسی و ساز و کار هر یک از آن‌ها چیست و اینکه او در مقام سیاست‌گذار است یا مجری؟ استراتژی و تاکتیک‌های آن حوزه چیست و در یک کلام از دانش روز بهره‌مند بوده و در حوزه مدیریت خود تخصص کافی داشته باشد.

وی می‌افزاید: می‌توان چنین نتیجه گرفت که یک مدیر باید در دو حوزه تخصص داشته باشد؛ ابتدا حوزه مدیریت، نیازهای روز و حوزه عمل و دوم موضوعی که در حوزه خود با آن درگیر است. بطور مثال یک مدیر لایق فرهنگی نمی‌تواند در حوزه منابع نفتی هم مدیریت کند و بالعکس، زیرا ممکن است فردی به تمام اصول مدیریت آگاه باشد و از این جهت لایق‌ترین شخص باشد اما نمی‌توان همان فرد را در موضوعات مختلف و پراکنده‌ای مثل نفت، مطبوعات، کشاورزی و ... صاحب نظر و متخصص خواند. با کمی دقت در می‌یابیم که بی‌انصافی است اگر بگوییم مدیران ما فاقد درکی دقیق از اصول کلان مدیریتی هستند، اما با این حال آسیب‌هایی که جامعه مدیران ما می‌توانند به اجتماع وارد کنند را نیز نباید نادیده گرفت و براحتی از کنار آن عبور کرد.

رهنما می‌افزاید: در تحقیقات میدانی و دانشگاهی ثابت شده است که بخش اعظمی از مدیران جامعه در حوزه تخصص خود فعالیت نمی‌کنند و تعداد آنان کم نیست؛ بطور مثال دانش آموخته رشته پزشکی هستند ولی در تخصصی‌ترین بخش صنعت نفت فعالیت می‌کنند! اصلاً آیا تاکنون فکر کرده‌اید که چرا ما در دانشگاه‌ها و مراکز علمی رشته‌ها و گرایش‌ها را تفکیک کرده‌ایم، اما در حوزه عمل به آن‌ها توجهی نداریم؟

دکتر ر. اصلانی عضو کالج روانپزشکان انگلیس نیز مشکل

رفع مشکلات خودش باشد. امروزه اعتقاد بسیاری از مردم، کارشناسان اجتماعی و صاحب نظران این است که ساختار مدیریتی ما در یک وضعیت بحرانی قرار دارد، بحرانی که یک سوی آن آرامش و رکود مدیران و در طرف دیگر جامعه ای است که خواهان پویایی و حرکت بسوی تعالی است و بحران همیشه زائیده چنین تضادهایی است.

ویژگی های مدیر موفق

(۱) توانایی درک اهمیت رویدادها را داشته باشد بدون اینکه تحت تاثیر آراء و عقاید اطراف خود قرار بگیرد یا دستخوش تغییر نگرش های دیگران یا گرفتار پیش داوری های شخصی شود.

(۲) توانایی اخذ تصمیم و عمل را داشته باشد بدون اینکه به دلیل خطرات جانبی، از مسیر و هدف منحرف شود.

(۳) مسئولیت پذیری یا آمادگی برای ایستادن و مبارزه کردن با مشکلات

(۴) سازماندهی و بکارگیری مناسب افراد سازمان و ابزار و وسائلی که در اختیار دارد، چنانکه مدیر از ابزار کار در جای مناسب خود استفاده کند بسیاری از مشکلات سازمانی خود به خود حل خواهد شد.

(۵) انسان شناسی یا توان شناخت افرادی که با او کار می کنند؛ در پرتو این شناخت رفتار مدیر در قبال کارکنان متفاوت خواهد بود.

(۶) انگیزه یا اشتیاق و تمایل به انجام کار یا کارهایی که به او سپرده شده است. چنین مدیری می تواند انگیزه لازم را در کارکنان خود ایجاد کند.

(۷) توان بدنی یا قدرت کارکردن به مدت طولانی بدون احساس خستگی؛ با توجه به آنچه در مورد انگیزه عنوان شد اکثر کارمندان با ملاحظه رفتار مدیر، رفتار خودش را تنظیم می کنند و اگر ببینند که مدیر ساعت های متوالی با جدیت و بدون اظهار خستگی فعالیت می کند، از او پیروی کرده، علاقه بیشتری به کارکردن از خود نشان می دهند.

(۸) اعتماد به نفس؛ یعنی قبول اینکه صاحب قدرت است و می تواند با تکیه بر این قدرت مشکلات خود و سازمانی که به او سپرده شده را حل کند. به بیان دیگر خود را به

اصلی مدیران را در اکثر کشورهای جهان نه در نیروی انسانی و نه در مسائل مالی دیده بلکه معتقد است: مشکل اصلی در این باره کاغذ بازی و بروکراسی اداری است. ما باید سعی کنیم مدیرانی را تربیت کنیم که به انجام وظیفه، بیشتر از کاغذ امضاء کردن عشق بورزند و باید توجه داشت که نظام بروکراسی و کاغذ بازی مفاسد دیگری را از دل خویش بیرون می آورد که رشوه یکی از آنهاست.

آنچه بنظر می رسد این است که طی سال های اخیر مدیران بر اساس دانش علمی و تخصصی بر جای خود قرار نگرفته اند، بلکه بیشتر وجود روابط فی مابین سبب شده تا فرد بر مسئولیتی گاه خطیر تکیه زند و در پستی از مدیریت قرار گیرد که هیچ شناختی از آن حوزه کاری ندارد. دکتر قادری با اشاره به بحران مدیریت، تغییر مداوم قوانین کشور را نیز یکی از معضلاتی می داند که سیستم مدیریتی را با مشکل مواجه کرده و می گوید: قوانین جدید و ناپایدار، مدیریت را متزلزل می کند و اگر قانونی که تصویب می شود بیش از شش ماه دوام نداشته باشد، مسلماً عادت ها و جا افتادگی ها را بهم می ریزد و ساختارها را مختل می کند. بهتر است برای روشن تر شدن بحث، تقسیم بندی دیگری نیز بین سیستم مدیریتی و مدیران بوجود آید؛ این دو مقوله ارتباط متقابل و تنگاتنگی با یکدیگر دارند و اگر یکی از آن ها دارای مشکل باشد قاعدتاً دیگری را هم با مشکل مواجه خواهد کرد. بنابراین اگر مدیر در ابتدای امر، تمام ویژگی های مطلوب مدیریتی در آن حوزه خاص را داشته باشد اما حوزه عمل و ساختاری که قرار است در آن فعالیت کند معیوب باشد بطور قطع نتیجه مورد نظر بدست نخواهد آمد.

عدم آموزش

در این بین بعضی از کارشناسان معتقدند که یکی از مهمترین علل ضعف سیستم مدیریت در کشور ما عدم آموزش در حوزه های خاص مدیریتی است. اصلانی در این باره می گوید: متأسفانه در ایران ما مدیران را بصورت تخصصی آموزش نمی دهیم بلکه آموزش های ما بیشتر جنبه هماهنگی دارد. به اعتقاد مردم؛ مدیر باید مشکلات آن ها را حل کند، نه این که از آن ها فاصله گرفته و به فکر

درستی می شناسد و به توانایی های خود واقف است، به همین دلیل می داند و می تواند در برخورد با شرایط متعدد بخوبی تصمیم بگیرد و باید شجاعت اتخاذ تصمیمات خاص را داشته باشد.

۹) بلوغ عاطفی یا کنترل عواطف و احساسات خود در هر زمان که ضرورت داشته باشد. مدیری را دارای بلوغ عاطفی می دانیم که پس از تجزیه و تحلیل شرایط، احساسات خود را آشکار سازد زیرا خوشحالی حساب نشده مدیر به همان اندازه زیان آور است که خشم غیر عقلایی او

۱۰) مشاوره و داشتن سعه صدر لازم برای برخورداری از آراء و همکاری کارکنان یکی از صفات پسندیده مدیر است که با افراد صاحب نظر درباره مسائل مهم مشورت و با توجه به آرای مقبول آنان تصمیم گیری کند.

۱۱) تجربه کافی که الزاماً مدرک تحصیلی دانشگاهی نیست هرچند با تحصیلات مدیر نیز بی ارتباط نیست، در واقع بسته به این که مدیر در کدام سازمان به کار اشتغال دارد، تجربه و تحصیلات وی می تواند تعیین کننده باشد.

۱۲) قدرت تصمیم گیری و قاطعیت حساب شده در کار؛ منظور از قاطعیت، حالت منطقی آن است در واقع قاطعیت به معنای این است که هرگاه برای مدیر مسلم شد انجام یک کار به نفع سازمان است در انجام آن تردیدی به خود راه ندهد.

۱۳) داوری صحیح یا دارا بودن توان قضاوت عادلانه درباره زیر دستان؛ برای این منظور لازم است مدیر پیش از قضاوت درباره هر یک از کارکنان شرایط زمانی و مکانی را در نظر بگیرد.

۱۴) خوب شنیدن یا خوب گوش دادن هنری است که در تمامی روابط انسانی نقشی تعیین کننده دارد اما در مورد مدیران این هنر به شیوه ای چشمگیرتر خودنمایی می کند. مدیر در صورتی می تواند درباره گزارش ها اظهار نظر کند که در هنگام ارائه به دقت به آن گوش داده باشد.

۱۵) پیشگامی یا برخورداری از این قدرت شخصیتی که در انجام امور پیش قدم شود و با طرح اندیشه های تازه رهبری کارکنان را برای انجام کار بر عهده بگیرد. برای مثال هر گاه قرار باشد در یک سازمان تغییری حاصل شود، چنانچه مدیر زودتر از دیگران تغییر را بپذیرد؛ دیگران از لحاظ روانی ساده تر تسلیم این

تغییر شده و کمتر در برابر آن مقاومت می کنند.

۱۶) هماهنگی و توان ایجاد توازن بین فعالیت های اعضای مختلف سازمان؛ بر این اساس ابتدا می بایست از احساس وفاداری نسبت به سازمان و علاقه مندی به کار در میان اعضای مجموعه خود اطمینان حاصل کرده باشد تا بتواند در هماهنگی آنان موفق باشد.

۱۷) برخوردار بودن از ویژگی خلاقیت و کارآفرینی؛ در آغاز هر کار و فعالیت نوآورانه خلاق و کار آفرین همیشه دیدگاهی بلند مدت و عمیق وجود دارد، این دیدگاه در فعالیت های بازسازی یا نوسازی و در زندگی کاری یا انسانی و سازمانی دیده می شود هر مدیری که ادعای توانمندی استراتژیک دارد باید بتواند دیدگاه بلند مدت خود را در چند جمله بگوید یا بنویسد.

۱۸) باید از یک جهان بینی استوار برخوردار باشد؛ وقتی که دیدگاهی در جریان شکل گیری قرار می گیرد به فلسفه ای مجموعه نگر و سازمانی تبدیل می شود که عبارت است از ایدئولوژی کارآفرینان یا حتی سایر مدیران کلان. فلسفه مجموعه نگر سازمانی یک شرکت، (coporate philosophy) مانند جهان بینی یک فرد است، یعنی ترکیبی از مهمترین عوامل و ارزش های شخصی فرد.

۱۹) مدیر خوب؛ مدیری است که خود را از کارهای تکراری و روزمره رها سازد که این عمل مستلزم تفویض اختیار توسط مدیر به کارکنان است و از جمله مزایای مدیریت بشمار می رود. بسیاری از مدیران وقت و انرژی خود را صرف انجام کارهایی می کنند که کارمندان آنان نیز می توانند آن وظایف را انجام دهند، در نتیجه هزینه انجام کار بالا رفته و بهره وری کاهش می یابد. راه حل این مشکل بسیار ساده است؛ "تفویض اختیار" کنید. تفویض اختیار "مؤثر" بهترین ابزاری است که مدیر می تواند در بهبود بهره وری بکار گیرد. از آنجا که ممکن است از تفویض اختیار به نحو مؤثر استفاده نشود؛ مدیران باید در زمان تفویض اختیار، بخوبی از این نکته آگاه باشند که به چه کسی و تا چه حد تفویض اختیار می کنند؟ پاسخ به این سؤالات مستلزم شناخت و آگاهی مدیر از مزایا و مسائل مرتبط با مقوله تفویض اختیار در مدیریت است.

میراث جهانی با هدف توسعه پایدار

منظر باستان‌شناسی ساسانی فارس

دکتر علیرضا عسکری جاوردی (عضو هیات علمی دانشگاه شیراز)
با همکاری:

دکتر بی‌فرانجسکو کالبری (دانشگاه بولونیا)، دکتر دیتریش هوف (موسسه باستان‌شناسی آلمان)
دکتر محمد حسین طالبیان (معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی)

درآمد

این منظر ۸ اثر باستانی در سه منطقه استان فارس را شامل می‌شود: کاخ ساسانی قلعه دختر، پل مهرنرسه و نقش برجسته تاج‌گذاری اردشیر بابکان بنیان‌گذار پادشاهی ساسانی، نقش برجسته پیروزی اردشیر بابکان بر اردوان واپسین پادشاه اشکانی در تنگاب فیروزآباد، کاخ اردشیر یا آتشکده، شهر گور یا شهر شکوه اردشیر در دشت فیروزآباد، شهر تاریخی بیشاپور و شش نقش برجسته شاپور یکم و دیگر پادشاهان ساسانی در تنگ چوگان، پیکره با شکوه شاپور یکم در غار شاپور و بنای آتشکده زرتشتی سروستان معروف به کاخ سروستان است.

در مجموع ۶۳۹ هکتار عرصه آثار باستانی منظر باستان‌شناسی در این سه منطقه استان فارس به ترتیب شامل: ۳۹۲ هکتار عرصه باستانی فیروزآباد، ۲۲۲ هکتار عرصه آثار باستانی دو اثر بیشاپور، و ۲۵ هکتار عرصه بنای سروستان که در دهه ۱۳۱۰ خورشیدی به ثبت ملی رسیده بود با ارزش‌های ویژه دفتر میراث جهانی در سال ۱۳۹۷ خورشیدی در فهرست میراث جهانی ثبت شد. این آثار دارای ارزش‌های فرهنگی و طبیعی ویژه است که مجمع جهانی یونسکو این آثار را شایسته حفاظت بر اساس ضوابط و معیارهای بین‌المللی تشخیص داد. به همین سبب، از این پس آثار باستان‌شناسی منظر ساسانی فارس متعلق به کل جامعه جهانی است و در چارچوب قوانین و مقررات دفتر میراث جهانی و سازمان یونسکو به عنوان میراث جهانی اداره می‌شود.

پادشاهی ساسانی (۶۵۱-۲۲۴ میلادی)، بی‌گمان یکی از بزرگترین فرمانروایی‌های توانمند دوران تاریخی ایران بود، که بر تمام جنوب باختر آسیا چیرگی داشت و هم‌اورد اصلی امپراتوری روم و بیزانس بود. دستاوردهای قابل توجه و ارزشمند این فرمانروایی گسترده و پایدار در سازگاری با

طبیعت، بهره‌برداری از توانمندسازی درون مایه‌های طبیعی و منطقه‌ای به عنوان شاهکاری از نبوغ بشری در شکل‌های گوناگون آفرینش و نوآوری در زمینه استفاده بهینه از زمین، الگوهای استقراری و سکونتگاه‌های ویژه، طراحی منظر و شهر و محیط، معماری آیینی و بناهای همگانی و به‌کارگیری آرایه‌های هنری نمادین در بناهای باشکوه و یادگارهای فرهنگی ارزیابی شده و به رسمیت شناخته شده است.

حوزه‌ای که منظر باستان‌شناسی ساسانی منطقه فارس را دربر می‌گیرد در واقع هسته اصلی سرزمینی است که گستره وسیعی از نوآوری‌های تمدن ساسانی در آنجا تحقق یافته است. منطقه‌ای که بنیان یا گهواره دودمان و تبار ساسانیان است. فارس شاخص‌ترین و بسنده‌ترین منطقه پادشاهی ساسانیان است که باید شکل‌گیری، دگرگونی و پایداری اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بیش از چهارصد سال تمدن ساسانی را در آنجا نشان داد. این تمدن در درازای حیات خویش گستره‌ی فرهنگ ایران را مدیریت کرد و میراثی بزرگ برای نفوذ آیین اسلام به یادگار گذاشت.

منظر باستان‌شناسی ساسانی فارس همچنین با برداشت از سنت‌های آیینی و فرهنگی هخامنشی و اشکانی، داد و ستد فرهنگی با هنر و معماری روم باستان و فرایند قابل ملاحظه تاثیر آن بر طراحی شهر، معماری و رویکردهای هنر ایران در دوره اسلامی را نشان می‌دهد. این منظر باستان‌شناختی شکوهمند، نمونه‌های کامل و شاخص از شبکه‌ای کارآمد و کارا در استفاده از زمین و بهره‌برداری از منابع زیست‌بوم در داد و دهش با محیط زیست است که فنون، نوآوری و سبک معماری ویژه مانند برپایی گنبد بر طرح مربع اساسی‌ترین سهم ساسانیان در مهرازی (معماری) ایران در خاورمیانه است.

مجموعه "میراث جهانی منظر باستان‌شناسی محور ساسانی فارس"

در چهل و دومین گردهمایی مجمع جهانی یونسکو در شهر منامه پایتخت بحرین در تیرماه ۱۳۹۷ خورشیدی با شماره ثبت ۱۵۶۸ در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار گرفت.

معرفی آثار

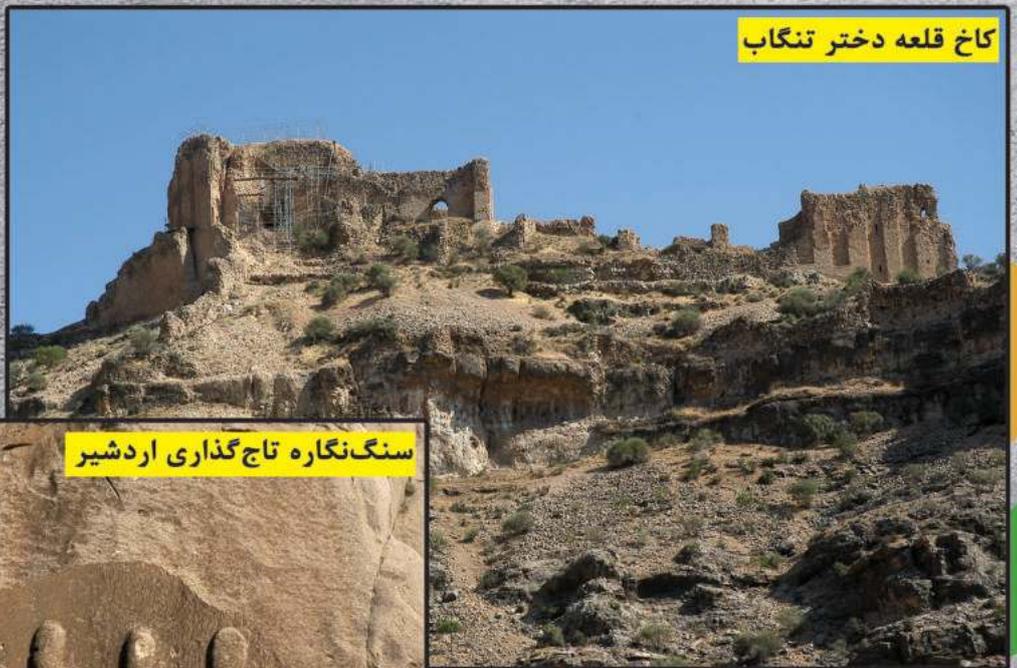
کاخ قلعه دختر تنگاب

"قلعه دختر" یک دژ دفاعی و یک مانع مهم برای پیشگیری از نفوذ دشمن در دره تنگاب بوده است. ویژگی‌های کلی مهرازی (معماری) و به ویژه مقایسه کاخ در درون این قلعه با کاخ دیگر اردشیر، واقع در دشت فیروزآباد، نشان می‌دهد که اردشیر بابکان، بنیانگذار دولت ساسانی قلعه دختر را در طی درگیری‌های خویش در زمان چیره‌گی بر ناحیه پارس و پیش از پیروزی فرجامین او بر پادشاه بزرگ پارتیان، اردوان پنجم در ۲۲۴ پس از میلاد، بنا کرد.

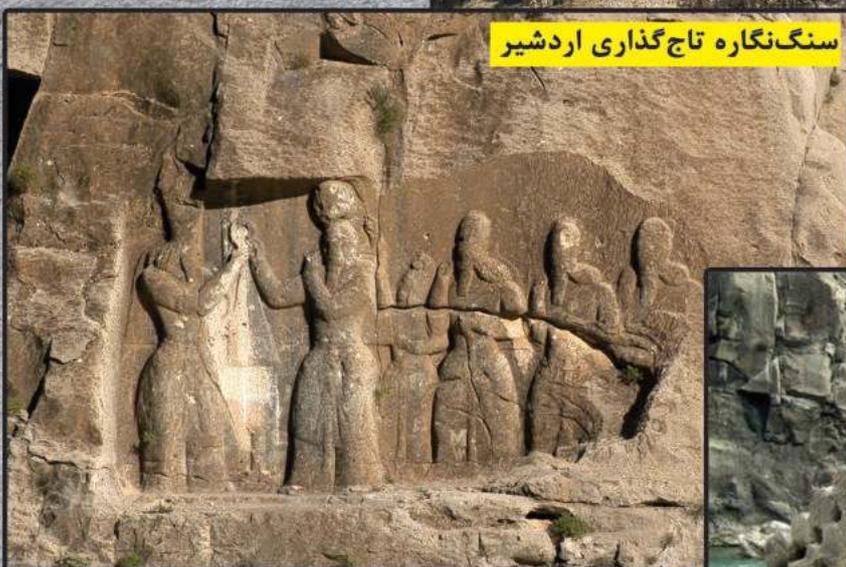
سنگ‌نگاره تاج‌گذاری اردشیر و پل مهر نرسه سنگ‌نگاره تاج‌گیری اردشیر بابکان بنیان‌گذار دولت ساسانی (۲۴۱-۲۲۴ پس از میلاد)، از اهورامزدا، به فاصله کمتر از یک کیلو متری جنوب قلعه دختر، در واقع اردشیر با این سنگ‌نگاره تنگاب تراشیده شده است. در واقع اردشیر با این سنگ‌نگاره (با ابعاد ۷ در ۳/۷ متر)، سنت سنگ‌نگاره تراشی ساسانی را پایه‌گذاری کرد و تا زمان خسرو پرویز یا خسرو دوم (۶۲۸-۵۹۰ پس از میلاد) ادامه داشت.

پل مهر نرسی بر روی رودخانه تنگاب و برای پیوند دادن دو بخش از جاده‌ای که در دره تنگاب به سمت دشت فیروزآباد و شهر اردشیر خوره امتداد داشته، ساخته شده است و یکی از بهترین نمونه‌های مهرازی (معماری) دوره ساسانی در سده پنجم میلادی است. همان‌گونه که از ویرانه‌های پل آشکار است، در

کاخ قلعه دختر تنگاب

سنگ‌نگاره تاج‌گذاری اردشیر

پل مهر نرسه

ساخت هسته مرکزی بنا از مقدار زیادی سنگریزه در ملات گچ استفاده شده، ولی در ساخت نمای بیرونی از بلوک‌های سنگی مستطیل شکل تراش خورده و صاف استفاده شده است (Bier 1988: 263-268).

سنگ‌نگاره پیروزی اردشیر یکم ساسانی بر اردوان پنجم اشکانی

این سنگ‌نگاره، واپسین اثر تاریخی مهم ساسانی در دره قنگ آب، در مسیر دسترسی به دشت فیروزآباد است و در نمای صخره ای دره عمودی در جانب راست رودخانه تراشیده شده است. این سنگ‌نگاره صحنه‌ای از پیکار پیروزمندانه اردشیر بابکان در برابر آخرین پادشاه اشکانی، اردوان پنجم، را در سال ۲۲۴ پس از میلاد نشان می‌دهد. با ابعادی برابر ۱۸ متر درازا و به تقریب ۴ متر پهنا، این سنگ‌نگاره بزرگترین اثر از تراش سنگ در تاریخ هنر ایران است (Herrmann 1972b: 33). در صحنه ایجاد شده، نگاره سنگی شش سوارکار نشان داده شده است که در سه گروه دو نفره در حال پیکار با یکدیگر هستند.

شهر باستانی اردشیرخوره؛ شهر شکوه اردشیر

شهر اردشیرخوره با نقشه‌ای گرد با قطر ۱۹۵۰ متر ساخته شده است. فضای داخلی شهر مانند یک چرخ پره دار بوسیله ۱۰ محور خیابانی به ۲۰ ناحیه بزرگ و همانند هم تقسیم گردیده بود و آثار این تقسیم‌بندی هنوز هم در نگاره‌های هوایی مشخص است. همچنین فضای مرکزی شهر، خود در باروی گرد دیگری که قطر آن در حدود ۴۰۰ متر بوده قرار داشته است.

خیابان‌های شهر به شکل شعاع‌هایی به کناره‌های این باروی داخلی منتهی می‌شده‌اند. در نقطه مرکزی فضای داخلی شهر، برج بزرگ چهار گوشه‌ای (که در متون تاریخی به نام تریال از آن نام برده شده) قرار دارد که در واقع مرکز شهر بوده است. در پیرامون این برج تپه‌های بزرگی که از آوار بناها شکل گرفته‌اند، دیده می‌شود (Huff 1999: 633-634).

این تپه‌ها با توجه به ابعاد بزرگ آن‌ها و همچنین شواهد باستان‌شناختی دیگر، بازمانده بناهای عمومی و حکومتی به نظر می‌رسند و برخی از آن‌ها همانند بنای موسوم به

شهر باستانی اردشیرخوره

سنگ‌نگاره پیروزی اردشیر یکم ساسانی بر اردوان پنجم اشکانی

کاخ اردشیر

این کاخ در بخش شمالی دشت فیروزآباد و در ۲ کیلومتری شهر اردشیرخوره واقع شده است. کاخ اردشیر بارگاه و سکونتگاه رسمی پادشاه در خارج از شهر اردشیر خوره واقع شده است. به نظر می‌رسد این رسم و شیوه اقامت (یعنی قرار داشتن محل اقامت شاه خارج از شهر) در درازای پادشاهی ساسانی ادامه داشته است.

کاخ اردشیر بر روی زمین هموار ساخته شده است. تمام محوطه کاخ با آبگیر روبه‌روی آن در حدود ۸۵۰۰ متر مربع است. طرح و نقشه ساختمان این کاخ به طور کلی شبیه کاخ قلعه دختر است. در واقع کاخ بر اساس یک طرح منظم متقارن و با محوریت ایوان ورودی آن ساخته شده است. کاخ دارای یک فضای پذیرایی همگانی و یک ایوان وسیع با اتاق های جانبی است، که به فضای گنبددار مرکزی منتهی می‌گردد. طول و عرض کاخ ۱۰۸ متر در ۵۵ متر است. مصالح اصلی بنا سنگ‌های تراشیده شده و سنگ آهک با ملات گچ است. دست کم بخشی از دیوارهای درونی کاخ با گچ ساده پوشیده شده است. شیوه ساخت طاقها در کاخ اردشیر به کیفیت ویژه و یگانه‌ی ملات گچ استفاده شده در آن بستگی دارد. در این شیوه با توجه به ویژگی زود سفت شدن ملات گچ امکان ایجاد طاق بدون قالب و در زمانی کوتاه فراهم می‌گردد. طاق‌های ضربی با ردیف‌های منحنی آنها شایع‌ترین روش طاق‌زنی در بنا به شمار می‌روند. درگاه‌ها در کاخ اردشیر با طاق‌هایی که کمی عقب‌تر از پایه تاق قرار داده شده، ساخته شده‌اند (Huff 1977a: 25).

تخت‌نشین که آتشکده اصلی شهر بوده، تا حدودی شناخته شده‌اند. در واقع باید گفت که در درون دایره مرکزی شهر تنها ساختمان‌های آیینی، اداری، تشریفاتی قرار داشته‌است.

در حالی که دایره خارجی و بزرگتر شهر محل خانه‌ها و بناهای ساکنان شهر بوده است.

بخش مرکزی شهر، به شکل غیرمستقیم با مناطق مسکونی و محل کارها و بازرگانی در دایره بیرونی شهر در پیوند بوده‌اند. در انتهای دو محور اصلی شهر، چهار دروازه شهر قرار داشته و محل دروازه‌های پیش گفته در باروی شهر، هنوز هم به حالت بخش‌های خالی و بریده باقی‌مانده‌است.

مصالح باروی شهر از خشت و چینه بوده و یک خندق با پهنای ۳۵ متر نیز گرداگرد بیرونی آن وجود داشته است. از دیدگاه مفهومی، نقشه دایره شهر اردشیرخوره بر اساس اندیشه‌های اردشیر در ارتباط با چگونگی نظام حکومتی مورد نظر وی طرح‌ریزی شده است. طرح‌ریزی شهر اردشیرخوره، با شکل دایره و بر پایه یک نقطه مرکزی که شعاع‌ها و دوایر دیگری در پیرامون آن قرار دارد، نمادی از حکومت آرمانی اردشیر بوده که در آن شاه در مرکز پادشاهی و دیگر بخش‌های حکومت و جامعه به ترتیب اهمیت در سطوح دیگری در پیرامون او قرار داشته‌اند. در واقع اردشیر اندیشه‌های خود در مورد شکل دادن به یک حکومت مرکزی نیرومند (بر خلاف حکومت نامتمرکز اشکانی) را در چارچوب نقشه یک شهر دایره و تقسیمات مهرازی (معماری) ویژه آن شکل داده است (Huff 2008; Daryaei 2013).

کاخ اردشیر

مدیریت هیجان خشم

رحمت اله ستوده
کارشناس ارشد روان شناسی

عصبانیت را در برگیرد.

همه انسان هادر طول زندگی، با موقعیت های خشم برانگیز روبه رو شده اند، این امر نشان می دهد که گرچه خشم بخشی از زندگی است، ولی می تواند انسان را از اهداف دور کند. علت اینکه افراد در مورد خشم خود دچار تعارض و تضاد هستند نیز همین نکته است. از یک طرف خشم، پاسخی طبیعی محسوب می شود و از طرف دیگر می تواند روابط بین فردی را مختل کرده و ما را از رسیدن به اهداف خود دور سازد.

مدیریت خشم یکی از مهارت های لازم در زندگی است که فرد می تواند به واسطه آن توانایی مقابله با هیجان خشم را فراگیرد، این مهارت فرد را قادر می سازد تا هیجانات خود و دیگران را تشخیص دهد و نحوه تأثیر هیجانات بر رفتار خود را بداند و همچنین بتواند واکنش مناسبی به هیجان های مختلف نشان دهد.

باید بدانیم که مدیریت خشم در پی از میان برداشتن خشم نیست، بلکه در پی تشویق نظارت خود شناختی، هیجانی و رفتاری است که از کاربردهای شیوه کنترل خود است. از این روی انجمن روان شناسی آمریکا، هدف از درمان و مداخلات کنترل خشم را کاهش احساسات هیجانی و برانگیختگی فیزیولوژیکی ناشی از خشم و آموزش شیوه ها و راهبردهای مؤثر به منظور کنترل آن می داند.

برای مدیریت صحیح خشم، می بایست در ابتدا دید که چه چیزی یا موقعیتی، باعث بروز خشم در ما می شود. بطور قطع دلایل برانگیختگی هیجان خشم در افراد و موقعیت های مختلف، متفاوت است. دو دلیل عمده را می توان در این زمینه مورد توجه قرار داد؛ اول: دلایل بیرونی عواملی نظیر بی حرمتی و اهانتی که به ما می شود، یا مثلاً حقی که از ما گرفته می شود. دوم: دلایل درونی؛ نظیر خشمی که ناشی از انتظارات نابجا از خود یا دیگران است و یا خشمی که به علت احساس تقصیر به ما دست می دهد.

انسان واجد مجموعه ای از احساس ها و هیجان هایی است که او را از سایر موجودات متمایز می کند. در واقع هیجان به عنوان پدیده ای قابل اعتنا هر روزه در مواجهه تن و روان آدمی مشاهده می شود و موضوع آن مسائلی مانند ترس، غم، شادی، عشق، کینه، نفرت، خشم، غضب و سایر حالت های انفعالی با ویژگی های خاص هر یک را شامل می شود. فرآیندهای هیجانی و واکنش های بدنی در اغلب اوقات به یکدیگر وابسته اند، بگونه ای که کارکرد یکی می تواند در دیگری اثرگذار باشد. چنانکه قلب در مواجهه با ترس یا خشم، دچار ضربان شدید می شود و اشک، در هنگام مواجهه با غم، خود به خود از چشم ها فرو می ریزد یا آنکه در هنگام مواجهه با ترس، رنگ از رخسار فرد پریده و به زردی می گراید و گاهی دست و پاها به لرزه می افتد. در دنیای معاصر تلاش آدمی برای مدیریت و در صورت لزوم کنترل واکنش های هیجانی خود، به عنوان عملی ارزشمند، انسانی و اجتماعی تلقی می شود.

از بین هیجان هایی که مورد اشاره قرار گرفت؛ هیجان خشم، دارای آثار مختلفی در زندگی انسان است. این هیجان برای بقای انسان و تسهیل پاسخ های سازمان یافته، بویژه پاسخ های ستیز یا گریز به هنگام مواجهه با خطر سودمند است. می توان تصور نمود چنانچه انسان فاقد هیجان خشم باشد، در مواجهه با خطر نمی تواند واکنش مناسب از خود نشان داده و آسیب پذیری اش نیز بیش از پیش خواهد شد.

خشم به عنوان یکی از هیجان های پیچیده ی انسانی، واکنشی متداول در برابر ناکامی ها و بدر رفتاری ها تلقی می شود. به عبارتی خشم هیجانی انسانی، کاملاً بهنجار و معمولاً مفید است، اما وقتی از کنترل فرد خارج شود می تواند مخرب عمل کند. علاوه بر این، خشم را می توان به عنوان واکنش طبیعی ارگانیسم در شرایطی که فرد دچار ناکامی می شود، به حساب آورد. این احساس می تواند از یک احساس خفیف ناخوشایند تا یک احساس شدید

ورزش های نرم و آرام نیز در این رابطه توصیه می شود. یکی دیگر از شیوه های مهم مدیریت و کنترل خشم؛ تغییر شیوه تفکر است. معمولاً ما در هنگام عصبانیت تمایل به ناسزاگویی، فحاشی یا داد و فریاد داریم که این رفتارها، متأثر از افکار درونی ما هستند. می توان با جایگزین کردن افکاری منطقی تر، هیجان خشم خود را مدیریت و کنترل کنیم. مثلاً به جای اینکه به خودتان یا دیگری دشنام دهید، بگویید این مسئله من را ناراحت کرد، ولی من نباید از کوره در بروم و فحاشی کنم و یا اینکه با عصبانی شدن که مشکلی حل نمی شود.

روش دیگر تغییر محیط و دور شدن از موقعیت تنش زا و برانگیزنده خشم و رفتن به محیطی آرام و بدون تنش که می تواند تأثیر بسزایی در کنترل خشم ایفا نماید. البته این روش به عنوان راهکاری موقتی برای فرونشاندن خشم توصیه می شود، ولی ضرورت دارد که بعد از آرامش نسبی، به نحو مؤثر و مناسب با خشم خود و موقعیت پیش آمده روبرو شویم.

منابع:

- ۱- اورکی، محمد و همکاران (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش مدیریت خشم با رویکرد شناختی رفتاری بر پیروی از درمان و کنترل قند خون بیماران مبتلا به دیابت نوع ۲. فصلنامه علمی پژوهشی روان شناسی سلامت. ص ۵۶-۷۰.
- ۲- بهامین، قباد و همکاران. اثربخشی آموزش مهارت مدیریت خشم بر پرخاشگری دانش آموزان پسر سال سوم متوسطه شهر ایلام. مجله علمی دانشکده علوم پزشکی ایلام، دوره بیست و شش، (شماره اول ۱۳۹۶): ص ۱۱۳-۱۲۲.
- ۳- جزایری، علیرضا و همکار. مجموعه آموزش مهارت های زندگی. تهران: نشر دانژه. ۱۳۹۴
- ۴- شیرازی، نسترن و همکاران. اثربخشی آموزش مدیریت خشم با رویکرد شناختی - رفتاری بر سلامت عمومی بیماران مبتلا به دیابت نوع ۲. مجله پزشکی ارومیه، دوره بیست و چهارم، (شماره دوازدهم ۱۳۹۲): ص ۹۶۶-۹۷۶.
- ۵- موتابی، فرشته. راهنمای آموزش مهارت های زندگی (مهارت کنترل خشم). تهران: معاونت مشاوره و بهداشت روان وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۸

متأسفانه خشمگین شدن و از دست دادن کنترل، در درازمدت ما را با آثار زیانباری نظیر سردرد، نارسایی سیستم عصبی، ناراحتی های گوارشی، مشکلات قلبی-عروقی، سکتة قلبی و فشار خون بالا مواجه می سازد. علاوه بر این خشم، تأثیرات فیزیولوژیکی بر بدن ما دارد از جمله؛ ترشح هورمون آدرنالین، تسریع تنفس، افزایش ضربان قلب و فشار خون، ترشح کورتیزول و سرکوب شدن سیستم ایمنی بدن، تسریع و تشدید حرکات و گفتار، سفت شدن عضلات، گشاد شدن چشم ها و سرخ شدن چهره که بر سلامت جسم و روان ما تأثیر دارند.

راه های ابراز خشم در افراد، مختلف و متعدد است. اینکه فرد خشم خود را چگونه بروز می دهد به عوامل متعددی مانند تجارب قلبی، شخصیتی، تنبیه یا تقویت های بیرونی و درونی بر می گردد.

بعضی از راه های ابراز و مواجهه با خشم عبارتند از: **سرگوبی**؛ که معمولاً فرد پس از تجربه خشم، سعی می کند تا آن را به فراموشی سپرده یا در خود فرو بریزد. **کنترل**؛ که معمولاً افراد سعی می کنند خشم خود را کنترل کنند. **واکنش افراطی**؛ زمانی که فرد نسبت به عمل فرد مقابل واکنش بیش از حد نشان می دهد که با کرده فرد تناسب ندارد. **پاسخ انفعالی، رفتارهای وسواس گونه، بازی دادن** و غیره از دیگر راه های ابراز خشم بشمار می آیند.

پس از شناخت وضعیت خشم در خودمان، ضرورت دارد تا طیفی از احساساتی که در برگیرنده خشم می شود را نیز بشناسیم. بنابراین باید افکار و احساسات مقدم بر رفتار پرخاشگرانه، نشانه های درونی احساس خشم و پیامدهای احتمالی رفتار پرخاشگرانه خود و دیگران و مکانیزم های مقابله ای کنترل خشم را شناسایی کنیم.

در انتها روش هایی ساده برای کنترل خشم مطرح می شود: یکی از این روش ها، آرام کردن خود با استفاده از تکنیک تنفس است در استفاده از این تکنیک، بهتر است از دیافراگم نفس عمیق کشید، نه از سینه، تکرار کلمه یا جمله هایی که بار آرامبخشی دارند نیز می تواند مؤثر باشد؛ مثل تکرار عبارت سخت نگیر و آرام باش همراه با تنفس عمیق، همچنین استفاده از ریلکسیشن یا انجام

آشنایی با کبد چرب

دکتر سیلا سالاری، متخصص داخلی

آشنایی با کبد

کبد یا جگر سیاه بزرگ‌ترین عضو بدن و اندامی اسفنجی شکل است و در قسمت یک چهارم بالای سمت راست شکم قرار دارد. وظیفه کبد کمک به هضم غذا، ذخیره انرژی و دفع مواد زائد از بدن است.

کبد چرب به وضعیتی گفته می‌شود که سلول‌های کبد با سلول‌های چربی جایگزین شود و بسته به میزان چربی به درجات ضعیف تا شدید درجه بندی می‌شود.

عارضه کبد چرب از نظر علل ایجاد به دو نوع تقسیم می‌شود:

۱- کبد چرب غیر الکلی، ۲- کبد چرب الکلی

کبد چرب غیر الکلی

در افرادی دیده می‌شود که از مشروبات الکلی به میزان زیاد استفاده نمی‌کنند که این هم به نوبه خود به دو نوع تقسیم می‌شود.

کبد چرب ساده: سلول‌های چربی در کبد وجود دارد ولی تأثیر بدی بر سلول‌های کبد نمی‌گذارند یا خیلی کم باعث التهاب می‌شوند.

نارسایی کبد: این نوع که شدیدتر است باعث هپاتیت (یعنی التهاب بافت کبد) می‌شود، در نتیجه‌ی التهاب حاصل از تجمع بیش از حد چربی، کبد خاصیت اسفنجی خود را از دست داده و سفت می‌شود و ممکن است به سیروز کبدی (نارسایی کبد) منجر شود.

کبد چرب الکلی

به علت مصرف زیاد مشروبات الکلی رخ می‌دهد. بطور معمول کبد، الکل مصرف شده را می‌شکند و از بدن دفع می‌کند ولی ترکیبات بدست آمده از این پروسه به مرور به بافت کبد صدمه می‌زند و باعث التهاب سلول‌های کبدی شده که این باعث کاهش مقاومت طبیعی بدن می‌شود. هرچه میزان مصرف الکل بیشتر باشد صدمه به سلول‌های کبد بیشتر خواهد بود. کبد چرب الکلی اولین مرحله بیماری کبد است و مراحل بعدی هپاتیت و سیروز هستند.

کبد چرب غیر الکلی در چه افرادی و با چه عواملی ایجاد می‌شود؟

- ۱- تیپ ۲ دیابت یا کسانی که در معرض بیماری دیابت هستند.
- ۲- افراد چاق
- ۳- افراد میانسال یا مسن (گرچه گاهی بچه‌ها و افراد لاغر نیز دچار می‌شوند).
- ۴- بیمارانی که چربی خون بالا دارند (تری‌گلیسرید یا کلسترول بالا)
- ۵- کسانی که فشار خون بالا دارند
- ۶- مصرف داروهایی مثل کورتون یا داروهای ضد سرطان

۷- کاهش وزن خیلی سریع

۸- بعضی عفونت‌های کبدی مثل هپاتیت C

۹- قرار گرفتن در معرض بعضی مواد سمی (توکسین‌ها)

هرچه میزان دیابت، چربی خون و چاقی بیشتر باشد ریسک کبد چرب غیر الکلی نیز بالاتر است.

چه افرادی در معرض کبد چرب الکلی هستند؟

کبد چرب الکلی مختص افرادی است که الکل زیادی مصرف می‌کنند.

علائم و تشخیص

این بیماری معمولاً بدون علامت است و اگر علامتی باشد یا احساس خستگی یا احساس ناراحتی و سنگینی در یک چهارم فوقانی راست شکم است و از آنجا که بدون علامت است بصورت تصادفی تشخیص داده می‌شود. گاهی با معاینه که کبد بزرگ می‌شود یا در مرحله سیروز که کبد کوچک می‌شود و بیمار دچار علائم سیروز؛ مانند یرقان (زردی) می‌شود.

گاهی نیز با غیرطبیعی بودن تست‌های کبدی یا با سونوگرافی شکم تشخیص داده می‌شود. در برخی مواقع نیز برای تشخیص به نمونه‌گیری از کبد نیاز است.

درمان کبد چرب غیر الکلی

کم کردن وزن، کنترل قند خون، مصرف داروهای کاهش چربی خون در کسانی که چربی بالا دارند و همچنین قطع داروها و ترکیباتی که کبد را مستعد بیماری می‌کنند؛ در صورت لزوم به مصرف دارو می‌توان آن را با داروی دیگری جایگزین یا میزان آن را کم کرد.

تاکنون هیچ داروی خاصی برای درمان وجود نداشته و داروهایی که توصیه می‌شود نیز به بررسی و تحقیقات بیشتری نیازمند است.

درمان کبد چرب الکلی

تنها راه قطع الکل است که مستلزم کمک پزشک، تراپیست و مراقبت نزدیک است.

توصیه‌هایی برای کسانی که کبد چرب دارند:

- غذاهای سالم بخورید.
- مصرف نمک و قند را محدود کنید.
- بیشتر سبزیجات، میوه جات و غلات کامل مصرف کنید.
- برای انواع هپاتیت و آنفلوآنزا و پنوموکوک واکسن بزنید.
- بصورت روزانه و منظم ورزش کنید که باعث کاهش وزن و کاهش توده چربی کبد شده و از پیشرفت بیماری جلوگیری می‌کند.
- قبل از مصرف هرگونه ویتامین و مکمل یا طب جایگزین با پزشک خود مشورت کنید.
- از مصرف بعضی ترکیبات گیاهی و دمنوش‌ها که به کبد صدمه می‌زنند خودداری کنید.

خود درمانی و دگر درمانی دارو، هرگز!!!

دکتر مصطفی قائمی نیا
مدیر تحقیق و توسعه معاونت غذا و دارو
دانشگاه علوم پزشکی شیراز

به ظاهر نجات بخش عوارض و مشکلاتی را بوجود می آورد.

همزمان با صنعتی شدن جهان و پیشرفت های علمی در تمام زمینه ها، چگونگی و نظام ساختن داروها نیز از پماد و ضماد دم کرده و جوشانده به حساب میلی گرم و میکروگرم و ماده اولیه تغییر یافت و به آرامی داروهای جدید روانه بازار شدند؛ این داروها نیز مانند بسیاری از همان دم کرده ها و جوشانده های قدیمی گاهی بسیار خوب و مؤثر هستند و گاهی تأثیر زیادی در درمان بیماری ندارند و باید با داروی دیگری تعویض شوند، اما ذکر چندین نکته در مورد آنها ضروری است:

۱. دارو در کنار تمام خوبی ها و فوایدش، ممکن است مشکلات و عوارضی نیز داشته باشد، پس به هیچ عنوان نباید افرادی که صلاحیت تجویز آنها را ندارند به این کار اقدام کنند، مثلاً برخی داروها در عین حالیکه یک بیماری خاص را درمان می کنند، ممکن است بطور همزمان قندخون بیمار را بالا ببرند و اگر بیمار دیابت داشته باشد کارش به بیمارستان بکشد.

۲. عده ای از بیماران نمی توانند بواسطه داشتن بعضی مشکلات یا بیماری های زمینه ای، مثل مشکلات کبدی یا کلیوی یا ژنتیکی برخی داروها را براحتی مصرف کنند.

۳. بعضی از داروها را نباید بیماران در شرایط خاصی مانند حاملگی، شیردهی و در بعضی سنین استفاده نمایند و تشخیص این استثناء با پزشک یا داروساز است.

به موارد فوق بایستی علائم مختلف یک بیماری یا علائم مشابه در چند بیماری را نیز اضافه نمود؛ مثلاً یک سردرد ساده می تواند به علتی ناشناخته، میگرن، گرمادگی، هیجان یا واکنش عصبی، فشار بیش از حد به چشم و یا بالا رفتن شدید فشارخون و ... ایجاد شده باشد، در شرایطی که مصرف استامینوفن سردرد حاصل گرمادگی یا هیجان عصبی را براحتی درمان می نماید، در صورت تجویز اشتباه می تواند فشارخون بالا را به سکتة مغزی تبدیل نماید.

نتیجه آنکه: دارو را هرگز نباید به سایرین تجویز یا از افراد فاقد صلاحیت دریافت نمود.

از کنار داروخانه نزدیک منزلمان رد می شدم، خانم میانسالی را دیدم که دست پسر هفت - هشت ساله اش را به زور می کشید و به طرف اتومبیلی که در کنار خیابان رو بروی داروخانه پارک شده بود می برد، پسر گریه کنان التماس می کرد که شربت تلخ است، نمی خورم و مادر فریاد می زد که مگر ندیدی من هم چند روز پیش سرفه داشتم و با این شربت خوب شدم، پسر سرفه کنان به داخل ماشین کشیده شد و مادر پشت فرمان ماشین نشست و رفت. بعد از دیدن این صحنه فکر کردم که ای کاش فرصتی بود تا برای این مادر و همه مادرها توضیح دهم که چقدر خود درمانی خصوصاً در مورد کودکان خطرناک است، بگویم که سرفه ده ها علت دارد و شربتی را که خودسرانه از داروخانه گرفته اید، شاید درمان یکی از این چندین علت باشد؛ دلم می خواست فریاد بزنم و بگویم که اغلب داروها عوارضی دارند؛ منصفانه نیست که با نظر خود و بدون تجویز پزشک به کودکان زبان بسته دارو بدهید...

آیا تا به حال فکر کرده اید که صحنه هایی مشابه آنچه گفته شد را هر یک از ما چند بار دیده ایم؟ چند بار به جای آن مادر بوده ایم یا حتی در کودکی چندبار به جای آن پسر بچه بی گناه بوده ایم و ناگزیر به مصرف دارویی براساس تصمیم پدر و مادرمان بوده ایم؟ واقعیت این است که دارو در میان چیزهایی که اطراف ما است از چندین و چند جهت بسیار خاص است، نگاه ما به دارو هرگز نباید مانند دیگر چیزهایی که در محیط زندگی می بینیم یا از آنها اطلاع مختصری داریم باشد.

همواره افرادی بوده اند که در زمان بیماری یا بروز دردهای دیگران راه حل هایی داشته اند مثل انواع جوشانده یا دمنوش و امثالهم، به باور ما انسان ها چیزی تحت عنوان نوشدارو، نجات بخش یا دارو همیشه در اطراف ما وجود داشته است اما به مرور زمان دریافتیم که این نوشدارو گاهی عمل می کند و گاهی نتیجه عکس می دهد و یا اصلاً کمکی نمی کند، حتی متوجه شدیم که گاهی اوقات مصرف برخی از این مواد

گزارش سفر به کالاپاتار (بیس کمپ اورست)

مهندس ناصر ساریخانی
کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

و برگ های پائیزی درختان جنگل که باد با خود آورده است، رقص کنان بر سر و رویم می ریزد. شب در کنار جویبار آتش افروخته و تا صبح همراه با زبانه های رقص کنانش به عظمت پروردگار و آفریده هایش می اندیشم. خالی از لطف نیست که خاطرات سفر به کشور نپال و صعود به بیس کمپ اورست و قله کالاپاتار را با شما به اشتراک بگذارم:

گروه ۲۴ نفری کوهنوردی، صعود به بیس کمپ اورست و قله کالاپاتار را در ۱۶ آبان ماه سال ۱۳۹۸ به سرپرستی آقای مهندس شعاعی، به مقصد کشور نپال آغاز کرد. طرف قرارداد این سفر، ترانسفر و پشتیبانی به عهده شرکت سون سمیت (seven-samit) نپالی بود.

۱۶ آبان ساعت ۱۵، تهران را به مقصد شارجه ترک کردیم و پس از ۸ ساعت توقف، ساعت ۳ بامداد به طرف کاتماندو پرواز کردیم. ساعت ۸ صبح وارد کاتماندو شدیم. در طی دو روز اقامت در هتل از بناهای تاریخی شهر و طبیعت دیدنی آن بازدید و لوازم مورد نیاز در کوه را تهیه نمودیم، روز سوم با اتوبوس به طرف روستای رامجاب حرکت و پس از ۵ ساعت به فرودگاه رسیدیم.

پس از حدود ۲۰ دقیقه پرواز با هواپیمای ملخی وارد شهر لوکلا شدیم و پیاده روی از کنار رودخانه خومبو به طرف اورست آغاز شد؛ بارها و وسایل مورد نیاز توسط شریا و یاک حمل می شد. شب را در پاکدینگ، به ارتفاع ۲۶۵۰

کوه اسطوره عظمت، نماد استقامت و سر بلندی، سمبل ایستادگی، بردباری و صبر است و یکی از نهاده ها و نشانه های قدرت و عظمت پروردگار، با مشاهده کوه های بلند و سر به فلک کشیده، ناخود آگاه حس تعظیم و سجده در مقابل پروردگار تداعی می شود.

در کوه با هر قدمی که از فرودی بر فرازی می نهیم، سرافرازی کوه بیشتر در ما متبلور می شود، بریدن از زمین و تعلقات آن و اوج گرفتن و دیدن این همه زیبایی در کوهستان و طبیعت که گویی غبار زیستن در شهر را از جان خسته می تکاند لذت بخش و شیرین است. آموختن درس های بسیاری چون صبر و استواری از کوه، تواضع و شادابی از طبیعت و بندگی در برابر قدرت و عظمت پروردگار، سرلوحه زندگی هر کوهنورد است.

جز عشق چه انگیزه ای می تواند آدمی را از خواب نوشین سحرگاه جدا کرده تا با تنی چند از همنوردان شب هایی را درون شکاف سنگی یا چادری در میان باد و باران و طوفان و سرمای کشنده بر فراز قله ای به صبح برساند؟ عشق به کوه است که مرا از دراک و بابا کوهی تا جنگل های پادنا و آفریقا و هیمالیا می کشاند و هوای لطیف، سکوت و آرامش کوهستان و مناظر زیبای آن روح تازه ای به من می بخشد؛ آن هنگام که از پیچ و خم کوره راه های مسیر دراک آهسته گام بر می دارم تا زمان بیشتری را صرف لذت بردن از این مسیر کنم یا وقتی به جنگل های پادنا می رسم

پریچه با ارتفاع ۴۲۰۰ متر رسیدیم و یکشنبه ۲۶ آبان ساعت ۸ صبح از پریچه به طرف نامچه بازار حرکت کردیم. ساعت ۶ عصر وارد نامچه بازار شدیم و دوشنبه ۲۷ آبان به سمت لوکلا حرکت کرده و ۲۸ آبان در لوکلا اقامت گزیدیم؛ ۲۹ آبان پرواز به سمت کاتماندو اوج گرفته و روز ۳۰ آبان را در کاتماندو اقامت داشتیم. در نهایت روز ۱ آذر به طرف ایران پرواز و ۲ آذر وارد ایران شدیم.

ای کوه، ای عشق من، بگذار نسیم آه و ناله من صخره های تو را به آوا بیاورند و رازهای نهفته و خواهش های نگفتنی و آرزوهای نشدنی را از زبان تو به فریاد در آورم؛ تا بدانی چه سخت است دوری از تو و از پافتادن و در گوشه ای نشستن و از دور نظاره گر تو بودن. می دانم که تو هم از دوری مشتاقان و عاشقان اشکت چونان جویبار از دامنه ات سرازیر و در دشت و دمن جاری می شود تا جانی دوباره به طبیعت بخشی، هر چند از ندیدن عاشقانت گریانی اما زنده بودن و امید را فریاد می زنی و جانی تازه به من و هموردانم می بخشی.

امید که به تحقق آرزوها باور داشته باشیم و برای سلامتی خود گام به گام پیاده روی و کوهپیمایی را شروع و صعود به قله های مرتفع را تمرین کنیم تا به اوج برسیم و همانند عقاب از قله نظاره گر دشت و دمن و آفرینش الهی باشیم.

می شد، شب را در پاکدینگ، به ارتفاع ۲۶۵۰ متر ماندیم و روز بعد به نامچه بازار منطقه زیبای سارگاماتا با ارتفاع ۳۴۰۰ متر جایی که هیلاری (اولین فاتح اورست) آنجا را احیاء کرده بود رسیدیم و ساعت ۲:۳۰ بامداد وارد هتل نیروانا شدیم. روز سه شنبه ۲۱ آبان به منطقه ای که از آنجا قله اورست و لوتسه کاملاً معلوم بود رسیدیم.

روز ۲۲ آبان وارد کمپ دبوچه با ارتفاع ۴۰۰۰ متر شدیم و روز ۲۳ آبان به پریچه به ارتفاع ۴۲۰۰ متر رسیدیم.

روز جمعه ۲۴ آبان وارد لوبوچه به ارتفاع ۴۹۰۰ متر شدیم و شب را در همانجا استراحت کردیم. روز ۲۵ آبان به طرف قله کالاپاتار با ارتفاع ۵۵۴۰ متر که در غرب قله اورست قرار دارد و ارتفاع آن حدود ۱۰۰ متر بیشتر از بیس کمپ اورست است، حرکت کردیم و پس از صعود به قله سجده شکر به جا آوردیم؛ لازم به ذکر است که در شمال قله کالاپاتار قله ۷۰۰۰ متری پومری و در شرق آن قله لوتسه واقع شده اند. اورست را به تماشا باید نشست تا نظاره گر عظمت خالق هستی باشی اما افسوس که شدت سرما و وزش باد فرصت ماندن را کوتاه می کند.

ساعت ۱۲ قله را ترک و به طرف بیس کمپ حرکت کردیم؛ بیس کمپ امسال به علت وجود بهمن خالی از کوهنورد بود. پس از باز گشت از قله ساعت ۶ عصر به

رئیس کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس:

برای مبارزه با فساد باید به سمت پیشگیری از فساد حرکت کرد

دادخواه بیشترین تعداد کارشناسان رسمی در استان فارس را مربوط به رشته های مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و مهندسی راه و ساختمان اعلام و اضافه کرد: هم اینک ۳۵۰ کارآموز کارشناسی رسمی دادگستری پس از قبولی در آزمون سال ۱۳۹۵ در حال گذراندن یک سال دوره عمومی و تخصصی هستند.

وی با بیان اینکه امسال نیز ۵۰ هزار نفر در کشور برای شرکت در آزمون ورود به حرفه کارشناسی ثبت نام کرده اند و آزمون هم احتمالاً با اندکی تأخیر در دی ماه برگزار خواهد شد، گفت: اضافه شدن رشته های کارشناسی بر اساس اعلام نیاز از سوی دستگاه ها و مراجع ذیربط امکان پذیر خواهد بود.

عضو شورای عالی کارشناسان رسمی دادگستری کشور افزود: در راستای ارائه خدمات تخصصی تر کارشناسی، اخیراً رشته پولی و بانکی از رشته کارشناسی حسابداری و حسابرسی جدا شده است، همچنین در حوزه بهداشت و درمان علی رغم اختلاف نظری که وجود داشت یک نوبت آزمون برای جذب کارشناس در این زمینه برگزار و رشته کارشناس رسمی پزشکی قانونی نیز راه اندازی شد، اما کار متوقف ماند. موضوع کارشناس رسمی در رشته های پزشکی و بهداشتی از سوی شورای عالی در دست بررسی است و احتمالاً در آینده نزدیک جذب کارشناس در این رشته نیز در دستور کار کانون ها قرار خواهد گرفت.

رئیس کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس همچنین گفت: در رشته هایی که کارشناس رسمی وجود ندارد، در صورت وجود نیاز به کار کارشناسی طبق قانون از افراد خبره استفاده می شود.

او با اشاره به ارکان چهارگانه کانون کارشناسان گفت: مجمع عمومی، هیأت مدیره، بازرسان، دادسرا و دادگاه انتظامی، چهار رکن این نهاد محسوب می شوند و به همین دلیل اگر انتخاب کارشناس از مسیر کانون انجام شود، امکان تخلف تا حد زیادی کاهش پیدا خواهد کرد.

دادخواه با اشاره به اینکه یکی از مشکلات در حوزه توزیع عادلانه کارشناسی، انتخاب کارشناس توسط مقام قضائی است افزود: آیت ا... رئیسی؛ ریاست محترم قوه قضائیه هم در نشست هم اندیشی رؤسای کانون ها و اعضای شورای عالی کارشناسان رسمی به صراحت اعلام کردند که اکنون ۹۰ درصد کارشناسی ها به ۱۰ درصد کارشناسان ارجاع می شود.

رئیس کانون کارشناسان دادگستری فارس گفت: براساس قانون، قاضی پرونده باید با استقراع، کارشناس رسمی را متناسب با موضوع پرونده انتخاب کند اما در عمل با توجه به اعتماد قضات به تعدادی از کارشناسان، موضوعات بیشتر به تعداد محدودی از آنان ارجاع می شود.

دادخواه خاطر نشان کرد: در مواردی که انتخاب کارشناس به کانون واگذار می شود؛ هیچ فردی در روند انتخاب دخیل نبوده بلکه انتخاب بصورت سیستماتیک انجام می شود که گام بزرگی در توزیع عادلانه کار است.

به گزارش روابط عمومی کانون، رئیس کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس در دومین همایش گرامیداشت روز کارشناس گفت: استفاده به موقع و کامل از ظرفیت این نهاد مستقل، عامل مهمی در پیشگیری از بروز فساد اقتصادی و همچنین راهکاری در راستای مبارزه با این معضل است زیرا یکی از مشکلات جامعه امروز این است که پس از رخ دادن فساد، اقدام به مبارزه با آن می کنیم.

وی افزود: پیشگیری از بروز فساد به مراتب هزینه و تبعات کمتری نسبت به مبارزه با آن دارد.

دادخواه با اشاره به برخی از پرونده های مفاسد اقتصادی مطروحه در سیستم قضایی که مسأله ارزیابی های کارشناسی خلاف واقع در آن ها مطرح است، گفت: در اکثر موارد کارشناسان بصورت مستقیم از سوی بانک یا اشخاص حقیقی و حقوقی گیرنده تسهیلات، خارج از مجرای کانون های کارشناسان دادگستری، انتخاب و معرفی گردیده اند و بیشتر به عنوان کارمند آن سیستم عمل کرده اند تا یک کارشناس مستقل، مثلاً در یکی از این پرونده ها زمین ارزش گذاری شده توسط کارشناس، در یکی از شهرستان های استان فارس قرار داشته که ۴۰۰ میلیارد تومان قیمت گذاری شده، حال آنکه ارزش ملک کمتر از ۴۰ میلیارد تومان بوده است.

دادخواه تصریح کرد: مؤثرترین راه برای پیشگیری از فساد در امر کارشناسی، ممنوعیت انتخاب مستقیم کارشناس توسط بانک ها، ادارات و نهادها است.

وی ادامه داد: خوشبختانه در استان فارس طی ۲ بخشنامه از سوی رؤسای پیشین و کنونی دادگستری استان به بانک ها، ادارات و شوراهای حل اختلاف، ممنوعیت انتخاب مستقیم کارشناس اعلام و بر لزوم استفاده از ظرفیت کانون کارشناسان تأکید شده است.

رئیس کانون کارشناسان دادگستری فارس خاطر نشان کرد: با چنین اقدامی امکان نظارت بر عملکرد کارشناس توسط کانون فراهم خواهد شد.

دادخواه در ادامه ضمن تقدیر از پیشکسوتان کانون گفت: کانون کارشناسان رسمی دادگستری فارس سال ۱۳۵۹ و یکسال بعد از تصویب قانون استقلال کانون کارشناسان تأسیس شده است، مؤسس این نهاد در استان فارس مهندس سید رسول حقانی است، وی پروانه خود را در سال ۱۳۳۷ دریافت کرد و اولین کارشناس رسمی دادگستری دارای پروانه در این استان است.

وی ادامه داد: از تعداد ۷۲ رشته کارشناسی تعریف شده در کشور، کانون فارس در ۵۵ رشته کارشناسی اقدام به جذب کارشناس نموده و هم اکنون بالغ بر ۱۴۱۷ کارشناس عضو کانون در سطح استان به ارائه خدمات کارشناسی مشغول می باشند. از این تعداد ۵۳ نفر زن و مابقی مرد هستند، ۶۱ نفر دارای مدرک دکتری، ۴۲۰ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و سایرین دارای مدرک کارشناسی هستند. عدم جذب کارشناس در سایر رشته ها به دلیل نبود نیاز به این رشته ها در محاکم قضائی استان بوده است.

استاندار فارس در همایش بزرگداشت روز کارشناسان رسمی دادگستری؛

نظرات تخصصی کارشناسان دادگستری تشخیصی حقیقت را برای قضات تسهیل می کند

کارشناسان خواست با در نظر گرفتن اعتدال و دوری از تعجیل، از طولانی شدن این روند جلوگیری کنند؛ چرا که نوع و زمان اظهار نظر در رضایتمندی مخاطب و ارباب رجوع مؤثر است.

ایجاد بستر مناسب برای دسترسی کارشناسان به اطلاعات لازم و همچنین ایجاد بانک اطلاعاتی از کارشناسی های گذشته جهت راهنمایی و دستیابی به نظرات نزدیک در موضوعات یکسان، اشراف به شرایط روز کشور، رعایت اخلاق و جایگاه کارشناسان از دیگر مواردی بود که استاندار فارس به اثرگذاری آن ها در بهبود عملکرد کارشناسان دادگستری اشاره کرد.

دکتر رحیمی همچنین به انتظارات کانون کارشناسان رسمی دادگستری نیز اشاره کرد و افزود: بهنگام شدن حق الزحمه کارشناسان با توجه به پرونده هایی که ارجاع داده می شود از جمله این مطالبات است.

وی با اشاره به اینکه کارشناسان با توجه به سؤالی که از آن ها پرسیده می شود اظهار نظر می کنند، از قضات خواست برای دستیابی به نظرات دقیق و نزدیک به هدف، سؤالات را روشن و صریح مطرح کنند.

استاندار فارس در پایان ضمن تبریک روز کارشناس دادگستری ابراز امیدواری کرد با تقویت روز افزون همکاری، ارتباط و همفکری در زنجیره به هم پیوسته دستگاه قضا، کارشناسان رسمی دادگستری شاهد تقویت رضایتمندی جامعه باشیم

به گزارش پایگاه اطلاع رسانی استانداری فارس، دکتر عنایت الله رحیمی در همایش بزرگداشت روز کارشناس رسمی دادگستری، با بیان اینکه اجرای عدالت و دستیابی به آرائی که بر مبنای حق باشد نیازمند نظرات کارشناسی و تخصصی در حوزه های مختلف است، عنوان کرد: با توجه به اینکه قضات متخصص امور فقهی و حقوقی هستند، می توانند با بهره گیری از نظرات تخصصی کارشناسان همچون کارشناسان رسمی دادگستری، به تشخیص سره از ناسره و حق از باطل دست یابند.

وی کارشناسان و وکلای را دو بال یاری رسان به قضات توصیف کرد و با بیان اینکه قانون گذار تکالیفی برای کارشناسان معین کرده است، یاد آور شد: کارشناسان رسمی دادگستری علاوه بر تجربه ای که اندوخته اند باید به آموختن علوم روز نیز توجه داشته باشند. دکتر رحیمی همچنین بر لزوم توزیع عادلانه و تخصصی موارد کارشناسی با در نظر گرفتن صلاحیت افراد تأکید کرد.

نماینده عالی دولت در استان فارس نظارت بر کارشناسان را امری حائز اهمیت دانست و تصریح کرد: ضمن اعتمادی که به اخلاق مداری و قانونمندی کارشناسان وجود دارد، نظارت از درون مجموعه کانون کارشناسان رسمی دادگستری، بی تردید سبب تقویت رضایتمندی بیشتر از خدمات این تشکل مردم نهاد خواهد شد.

استاندار فارس با بیان اینکه گاه بخشی از اطاله دادرسی ها به دلیل تأخیر در فرآیند کارشناسی رخ می دهد، از

حجت الاسلام و المسلمین سید کاظم موسوی، رئیس کل دادگستری استان فارس در همایش بزرگداشت روز کارشناس:

اتقان آراء صادره در محاکم؛ در پی اتقان نظرات کارشناسی است

رئیس شورای قضائی استان در ادامه بر توجه کارشناسان به رعایت اخلاق حرفه ای تأکید کرد و خاطر نشان ساخت: همه ما در مجموعه های کاری خود نیازمند رعایت دقیق اخلاق حرفه ای و نظارت هستیم، کسی نباید از وجود نهادهای نظارتی رنجیده شود؛ چرا که وجود نظارت قانونمند و قوی و سالم سازی محیط کاری در هر حوزه ای، زمینه رشد و پیشرفت را فراهم می کند.

حجت الاسلام و المسلمین موسوی در بخش دیگری از سخنان خود در جمع کارشناسان رسمی دادگستری استان به کمبود کارشناس در برخی از رشته ها یا حوزه های قضائی اشاره کرد و افزود: با یک کار مشترک و بررسی نوع دعاوی غالب در حوزه های قضائی و انجام نیازسنجی علمی می توان کمبودهای هر حوزه را شناسایی و با جذب و بکارگیری متخصصین، زمینه خدمت رسانی بهتر را فراهم ساخت.

وی گسترش امر تحول در دستگاه قضایی به سایر حوزه های مرتبط از جمله بدنه کارشناسی را خواستار شد و افزود: متأسفانه در برخی از رشته های تخصصی نیازمند بهره گیری از کارشناسان سایر استان ها هستیم، باید تدابیری اندیشیده شود تا نیاز استان با استفاده از کارشناسان متبحر همین استان رفع گردد.

رئیس کل دادگستری استان فارس همچنین بر تعامل کانون کارشناسان رسمی با مرکز کارشناسان رسمی قوه قضائیه تأکید کرد و بیان داشت: هدف همه ما خدمت به مردم، نظام و انقلاب است؛ بنابراین باید با ایجاد انسجام و وحدت، هر دو مجموعه را در راه خدمت تقویت نماییم.

این مقام ارشد قضائی استان فارس همچنین از نگارش طرح «اتقان نظرات کارشناسی» در استان فارس و ارائه آن به قوه قضائیه خبر داد و افزود: هدف از ارائه این طرح اتقان نظرات کارشناسی و به تبع آن اتقان آراء صادره در محاکم است.

وی در پایان با تأکید بر انجام کارشناسی های معاضدتی توسط کارشناسان گفت: کمک به ضعفا مایه جاری شدن خیر، برکت و رحمت الهی است.

به گزارش روابط عمومی دادگستری کل استان فارس، رئیس کل دادگستری استان فارس در مراسمی که به مناسبت روز کارشناس برگزار شد ضمن تسلیت ایام عزاداری رحلت پیامبر اسلام حضرت محمد (ص)، شهادت امام حسن مجتبی (ع) و امام رضا (ع) گفت: مجموعه کارشناسان رسمی در استان فارس را افراد با تقوا، فرهیخته و انسان های فاضل تشکیل داده اند که این امر نقطه قوت مجموعه کارشناسان رسمی است.

حجت الاسلام و المسلمین سید کاظم موسوی در جمع کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس با اشاره به ویژگی هایی که در قانون برای نظرات کارشناسی برشمرده شده است گفت: اولین ویژگی که قانونگذار نیز بر آن تأکید داشته موجه بودن نظرات کارشناسی است.

نماینده عالی قوه قضائیه در استان فارس در ادامه با بیان اینکه صراحت در ارائه نظرات کارشناسی و پرهیز از بکار بردن عبارات دو پهلو میزان استفاده از نظرات تکمیلی را کاهش می دهد، گفت: بخش عمده ای از نظرات کارشناسی که توسط قضات بازگردانده می شوند به علت عدم صراحت آن ها در بیان موضوع است، عدم صراحت در ارائه نظرات کارشناسی هزینه های هر دو مجموعه قضایی و کانون کارشناسان را افزایش می دهد.

حجت الاسلام و المسلمین موسوی در ادامه به مستدل و با پشتوانه بودن نظرات اشاره کرد و افزود: اگر نظرات هیئت ها از همان ابتداء ارجاع امر به کارشناسی مستدل باشد، هیئت های بعدی نیز از همان پشتوانه استدلالی بهره برده و نظرات تکمیلی را ارائه می نمایند؛ این در حالی است که متأسفانه در برخی موارد، هیئت های کارشناسی نظراتی کاملاً متناقض و متفاوت از یکدیگر ارائه می نمایند.

وی در ادامه این مراسم با اشاره به پائین بودن حضور بانوان در کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس، نظرات کارشناسی بانوان را مستدل و متقن ارزیابی و تأکید کرد: لازم است ساز و کاری تعریف شود تا در رشته هایی که در تخصص بانوان است کارشناسان زن بیشتری جذب گردند.

گزارش تصویری از دومین همایش بزرگداشت روز کارشناسی

دیدهگاه کارشناس

Didgah
Karshenas

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

فصلنامه خبری، تحلیلی، آموزشی، پژوهشی، شماره ۶، زمستان ۱۳۹۸

فرارسیدن دهه فجر مبارک باد

